

duk gjini
shtëpia botuese publishing house

Endrit Tema, Zana Bakalli

Edukatë qytetare

Libri i mësimdhënësit/es

Për klasën e tetë të arsimit të mesëm të ulët

8

PËRMBAJTJA

Udhërrëfyes	5
Hyrje	7
Planifikimi vjetor	14
Plani dymujor: shtator—tetor	15
Plani dymujor: nëntor—dhjetor	18
Plani tremujor: janar—shkurt—mars	22
Plani tremujor: prill—maj—qershor	25
Mësimi 1: Çka janë mediet? - <i>një historik i shkurtër</i>	28
Mësimi 2: Funkcionet e medieve - <i>pse na duhen ato dhe si ndikojnë në shoqëri?</i>	30
Mësimi 3: Ana e errët e medieve - <i>propaganda</i>	32
Mësimi 4: Lajmi i rremë, gjysmë e vërteta dhe pasaktësia në lajm	34
Mësimi 5: Si të mbrohem nga lajmet e rreme?	36
Mësimi 6: Edukimi medial - <i>përgjigje kundër diskriminimit e lajmit të rremë</i>	38
Mësimi 7: Shëndeti, kushtet dhe mënyra e jetesës	40
Mësimi 8: Institucionet dhe sigurimi shëndetësor	42
Mësimi 9: Shëndeti publik	44
Mësimi 10: Mirëqenia sociale	46
Mësimi 11: Emergjencia dhe fatkeqësitë natyrore - <i>si të mbrohem?</i>	48
Mësimi 12: Identiteti dhe përkatësitë e shumëfishta	50
Mësimi 13: Liritë, të drejtat e njeriut dhe luftimi i diskriminimit	52
Mësimi 14: Bashkëjetesa fetare	54
Mësimi 15: Trashëgimia kulturore e vendit tonë	56
Mësimi 16: Çka është ligji dhe pse u krijua ai?	58
Mësimi 17: Rëndësia e ligjit në demokraci	60
Mësimi 18: Përmbajtja e ligjit dhe hierarkia ligjore	62
Mësimi 19: Si nxirret ligji në vendin tonë?	64
Mësimi 20: Shteti dhe qeverisja kushtetuese	66
Mësimi 21: Kufizimi i pushtetit shtetëror	68
Mësimi 22: Kontrolli dhe baraspesha e pushtetit shtetëror - <i>ndarja e pushteteve</i>	70
Mësimi 23: Shtyllat e shtetit të së drejtës	72
Mësimi 24: Zgjedhjet demokratike	74
Mësimi 25: Ruajtja e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë	76
Mësimi 26: Fushatat për mjedisin - <i>pse duhen bërë ato?</i>	78
Mësimi 27: Biodiversiteti - <i>rëndësia dhe ruajtja e tij</i>	80
Mësimi 28: Ruajtja e biodiversitetit dhe zhvillimi i qëndrueshëm	82
Mësimi 29: Ushqimet bio dhe qëndrueshmëria	84

Të dashur mësimdhënës dhe mësimdhënëse,

Në duar keni librin tuaj, i hartuar për t'ju ardhur në ndihmë në zhvillimin e mësim, mbështetur në metodologjitë më të përparuara të sotme.

Sistemi arsimor në Kosovë ka kaluar përmes vështirësive të panumërta dhe në shkolla janë përdorur metoda tradicionale të mësimdhënies. Sot kemi mundësinë që arsimi t'i pajisë nxënësit me kompetencat që u nevojiten, për të formësuar jetën e tyre dhe për të kontribuar në shoqëri. Për të gjetur mënyrën më të mirë dhe për ta realizuar këtë synim, shtëpia botuese “Dukagjini” në vazhdim të nismës për përfshirjen e metodologjive të mësimdhënies ndërvepruese në librat e mësimdhënësve, ka për qëllim t'ju ndihmojë të gjeni përgjigje për pyetjen themelore: *Çfarë metodologjie do të përdorni për të ndërtuar e krijuar dije, shkathtësi, qëndrime dhe vlera që do t'u nevojiten nxënësve të Kosovës për formësuar të ardhmen e tyre?*

Integrimi në hapësirën arsimore të shekullit të 21-të kërkon, midis të tjerash, modernizimin e metodave ekzistuese të mësimdhënies dhe nxënies, futjen e veprimtarive bashkëkohore në mësim, që mundësojnë përgatitjen e një individi aktiv, të pavarur dhe të lirë, të pajisur me shprehje të menduarit kritik, krijues, komunikues, bashkëpunues dhe kurioz, i aftë për të përmbushur kërkesat e shoqërisë së sotme dhe të nesërme shqiptare.

Cilësia e re e të nxënit dhe mësimdhënies përbën përparësi absolute për arsimin. Ju nuk jeni vetëm burime informacioni, por kërkohet të përdorni metoda dinamike të mësimdhënies, të quajtura edhe metoda mësimore ndërvepruese, të cilat përbëjnë elementet bazë të këtij modeli, për t'i motivuar nxënësit që të angazhohen më shumë në mësim.

Modeli i këtyre librave është i pranishëm për herë të parë në Kosovë i zbatuar në vitin 2022 dhe mësimet janë hartuar nga kolegët tuaj, me përkushtim dhe përgjegjësi maksimale.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës. Zhvillimi i kompetencave, përkatësisht në rezultatet e tyre, bëhet përmes fushës kurrikulare, e cila kontribuon në arritjen e rezultateve të kompetencave. Të gjitha kompetencat kryesore të kurrikulës zbërthehen në rezultate të të nxënës. Ato janë pjesë e Kurrikulës Bërthamë dhe parashihen të përvetësohen nga nxënësit, me rastin e përfundimit të shkallës së kurrikulës.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës. Shprehin kërkesat thelbësore të arritjes në fushën kurrikulare, drejt zotërimit të kompetencave kryesore, në përfundim të shkallës. Ato përshkruajnë atë se çfarë duhet të dijë, të besojë, të vlerësojë dhe të jetë i aftë për të bërë nxënësi në fund të shkallës a nivelit dhe shprehin një varg domenesh, duke përfshirë: njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat. Vendosen rezultatet e të nxënës të fushës kurrikulare, vetëm ato që reflektohen në temën mësimore.

Rezultatet e të nxënës. Rezultatet specifike të të nxënës janë ato mbi të cilat ndërtohet ora e mësimi dhe përbëjnë detajimin e rezultateve të të nxënës të temës, të cilat janë në koherencë me ato të fushës së kurrikulës.

Kriteret e vlerësimit/suksesit. Janë zbërthim i rezultateve të të nxënës sipas niveleve të arritjes dhe sigurojnë vlerësim të drejtë për shkallën e zotërimit. Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Metodologjia dhe veprimtaritë me nxënësit - hapat e zhvillimit të mësimi. Mësimi zhvillohet përmes hapave, duke nxitur të menduarit logjik e kritik të nxënësit, duke pasur parasysh fazat e zhvillimit sipas Piazhës.

Çfarë simbolizon modeli me tri pamje të ndryshme të ciklit të jetës së bimës së grurit?

Mbillet një farë në një truall pjellor. Pasi është bërë puna themelore e fillimit, mësimdhënësi vazhdon dhe fara e grurit lëshon rrënjë dhe bima rritet. Kalliri i grurit është pjekur dhe përmban fara për shumë bimë të tjera; po kështu, edhe mësimi mund të çojë në shumë veprimtari të tjera.

Këto tri figura jepen së bashku njëra pas tjetrës, çka sugjeron që mësimdhënësi duhet të ndërtojë mësimin mbi të mëparshmen dhe të ketë parasysh se çfarë mund të vijojë. Sikli i jetës së grurit, nga fara në tokë, në bimë e prapë në farë, sugjeron, gjithashtu, ciklin e vazhdueshëm të shkollimit, përmes mbështetjes në njohuritë ekzistuese, për të vazhduar më tej.

Hyrje. Identifikohen njohuritë dhe shprehitë fillestare të nxënësve që të nxitet interesi i tyre për mësimin. Mësimdhënësi, përmes përdorimit të teknikave të ndryshme, synon ta bëjë tërheqës të nxënësit e mësimi përmes veprimtarive të ndryshme, duke përdorur mjete të larmishme konkretizuese, figura, tabela, foto, video dhe të tjera.

Praktikë e udhëhequr. Veprimtaritë në këtë etapë të mësimi kërkojnë që të udhëhiqen nga mësimdhënësi dhe nxënësit i kryejnë ato sipas udhëzimeve a duke ndjekur modelin gjysmë të përgatitur.

Praktikë e pavarur. Nxënësit inkurajohen që t'i vazhdojnë veprimtaritë, por tashmë të pavarur dhe nxiten duke u dhënë sugjerime kur është e nevojshme.

HYRJE

Konceptimi dhe ndërtimi i librit për mësimdhënësin/en

EDUKATË QYTETARE 8

Fusha kurrikulare *Shoqëria dhe mjedisi* në nivelin e dytë, realizohet përmes mëimit lëndor. Lëndë mësimore e kësaj fushe në këtë nivel është edhe edukata qytetare. Meqenëse kjo fushë realizohet përmes mëimit lëndor, mësimdhënësit duhet t'i kenë parasysh qëllimet e përbashkëta të fushës, të cilat do të realizohen përmes përmbajtjeve lëndore duke synuar mësimin e integruar.

Fusha *Shoqëria dhe mjedisi* i ndihmon nxënësit për t'i njohur dhe për t'i kuptuar më mirë konceptet, proceset dhe zhvillimet historike në nivel lokal, kombëtar, rajonal dhe botëror, duke përfshirë lindjen dhe zhvillimin e qytetërimeve të ndryshme si dhe ngjarjet dhe personalitetet e rëndësishme nga kohët më të lashta deri më sot.

Kjo fushë ndihmon nxënësit për t'i thelluar njohuritë mbi vendet dhe hapësirën, sistemet fizike e humane, rajonet dhe karakteristikat e tyre. Gjithashtu, ndihmon krijimin e shprehive, vlerave dhe qëndrimeve në raport me diversitetin kulturor, identitetin social, trashëgiminë kulturore dhe natyrore, organizimin shoqëror, liritë dhe të drejtat e njeriut si dhe rolin dhe funksionimin e institucioneve demokratike.

Fusha *Shoqëria dhe mjedisi*, në shkallën e katërt kurrikulare, ka për qëllim zhvillimin e aftësive, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve, për të qenë qytetar i përgjegjshëm, për të zhvilluar identitetin personal dhe për të njohur më mirë atë kolektiv (social, kombëtar, shtetëror, etnik, fetar, racor, gjinor, kulturor, regjional). Kjo fushë ndihmon zhvillimin e aftësive për të gjykuar drejt dhe për të marrë vendime të përgjegjshme në jetën e përditshme, kultivimin e shprehive dhe marrjen e nismave për ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit.

Fusha *Shoqëria dhe mjedisi* në këtë nivel ndihmon nxënësit për t'i zhvilluar e për t'i përforcuar më tej njohuritë e tyre duke siguruar një bazë fillestare për orientim akademik dhe orientim në karrierë.

Udhëzime metodologjike

Për të realizuar qëllimet e kurrikulës, përmes fushës *Shoqëria dhe mjedisi*, këshillohet përdorimi i metodave të ndryshme që plotësojnë njëra-tjetrën dhe që mundësojnë zhvillimin e të menduarit kritik e krijues te nxënësi, për zbatimin e njohurive dhe shkathtësive në situata të ndryshme.

Përzgjedhja e metodave është kompetencë e mësimitdhënësit/es të fushës. Ajo bëhet në përshtatje me nevojat dhe kërkesat e nxënësve, me natyrën e përmbajtjes tematike mësimore dhe të rezultateve të kompetencave për shkallën e tretë kurrikulare, me bazën didaktike dhe me nivelin e formimit të nxënësve, duke i dhënë secilit mundësinë të shfaqë dhe të zhvillojë maksimumin e potencialit që zotëron brenda vetes.

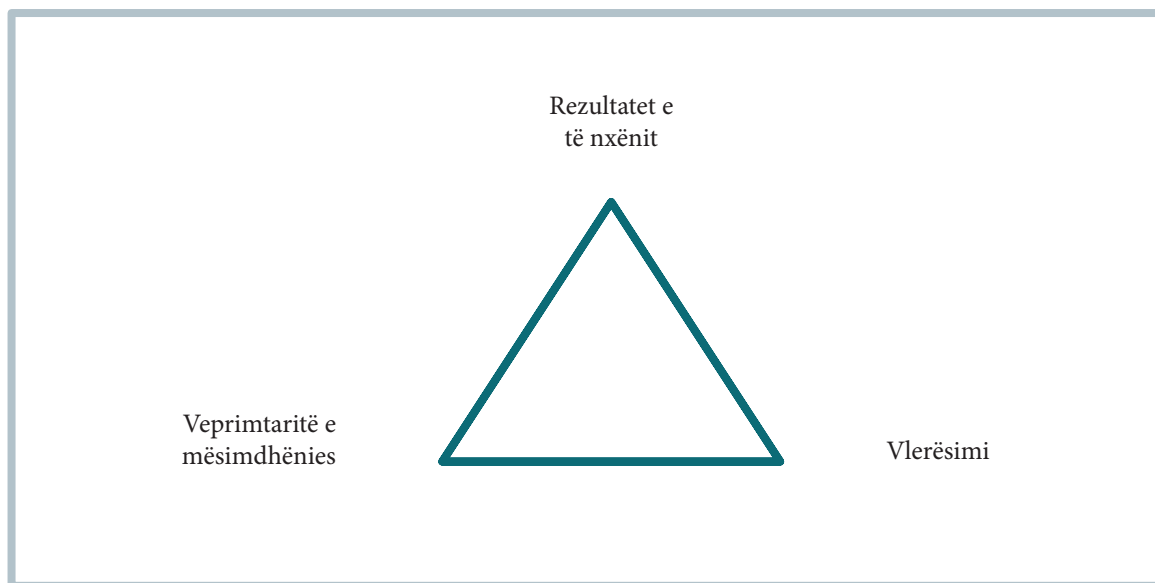
Mësimitdhënësi/ja është i/e lirë të përdorë metoda mësimore bashkëkohore ndërvepruese dhe gjithëpërfshirëse, teknika e forma të shumëllojta të punës dhe një kompleks të tërë procedurash. Këto metoda duhet të jenë në funksion të nxitjes së mendimit të pavarur, kritik e krijues. Metodot dhe teknikat e punës me nxënës, kërkohen të jenë të kombinuara dhe të shumëllojta, në funksion të arritjeve të rezultateve të të nxënësve dhe të zbatimit në jetën e përditshme.

Metodologjia ndërvepruese në mësimitdhënie dhe të nxënësve

Libri që keni në duar, është hartuar për t'ju pajisur me metodologjinë ndërvepruese në ndërtimin e dijeve dhe formimin e shkathtësive. Ai trajton temat mësimore në përputhje “Kurrikula Bërthamë e Arsimit të Mesëm të Ulët të Kosovës” (e rishikuar) (2016) si edhe të gjitha dokumentet dhe udhëzimet administrative në fuqi ku është mbështetur metodologjia me të gjithë elementet përbërëse, duke filluar me kontributin në kompetencat kryesore dhe rezultatet e të nxënësve të fushës, rezultatet specifike të të nxënësve të njësive mësimore, mjetet e punës, ecuria metodologjike e orës së mësimit e deri te vlerësimi i nxënësve. Një nga risitë e këtij libri është se përmban edhe një rubrikë: *Reflektim për rrjedhën e orës mësimore*. Qëllimi i kësaj rubrike është që t'ju ndihmojë të mbani shënime për punën tuaj në klasë, arritjet, por edhe dështimet, dhe më pas të reflektoni kur të bëni përsëritje, të kontrolloni dijet dhe të bëni vlerësimin e nxënësve, por edhe kur të zhvillonin mësimit një vit apo disa vjet më pas.

Në aspektin metodologjik të hartimit të modeleve orientuese për çdo orë mësimi, është treguar kujdes i veçantë në harmonizimin e të gjitha veprimtarive. Marrëdhëniet midis rezultateve të të nxënësve - procedurave të mësimitdhënies dhe të nxënësve - vlerësimit, përbëjnë atë që në metodologjinë e sotme quhet “treëndësh magjik”. Ky treëndësh paraqet marrëdhëniet koherente midis rezultateve të të nxënësve, veprimtaritë e mësimitdhënies të të nxënësve dhe vlerësimit. Këta tre komponentë janë në koherencë me njëri-tjetrin, me qëllim që nxënësit të inkurajohen për të mësuar, të jenë pjesëmarrës aktivë në ndërtimin e dijeve dhe të shkathtësive.

Ndaj rekomandojmë që përmbajtja e aktiviteteve dhe zbatimi i tyre në praktikë të mos e neglizhojë raportin e ngushtë mes tri entiteteve të cekura.

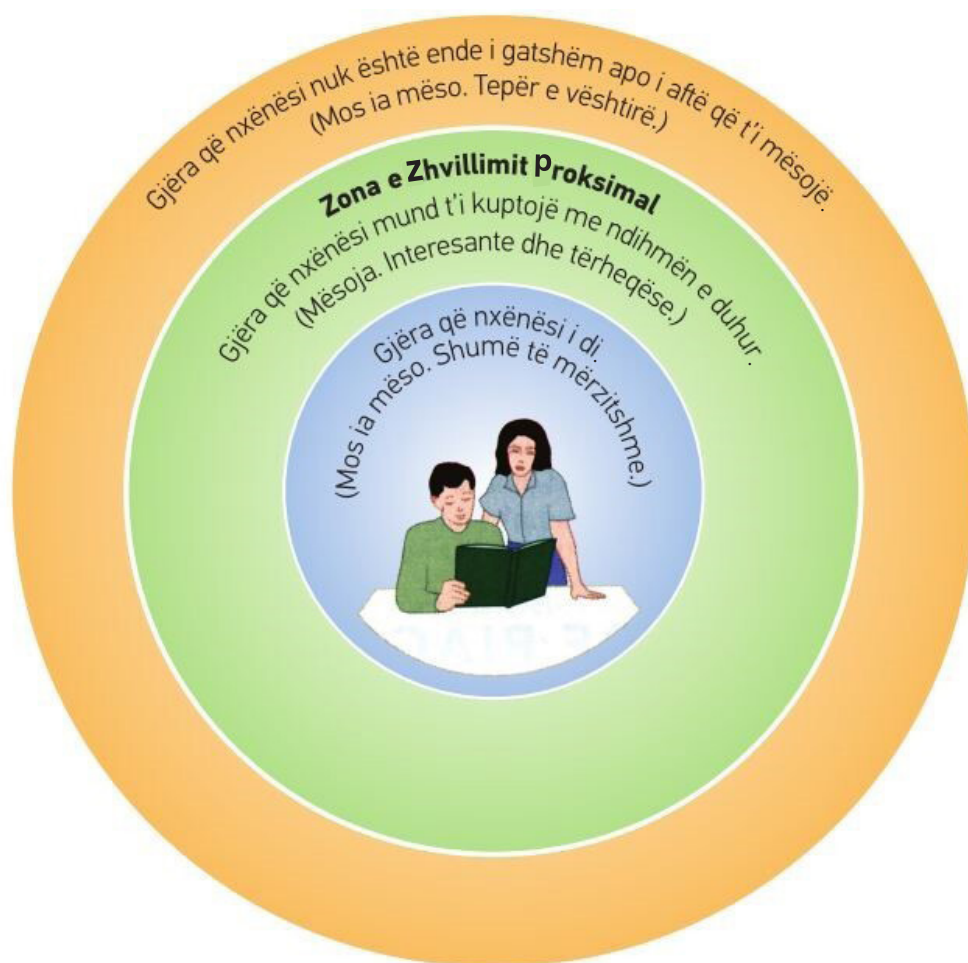
Burimi: *Metodologji e mësimdhënies*, (faqe 102), B. Musai, 2014. Botuar në Tiranë: CDE

Zgjeroni dhe thelloni dijet Për më shumë lexoni në: Musai. B. (2014) *Metodologji e mësimdhënies*. Tiranë: CDE, faqe 101-128.

Metodologjia për secilën temë të zhvillohet duke integruara mjetet pamore (teknologjinë) audio-vizuale. Duke pasur parasysh specifikat teknike, që paraqiten shpeshherë në mjediset e shkollave, atëherë të përdoren materialet mbështetëse, si: fotografitë, raportet hulumtuese, piktura etj.

Të respektohen fazat dhe aktivitetet e parapara, duke pasur parasysh që është hartuar me metodologjinë ndërvepruese, ndaj të mos neglizhohet ky parim i përgjithshëm dhe strukturues, edhe në qoftë se ndryshohet diçka në aspektin metodik. Krijimi i një profili të nxënësit krijues, mendimtar kritik e debatues është qëllimi i kësaj metodologjie. Në këtë aspekt ne kemi vënë një rol të rëndësishëm të mësimdhënësi si orientues dhe mbështetës për një zhvillim proksimal të nxënësit. Planet ditore janë thjeshtëzuar për qëllime praktike dhe pedagogjike, duke u përshtatur edhe me moshën e nxënësve.

Zgjeroni dhe thelloni dijet Për më shumë lexoni në: Woolfolk. A. (2011) *Psikologji edukimi*. Tiranë: CDE, faqe 47-51.

Burimi: *Psikologji edukimi*, (faqe 47), A. Woolfolk, 2011. Botuar në Tiranë: CDE

Zgjeroni dhe thelloni dijet

Për më shumë lexoni në: Woolfolk. A. (2011) *Psikologji edukimi*. Tiranë: CDE, faqe 32-36.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat kryesore të shkallës 4

Nr.	Rezultatet e të nxënit për shkallën 4 dhe kompetencat kryesore
I Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit - Komunikues efektiv	
1.	Transmeton saktë të dhënat e mbledhura për një temë konkrete, në formë tekstuale, numerike, verbale, elektronike apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit.
2.	Përshkruan një ngjarje, të dhënë si detyrë, të lexuar ose të dëgjuar më parë, në formë verbale, vizuale ose me shkrim, duke ruajtur rrjedhën logjike të saj.
3.	Diskuton për një temë të caktuar në gjuhën amtare, në gjuhën angleze ose në gjuhën e dytë të huaj në lëndë të ndryshme, duke respektuar rregullat e pjesëmarrjes efektive për këmbimin e informatave dhe të ideve.
4.	Harton një tekst, deri në pesëqind fjalë, duke e vazhduar një rrëfim gojor apo tekst të lexuar paraprakisht, duke u bazuar në imagjinatën e vet.
5.	Prezanton para të tjerëve një projekt për një temë të dhënë, të përgatitur vetë ose në bashkëpunim me grupin, duke gërshtetuar format e komunikimit verbal, elektronik dhe veprimin praktik.
6.	Analizon përmbajtjen dhe kuptimin e nocioneve (koncepteve) të reja, duke përdorur leksikun adekuat, të përshtatshëm dhe të saktë dhe i bën ato pjesë të dosjes mësimore.
7.	Identifikon burime të ndryshme të informacionit për arsimim, orientimin profesional dhe harton një plan individual për zhvillimin e karrierës në fushën e komunikimit (gazetar etj.).
8.	Inicion biseda shoqërore me moshatarët dhe me të rriturit për tema me interes mësimor/shoqëror, duke shtruar pyetje për temën dhe duke u përgjigjur dhe veçuar informatën kryesore.

II Kompetenca e të menduarit - Mendimtar kreativ dhe kritik	
1.	Paraqet, në formë gojore ose të shkruar, grafike, me simbole, argumente të veçanta për të sforcuar mendimin apo qëndrimin e vet për një problem nga fusha të caktuara.
2.	Përzgjedh informata nga burime të ndryshme, për një temë konkrete, i klasifikon ato në bazë të një kriteri të caktuar dhe i përdor ato për marrjen e një vendimi apo për zgjidhjen e një problemi/detyre.
3.	Analizon një punim artistik ose joartistik (p.sh., artikull gazetaresk, pikturë etj.), duke gjetur analogji dhe dallime me punime të ngjashme nga autorë të ndryshëm.
4.	Përpunon idenë e vet në një projekt me shkrim për një çështje të caktuar, duke propozuar aktivitetet kryesore, përcakton qëllimin kryesor, afatet, vendin, personat, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e atyre aktiviteteve, si dhe parasheh pengesat e mundshme gjatë realizimit të tyre.
5.	Arsyeton ndërmarrjen e hapave konkretë, të cilët kanë rezultuar me përfundimin e një detyre/aktiviteti, zgjidhjen e një problemi apo të ndonjë punimi në klasë/shkollë apo gjetiu.
6.	Demonstron zgjidhjen e një problemi (matematik, linguistik etj.), bazuar në të dhënat tekstuale ose tekstuale numerike, eksperimentale të detyrës, e cila bëhet në klasë/shkollë apo jashtë saj duke arsyetuar me gojë zbatimin e ecurive përkatëse për arritjen e rezultatit.
7.	Interpreton me fjalë, me shkrim/me gojë një rregull, koncept apo proces të caktuar, duke e ilustruar atë me shembuj konkretë nga situata të jetës së përditshme.
8.	Identifikon me anë të krahasimit dallimet dhe ngjashmëritë midis ligjeve dhe dukurive që ndodhin në natyrë me ato në shoqëri, duke vënë në dukje lidhjen shkak-pasojë midis këtyre dukurive.

III Kompetenca e të mësuarit për të nxënë - Nxënës i suksesshëm	
1.	Regjistron në formë të shkruar, grafike, me TI etj., informatat ose faktet për një temë të caktuar, duke i veçuar, me anë të teknikave të ndryshme, pjesët e rëndësishme dhe më pak të rëndësishme të nevojshme për atë temë/detyrë të dhënë.
2.	Shfrytëzon në mënyrë efikase fjalorët, enciklopeditë dhe teknologjinë informative apo burimet e tjera gjatë ndërtimit të një ideje ose projekti me bazë klase/shkolle ose jashtë saj.
3.	Regjistron në skeda dhe teknika të tjera të veçanta, TI etj., informatat ose faktet a formulat për një temë të caktuar, duke i radhitur ato sipas llojit, burimit dhe rëndësisë mësimore të tyre.
4.	I parashtron pyetje vetes për çështjet që trajton dhe organizon mendimet për të gjetur përgjigje për temën apo problemin e caktuar, duke regjistruar përparimin apo ngecjen derisa të gjejë zgjidhjen përfundimtare.
5.	Paraqet/skicon idetë e veta për ecurinë dhe mënyrën e zhvillimit të një aktiviteti, duke e sqaruar dhe duke argumentuar më pas këtë para të tjerëve.
6.	Ndjek në mënyrë të pavarur udhëzimet apo skicat e dhëna në libër, skicë, plan, partiturë muzikore, skenar, koreografi etj., ose të ndonjë burimi tjetër, për të performuar një veprim, aktivitet ose detyrë që kërkohet prej tij/saj.
7.	Shfrytëzon në mënyrë të efektshme teknika të ndryshme gjatë të nxënës të temës së dhënë, duke veçuar informatat që i kupton nga informatat e reja, të panjohura, si dhe informatat që për të mbeten ende të paqarta.
8.	Zbaton elementet e dosjes personale për identifikimin e anëve të veta të forta, i shfrytëzon ato për orientim në profesionin e ardhshëm si dhe për vetëvlerësimin e përparimit, qoftë përmirësimin apo ngecjen në fusha të ndryshme mësimore.

IV Kompetenca për jetë, punë dhe mjedis - Kontribues produktiv	
1.	Vlerëson rëndësinë e punës individuale dhe në grupe për zhvillimin e komunitetit duke paraqitur, në forma të ndryshme të të shprehurit, shembuj konkretë nga jeta e përditshme.
2.	Ndërmerr aktivitete të ndryshme (ekspozitë, performancë, instalacion, fushatë, protestë paqësore, tubim, avokim etj.) në bazë të projektit, të hartuar me anëtarët e grupit, për zgjidhjen e një problemi me rëndësi shoqërore, për shkollën ose për komunitetin.
3.	Analizon pasojat që sjell dëmtimi i mjedisit për jetën e njeriut dhe të biodiversitetit, paraqet në formë të shkruar, apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit, mendimin dhe qëndrimin e vet për këtë çështje, por edhe organizon ndonjë aktivitet për mbrojtjen e mjedisit.
4.	Përdor programet kompjuterike për përpunimin e të dhënave dhe paraqitjen e vizatimeve/diagrameve të nevojshme për përgatitjen e materialeve individuale apo/dhe publikimeve të ndryshme të shkollës.
5.	Zhvillon një plan për shpenzimet dhe kursimet mujore personale, të familjes ose të klasës, arsyeton pastaj rëndësinë e krijimit të shprehisë për të planifikuar.
6.	Përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientim në karrierë.
7.	Propozon kriteret për vlerësim të paanshëm të një aktiviteti sportiv, shkencor, teknologjik, artistik etj., si anëtar jurie, të ngritur në nivel klase, shkolle apo shoqërie civile.
8.	Hulumton nevojat e shkollës ose të komunitetit (me anë të fotografive, videoprojektimit të të dhënave nga terreni) dhe në bazë të tyre organizon aksione vullnetare dhe humanitare për plotësimin ose përmirësimin e atyre nevojave.

V Kompetenca personale - Individ i shëndoshë	
1.	Vlerëson përbajtjen dhe vlerat ushqyese të llojeve të ushqimeve të cilat njeriu i konsumon, duke i kategorizuar ato në bazë të nevojave të individit për to në situata të ndryshme, si: gjatë stinëve, sëmundjeve etj.
2.	Argumenton nevojën e respektimit të regjimit për ushqyerje të shëndetshme dhe rekreacion ditor, javor apo mujor, sipas udhëzimeve të lexuara ose të dëgjuara nga mjeku gjatë një diskutimi në klasë, në shkollë apo në familje.
3.	Vlerëson domosdoshmërinë e kushteve të mira higjienike për përgatitjen dhe konsumimin e ushqimeve dhe pijeve dhe shpjegon rrethanat e mundshme të helmimit nga ushqimet dhe papastërtia.
4.	Zhvillon aktivitete fizike dhe sportive me karakter rekreativ apo garues, duke bërë përpjekje për arritjen e standardeve të caktuara, me angazhim dhe sjellje të pëlqyera, por edhe duke menaxhuar emocionet e veta gjatë paraqitjes së rezultateve.
5.	Analizon shkaqet e një reagimi konfliktuoz apo emocional nxënës-nxënës dhe propozon alternativa për zgjidhje të drejtë e pa pasoja, duke ndarë përvojat, mendimet dhe ndjenjat me anëtarët e grupit.
6.	Dallon atributet e mirësjelljes nga ato përcmuese ndaj të tjerëve gjatë punës në grup ose në situata emocionale dhe propozon masat për parandalimin/kapërcimin e tyre.
7.	U shpjegon moshatarëve, me forma dhe mjete të ndryshme të komunikimit, rëndësinë e identifikimit të personave dhe shërbimeve kompetentë, veç e veç, të nevojshme për mbështetje në situata që konsiderohen potencialisht të rrezikshme për shëndetin fizik dhe mendor.
8.	Përkshkruan mundësitë, rreziqet dhe pasojat e infeksioneve dhe sëmundjeve seksualisht të transmetueshme dhe sqaron mënyrat dhe mjetet për parandalimin e tyre, duke përdorur forma të ndryshme të prezantimit (të folur, të shkruar, grafike, pllakate, pamflete, lojë teatrale, performancë artistike etj.).
9.	Reagon ndaj sjelljeve asociale të moshatarëve, duke identifikuar shkaqet e shfaqjes dhe pasojat e mundshme për shëndetin dhe mirëqenien e individit nga dukuritë dhe shprehjet negative (p.sh., përdorimi i duhanit, i alkoolit apo drogës) etj.

VI Kompetenca qytetare - Qytetar i përgjegjshëm	
1.	Praktikon të drejtat dhe detyrimet e qytetarisë në situata konkrete jetësore të përditshme, qoftë në klasë, qoftë në shkollë apo gjetiu (si: gjatë diskutimit, respektimit të mendimit të tjetrit etj.).
2.	Reagon, nëpërmjet formave të ndryshme të të shprehurit, ndaj personave të cilët në ndonjë mënyrë shkelin, cenojnë ose mohojnë të drejtat e të tjerëve, duke ilustruar me shembujt e figurave të shquara historike, personazheve nga letërsia a filmat, si dhe arsyet pasojat e këtyre veprimeve për individin, grupin dhe komunitetin.
3.	Shpreh solidaritet me personat në nevojë ose të rrezikuar, duke ndërmarrë veprime/aksione konkrete për ofrimin e ndihmës sipas nevojës që kanë.
4.	Merr pjesë në përgatitjen dhe organizimin e një votimi të zhvilluar në klasë ose në shkollë për një aktivitet të caktuar duke zbatuar rregullat përkatëse dhe raporton më pas me shkrim për rrjedhën e gjithë procesit.
5.	Reagon me maturi ndaj sjelljeve apo veprimeve jo të mira që ndodhin në klasë/shkollë apo jashtë saj, promovon sjelljet dhe veprimet e mira, duke vënë në pah shkaqet dhe pasojat e manifestimit të tyre për individin dhe për të tjerët.
6.	Identifikon paragjykimet apo dukuritë jo të mira në klasë, në shkollë apo në komunitet, merr qëndrim ndaj tyre, duke propozuar veprime konkrete për luftimin e tyre.
7.	Përgatit një aktivitet me bashkëpjesëmarrje me të tjerët, duke përdorur tolerancën si mjet për promovimin e diversitetit kulturor, etnik, gjinor, fetar, social etj., në shkollë apo në komunitet.
8.	Përkshkruan, në forma të ndryshme të të shprehurit, procedurat dhe institucionet përgjegjëse për hartimin dhe ndryshimin e ligjeve, duke argumentuar domosdoshmërinë e zbatimit të tyre në jetën e përditshme.

REZULTATET E TË NXËNIT TË FUSHËS Shoqëria dhe Mjedis: Shkalla 4, klasa VIII

1. Njeh rolin e individit, strukturën e grupeve shoqërore, mënyrat e pjesëmarrjes dhe përfshirjes në to.	
Nxënësi/ja:	
1.1	Analizon çështjet shoqërore, ekonomike, kulturore e arsimore që ndikojnë në individë dhe bashkësi, si dhe argumenton ndikimin e veprimeve të njeriut në mjedis.
1.2	Dallon faktet nga opinionet, figurat reale nga ato mitike e legjendare, gjatë interpretimit të situatave të ndryshme në marrëdhëniet midis individëve apo të grupeve shoqërore (në kohë dhe hapësirë).
1.3	Debaton për veprimet dhe çështjet e rëndësishme të qytetarëve në nivel lokal, kombëtar e më gjerë dhe ndërvlerësinë e tyre.

2. Hulumton dukuritë dhe proceset shoqërore, historike, natyrore dhe mjedisore, duke vënë në pah ndërlidhjet, ndërvarjet dhe ndërveprimet reciproke.	
Nxënësi/ja:	
2.1	Krahason ngjarjet shoqërore, historike, politike, ekonomike e kulturore si dhe dukuritë (fenomenet) natyrore e mjedisore, shpjegon shkaqet dhe pasojat e tyre dhe ndikimin që kanë ato në jetën e njerëzve.
2.2	Shpjegon përbërjen e gjeosferës, si dhe analizon rolin e resurseve natyrore në mjedisin dhe në zhvillimin ekonomik të një vendi, rajoni, shteti apo kontinenti.

3. Shqyrton në mënyrë kritike dhe zbaton normat dhe rregullat shoqërore për jetë të përbashkët në diversitet	
Nxënësi/ja:	
3.1	Shfrytëzon në mënyrë kritike burime të ndryshme për të eksploruar dhe për të krahasuar ndryshimet dhe ngjashmëritë etnike, kulturore, sociale dhe religjioze në vende dhe periudha të ndryshme.
3.2	Analizon sfidat e shoqërisë (në aspektin edukativo-arsimor, kulturor, ekonomik dhe mjedisor) në kohë dhe hapësirë, duke përdorur fakte, si dhe vlerëson ndikimin e grupeve të interesit në jetën e njerëzve të zakonshëm.

4. Jep ide dhe propozime si dhe merr vendime në mënyrë të vetëdijshme dhe të përgjegjshme.	
Nxënësi/ja:	
4.1	Arsyeton llojet e vendimmarrjes në jetën e përditshme shoqërore, kupton nevojën dhe rëndësinë e zbatimit të procedurave demokratike përgjatë proceseve.
4.2	Krahason llojet e ndryshme të vendimmarrjeve dikur dhe tani, si dhe reagon dhe shpreh qëndrimet e tij ndaj dukurive negative në bashkësinë ku vepron dhe në shoqëri.

5. Kontribuon në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit si dhe në zhvillimin e qëndrueshëm.	
Nxënësi/ja:	
5.1	Prezanton shembuj se si, si një individ dhe si një anëtar i një grupi, mund të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm (ruajtjen e resurseve, riciklimin e materialeve) në harmoni me ruajtjen e mjedisit dhe të biodiversitetit.

6. Përdor në mënyrë efektive teknologjinë e informimit dhe komunikimit dhe teknologjitë e tjera bashkëkohore.	
Nxënësi/ja:	
6.1	Kategorizon dhe përdor lloje të ndryshme të burimeve mediale për të analizuar ngjarje shoqërore e historike si dhe dukuri gjeografike e mjedisore.
6.2	Përdor teknologjinë për prezantime të ndryshme që kanë të bëjnë me çështje shoqërore, historike, natyrore e mjedisore.

II. Qëndrimet dhe vlerat e strukturuar nga arsimimi përmes fushës Shoqëria dhe mjedisi	
• Respekti për të tjerët; • Vetërespekti; • Bashkëndjenja - empatia; • Barazia; • Toleranca; • Gjykimi i drejtë; • Bashkëpunimi; • Mirëkuptimi.	

III. Aftësitë dhe shkathtësitë e fituara nga fusha Shoqëria dhe mjedisi	
• Përdorimi i informacioneve; • Hulumtimi i thjeshtë; • Shfrytëzimi i burimeve të thjeshta; • Përdorimi i skicës, planit, hartës, globit dhe busullës; • Grumbullimi dhe dokumentimi informacioneve; • Zbatimi i fjalorit të mësuar; • Ndërtimi dhe leximi i grafikëve, diagrameve, tabelave dhe hartave; • Përcaktimi i vendndodhjes në hapësirë, harta, atlase dhe glob i vendeve dhe rajoneve; • Formulimi i pyetjeve të thjeshta për të marrë informacion; • Evidentimi i ngjashmërive dhe ndryshimeve; • Realizimi i matjeve të elementeve klimatike dhe elementeve në harta; • Analiza e të dhënave numerike, tekstuale dhe grafike.	

Planifikimi vjetor i temave mësimore për fushën e kurrikulës: Shoqëria dhe mjedisi **Klasa VIII**

Lëndët e fushës kurrikulare		TEMAT MËSIMORE TË SHPËRNDARA GJATË MUAJVE				Rezultatet e kompetencave (Rezultatet e të nxënit për shkallë)
		Gjysmëvjetori I		Gjysmëvjetori II		
		Shtator—tetor	Nëntor—dhjetor	Janar—shkurt—mars	Prill—maj—qershor	
ED. QYTETARE	Mediet dhe rrjetet sociale	Shëndeti, mirëqenia dhe mënyra e jetesës Diversiteti kulturor	Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij Shteti i së drejtës	Shteti i së drejtës Ruajtja e mejdisit	I. Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit - Komunikues efektiv 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. II. Kompetenca e të menduarit - Mendimtar kreativ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8. III. Kompetenca e të nxënit - Nxënës i suksesshëm 1, 2, 4, 5, 7, 8. IV. Kompetenca për jetë, për punë dhe mjedis - Kontribues produktiv 1, 2, 3, 5, 6, 8. V. Kompetenca personale - Individ i shëndoshë 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9. VI. Kompetenca qytetare - Qytetar i përgjegjshëm 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8.	
	Gjithsej 8 orë	Gjithsej 6 orë	Gjithsej 8 orë	Gjithsej 9 orë		

PLANI DYMUJOR: SHTATOR—TETOR

Lënda mësimore: Edukatë qytetare

Fusha e kurrikulës: Shoqëria dhe mjedisi

Klasa: VIII

Temat mësimore: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënit për kompetencat kryesore të shkallës që synohet të arrihen përmes shtjellimit të temës/ temave: I. Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit – Komunikues efektiv

I.1	Transmeton saktë të dhënat e mbledhura për një temë konkrete, në formë tekstuale, numerike, verbale, elektronike apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit.
I.2	Përshkruan një ngjarje, të dhënë si detyrë, të lexuar ose të dëgjuar më parë, në formë verbale, vizuale ose me shkrim, duke ruajtur rrjedhën logjike të saj.
I.7	Identifikon burime të ndryshme të informacionit për arsimim, orientim profesional dhe harton një plan individual për zhvillimin e karrierës në fushën e komunikimit (gazetar etj.).

II. Kompetenca e të menduarit – Mendimtar kreativ dhe kritik

II.1	Paraqet, në formë gojore ose të shkruar, grafike, me simbole, argumente të veçanta, për të sforcuar mendimin apo qëndrimin e vet për një problem nga fusha të caktuara.
II.2	Përzgjedh informata nga burime të ndryshme, për një temë konkrete, i klasifikon ato në bazë të një kriteri të caktuar dhe i përdor ato për marrjen e një vendimi apo për zgjidhjen e një problemi/detyre.
II.3	Analizon një punim artistik ose joartistik (p.sh., artikull gazetaresk, pikturë etj.), duke gjetur analogji dhe dallime me punime të ngjashme nga autorë të ndryshëm.

III. Kompetenca e të nxënit – Nxënës i suksesshëm

III.2	Shfrytëzon në mënyrë efikase fjalorët, enciklopeditë dhe teknologjinë informative apo burimet e tjera gjatë ndërtimit të një ideje ose projekti me bazë klase/shkolle ose jashtë saj.
III.7	Shfrytëzon në mënyrë të efektshme teknika të ndryshme gjatë të nxënit të temës së dhënë, duke veçuar informatat që i kupton nga informatat e reja, të panjohura, si dhe informatat që për të mbeten ende të paqarta.

IV. Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis – Kontribues produktiv

IV.6	Përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientim në karrierë.
IV.8	Hulumton nevojat e shkollës ose të komunitetit (me anë të fotografive, videoprojektimit të të dhënave nga terreni) dhe në bazë të tyre organizon aksione vullnetare dhe humanitare për plotësimin ose përmirësimin e atyre nevojave.

V. Kompetenca personale - Individ i shëndoshë	
V.7	U shpjegon moshatarëve, me forma dhe mjete të ndryshme të komunikimit, rëndësinë e identifikimit të personave dhe shërbimeve kompetente, veç e veç, të nevojshme për mbështetje në situata që konsiderohen potencialisht të rrezikshme për shëndetin fizik dhe mendor.
V.9	Reagon ndaj sjelljeve asociale të moshatarëve, duke identifikuar shkaqet e shfaqjes dhe pasojat e mundshme për shëndetin dhe mirëqenien e individit nga dukuritë dhe shprehjet negative (p.sh., përdorimi i duhanit, i alkoolit apo drogës) etj.

VI. Kompetenca qytetare - Qytetar i përgjegjshëm	
VI.1	Praktikon të drejtat dhe detyrimet e qytetarisë në situata konkrete jetësore të përditshme, qoftë në klasë, qoftë në shkollë apo gjetiu (si: gjatë diskutimit, respektimit të mendimit të tjetrit etj.).
VI.2	Reagon, nëpërmjet formave të ndryshme të të shprehurit, ndaj personave, të cilët, në ndonjë mënyrë, shkelin, cenojnë ose mohojnë të drejtat e të tjerëve, duke ilustruar me shembujt e figurave të shquara historike, personazheve nga letërsia a filmat, si dhe arsyeton pasojat e këtyre veprimeve për individin, grupin dhe komunitetin.

RNF: 1. Njeh strukturën e grupeve shoqërore dhe mënyrat e pjesëmarrjes apo të përfshirjes në to.	
1.1	Analizon çështjet shoqërore, ekonomike, kulturore e arsimore, që ndikojnë në individë dhe bashkësi, si dhe argumenton ndikimin e veprimeve të njeriut në mjedis.
1.2	Dallon faktet nga opinionet, figurat reale nga ato mitike e legjendare, gjatë interpretimit të situatave të ndryshme në marrëdhëniet midis individëve apo të grupeve shoqërore (në kohë dhe hapësirë).
1.3	Debaton për veprimet dhe çështjet e rëndësishme të qytetarëve në nivel lokal, kombëtar e më gjerë dhe ndërvarësinë e tyre.

Temat mësimore		Rezultatet e të nxënit për tema mësimore		Njësitë mësimore		Koha mësimore (orë mësimore)		Metodologjia e vlerësimit		Ndërlidhja me lëndët e tjera, me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore		Burimet	
Mediet dhe rrjetet sociale	-	Vlerëson ndikimin e medieve në jetën private dhe publike dhe nevojën për të qenë i informuar me trendet aktuale të zhvillimit të shoqërisë.	1.	Çka janë mediet? - një histori e shkurtër	8	-	Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca	Vlerësim formativ	Gjuhë shqipe	Libri Edukatë qytetare 8			
	-	Përdor mediet për të promovuar dhe sensibilizuar aktivitetet grupore për të mirën dhe interesin publik, si mbrojtja e të drejtave të njeriut, mbrojtja e mjedisit, kursimi i energjisë etj.	2.	Funksionet e medieve - pse na duhen ato dhe si ndikojnë në shoqëri?	-	Mësimdhënia dhe të nxënëtit e integruar	Vlerësim i të nxënit	Histori	Edukatë qytetare 8 - Fletore pune				
	-	Shqyrton/analizon vërtetësinë e lajmit të publikuar, duke u bazuar në dy e më shumë burime të informimit dhe reflekton mbi pasojat e lajmit të rrejshëm.	3.	Ana e errët e medieve - propaganda	-	Mësimdhënia dhe të nxënëtit e diferencuar	Informata kthyesë	Edukimi për medie	Materiale të ndryshme nga interneti për mediet.				
	-	Merr pjesë aktive në forume dhe debate që zhvillohen në rrjetet sociale dhe angazhohet për të drejtat e njeriut, funksionimin e ligjit dhe zhvillimin e demokracisë.	4.	Lajmi i rremë, gjysmë e vërteta dhe pasaktësia në lajm	-	Teknika:	Listë kontrolli						
	-	Përdor në mënyrë të drejtë rrjetet sociale dhe dënon abuzimin me to, me theks të veçantë dënon gjuhën fyese, denigruese dhe atë të urrëjtëse ndaj grupeve ose kategorive të caktuara shoqërore.	5.	Si të mbrohem nga lajmet e rreme?	-	Stuhi mendimesh	Portfolio						
-	Viziton muzetë, kinematë, teatrot, koncertet, festivalet dhe ngjarjet e tjera, me qëllim të njohjes me krijuesit, kultivuesit dhe promovuesit e vlerave kulturore, civilizuese dhe humane.	6.	Edukimi medial - përgjigje kundër diskriminimit e lajmit të rremë	-	Tabela e koncepteve								
-			7.	Vëprimtari praktike									
-			8.	Përforcim i kapitullit									

PLANI DYMUJOR: NËNTOR—DHJETOR

Lënda mësimore: Edukatë qytetare

Fusha e kurrikulës: Shoqëria dhe mjedisi

Klasa: VIII

Temat mësimore: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetës
Shumëllojshmëria kulturore (Diversiteti kulturor)

Rezultatet e të nxënësve për kompetencat kryesore të shkallës që synohet të arrihen përmes shtjellimit të temës/ temave: I. Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit – Komunikues efektiv

I.3	Diskuton për një temë të caktuar në gjuhën amtare, në gjuhën angleze ose në gjuhën e dytë të huaj në lëndë të ndryshme, duke respektuar rregullat e pjesëmarrjes efektive për këmbimin e informatave dhe të ideve.
I.4	Harton një tekst, deri në pesëqind fjalë, duke e vazhduar një rrëfim gojor apo tekst të lexuar paraprakisht, duke u bazuar në imagjinatën e vet.
I.5	Prezanton para të tjerëve një projekt për një temë të dhënë, të përgatitur vetë ose në bashkëpunim me grupin, duke gërshtuar format e komunikimit verbal, elektronik dhe veprimin praktik.

II. Kompetenca e të menduarit – Mendimtar kreativ dhe kritik

II.2	Përzgjedh informata nga burime të ndryshme, për një temë konkrete, i klasifikon ato në bazë të një kriteri të caktuar dhe i përdor ato për marrjen e një vendimi apo për zgjidhjen e një problemi/detyre.
II.4	Përpunon idenë e vet në një projekt me shkrim për një çështje të caktuar, duke propozuar aktivitetet kryesore, përcakton qëllimin kryesor, afatet, vendin, personat, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e atyre aktiviteteve si dhe parasheh pengesat e mundshme gjatë realizimit të tyre.
II.8	Identifikon me anë të krahasimit dallimet dhe ngjashmëritë midis ligjeve dhe dukurive që ndodhin në natyrë me ato në shoqëri, duke vënë në dukje lidhjen shkak-pasojë midis këtyre dukurive.

III. Kompetenca e të nxënësve – Nxënës i suksesshëm

III.1	Regjistron në formë të shkruar, grafike, me TI etj., informatat ose faktet për një temë të caktuar, duke i veçuar, me anë të teknikave të ndryshme, pjesët e rëndësishme dhe më pak të rëndësishme të nevojshme për atë temë/detyrë të dhënë.
III.2	Shfrytëzon në mënyrë efikase fjalorët, enciklopeditë dhe teknologjinë informative apo burimet e tjera gjatë ndërtimit të një ideje ose projekti me bazë klase/shkolle ose jashtë saj.
III.4	I parashtron pyetje vetes për çështjet që trajton dhe organizon mendimet për të gjetur përgjigje për temën apo problemin e caktuar, duke regjistruar përparimin apo ngecjen derisa të gjejë zgjidhjen përfundimtare.
III.8	Zbaton elementet e dosjes personale për identifikimin e anëve të veta të forta, i shfrytëzon ato për orientim në profesionin e ardhshëm, si dhe për vetëvlerësimin e përparimit, qoftë përmirësimin apo ngecjen në fusha të ndryshme mësimore.

IV. Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis – Kontribues produktiv

IV.1	Vlerëson rëndësinë e punës individuale dhe në grupe për zhvillimin e komunitetit duke paraqitur, në forma të ndryshme të të shprehurit, shembuj konkretë nga jeta e përditshme.
IV.2	Ndërmerr aktivitete të ndryshme (ekspozitë, performancë, instalacion, fushatë, protestë paqësore, tubim, avokim etj.) në bazë të projektit, të hartuar me anëtarët e grupit, për zgjidhjen e një problemi me rëndësi shoqërore, për shkollën ose për komunitetin.
IV.6	Përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientim në karrierë.

V. Kompetenca personale – Individ i shëndoshë	
V.1	Vlerëson përmbajtjen dhe vlerat ushqyese të llojeve të ushqimeve, të cilat njeriu i konsumon, duke i kategorizuar ato në bazë të nevojave të individit për to në situata të ndryshme, si: gjatë stinëve, sëmundjeve etj.
V.2	Argumenton nevojën e respektimit të regjimit për ushqyerje të shëndetshme dhe rekreacion ditor, javor apo mujor, sipas udhëzimeve të lexuara ose të dëgjuara nga mjeku gjatë një diskutimi në klasë, në shkollë apo në familje.
V.3	Vlerëson domosdoshmërinë e kushteve të mira higjienike për përgatitjen dhe konsumimin e ushqimeve dhe pijeve dhe shpjegon rrethanat e mundshme të helmimit nga ushqimet dhe papastërtia.
V.6	Dallon atributet e mirësjelljes nga ato përcmuese ndaj të tjerëve, gjatë punës në grup ose në situata emocionale dhe propozon masat për parandalimin/kapërcimin e tyre.
V.7	Përshkruan mundësitë, rreziqet dhe pasojat e infeksioneve dhe sëmundjeve seksualisht të transmetueshme dhe sqaron mënyrat dhe mjetet për parandalimin e tyre, duke përdorur forma të ndryshme të prezantimit (të folur, të shkruar, grafike, pllakate, pamflete, lojë teatrale, performancë artistike etj.).
V.8	Reagon ndaj sjelljeve asociale të moshatarëve, duke identifikuar shkaqet e shfaqjes dhe pasojat e mundshme për shëndetin dhe mirëqenien e individit nga dukuritë dhe shprehjet negative (p.sh., përdorimi i duhanit, i alkoolit apo drogës) etj.

VI. Kompetenca qytetare – Qytetar i përgjegjshëm	
VI.1	Praktikon të drejtat dhe detyrimet e qytetarisë në situata konkrete jetësore të përditshme, qoftë në klasë, qoftë në shkollë apo gjetiu (si: gjatë diskutimit, respektimit të mendimit të tjetrit etj.).
VI.2	Reagon, nëpërmjet formave të ndryshme të të shprehurit, ndaj personave të cilët në ndonjë mënyrë shkelin, cenojnë ose mohojnë të drejtat e të tjerëve, duke ilustruar me shembujt e figurave të shquara historike, personazheve nga letërsia a filmat si dhe arsyeton pasojat e këtyre veprimeve për individin, grupin dhe komunitetin.
VI.3	Shpreh solidaritet me personat në nevojë ose të rrezikuar, duke ndërmarrë veprime/aksione konkrete për ofrimin e ndihmës, sipas nevojës që kanë.
VI.7	Përgatit një aktivitet me bashkëpjesëmarrje me të tjerët, duke përdorur tolerancën si mjet për promovimin e diversitetit kulturor, etnik, gjinor, fetar, social etj., në shkollë apo në komunitet.

RNF: 2. Hulumton dukuritë dhe proceset shoqërore, historike, natyrore dhe mjedisore, duke vënë në pah ndërlidhjet, ndërvarjet dhe ndërveprimet reciproke	
2.1	Krahason ngjarjet shoqërore, historike, politike, ekonomike e kulturore, si dhe dukuritë (fenomenet) natyrore e mjedisore, shpjegon shkaqet dhe pasojat e tyre dhe ndikimin që kanë ato në jetën e njerëzve.
2.2	Shpjegon përbërjen e gjeosferës, si dhe analizon rolin e resurseve natyrore në mjedisin dhe në zhvillimin ekonomik të një vendi, rajoni, shteti apo kontinenti.

RNF: 3. Shqyrton në mënyrë kritike dhe zbaton normat dhe rregullat shoqërore për jetë të përbashkët në diversitet	
3.1	Shfrytëzon në mënyrë kritike burime të ndryshme për të eksploruar dhe për të krahasuar ndryshimet dhe ngjashmëritë etnike, kulturore, sociale dhe religjioze në vende dhe periudha të ndryshme.

Temat mësimore	Rezultatet e të nxënit për tema mësimore	Njësitë mësimore	Koha mësimore (orë mësimore)	Metodologjia e vlerësimit	Ndërlidhja me lëndët e tjera, me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore	Burimet
Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetës	- Demonstron dije dhe shkaktësi për të vepruar në situata emergjente të shkaktuara nga faktorët natyrorë apo njerëzorë, duke ndihmuar veten dhe të tjerët. - Vlerëson punën e institucioneve të mirëqenies sociale në mbrojtjen e jetës dhe të shëndetit të grupeve ose kategorive të rrezikuara dhe ndihmon në identifikimin e personave ose grupeve në nevojë, për t'u ofruar ndihmën dhe kujdesin e nevojshëm. - Vlerëson punën e institucioneve të shëndetit publik dhe organizatave humanitare, në mbrojtjen nga epidemitë dhe sëmundjet e ndryshme, duke përfshirë edhe ato seksualisht të transmetueshme. - Vlerëson rëndësinë e sigurimit shëndetësor, sigurimit të jetës, sigurimit të pronës dhe rolin që luajnë institucionet dhe kompanitë e sigurisë në këtë aspekt, bazuar në dy e më shumë burime të informimit dhe reflekton mbi pasojat e lajmit të rrejshëm.	9. Shëndeti, kushtet dhe mënyra e jetesës 10. Institucionet dhe sigurimi shëndetësor 11. Test vlerësues 12. Shëndeti publik 13. Mirëqenia sociale 14. Emergjencia dhe fatkeqësitë natyrore - si të mbrohem? 15. Identiteti dhe përkatësitë e shumëfishta 16. Liritë, të drejtat e njeriut dhe luftimi i diskriminimit 17. Test vlerësues	6	- Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca - Mësimdhënia dhe të nxënë e integruar - Mësimdhënia dhe të nxënë e diferencuar - Teknika: Stuhi mendimesh Rrjet i diskutimit Imagjinata e drejtuar	- Gjuha shqipe - Historia - Biologjia - Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.	- Libri <i>Edukatë qytetare 8</i> <i>Edukatë qytetare 8 -Fletore pune</i> - Materiale të ndryshme nga interneti për shëndetin dhe sëmundjen.

Shumëllojshmëria kulturore (dhjetor)	-	Merr pjesë aktive në forume dhe debate që zhvillohen në rrjetet sociale dhe angazhohet për të drejtat e njeriut, funksionimin e ligjit dhe zhvillimin e demokracisë.	3	-	Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca	Vlerësim formativ	Gjuhë shqipe	Libri <i>Edukatë qytetare 8</i>
	-	Përdor në mënyrë të drejtë rrjetet sociale dhe dënon abuzimin me to, me theks të veçantë dënon gjuhën fyese, denigruese dhe atë të urrjetëse ndaj grupeve ose kategorive të caktuara shoqërore.		-	Mësimdhënia dhe të nxënëit e integruar	Vlerësim i të nxënëit	Historia	<i>Edukatë qytetare 8 - Fletore pune</i>
	-	Viziton muzetë, kinematë, teatrot, koncertet, festivalet dhe ngjarjet të tjera, me qëllim të njohjes me krijuesit, kultivuesit dhe promovuesit e vlerave kulturore, civilizuese dhe humane.		-	Mësimdhënia dhe të nxënëit e diferencuar	Informata kthyesë	Biologjia	
	-	Dallon përkatësitë e shumëllojshmërisë dhe identitetin në një shoqëri të përzier kulturalisht dhe të ndërlidhur globalisht.		-	Teknika:	Listë kontrolli	Edukimi për paqe	Materiale të ndryshme nga interneti për diversitetin
	-	Vlerëson rëndësinë e liritimit nga stereotipat dhe paragjykim, si dhe nevojën për luftimin e çdo lloji diskriminimi njerëzor.		-	Stuhi mendimesh	Portfolio		

PLANI TREMUJOR: JANAR—SHKURT—MARS

Lënda mësimore: Edukatë qytetare

Fusha e kurrikulës: Shoqëria dhe mjedisi

Klasa: VIII

Temat mësimore: Diversiteti
Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij
Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit për kompetencat kryesore të shkallës që synohet të arrihen përmes shtjellimit të temës/ temave: I. Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit - Komunikues efektiv

I.1	Transmeton saktë të dhënat e mbledhura për një temë konkrete, në formë tekstuale, numerike, verbale, elektronike apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit.
I.2	Përshkruan një ngjarje, të dhënë si detyrë, të lexuar ose të dëgjuar më parë, në formë verbale, vizuale ose me shkrim, duke ruajtur rrjedhën logjike të saj.
I.5	Prezanton para të tjerëve një projekt për një temë të dhënë, të përgatitur vetë ose në bashkëpunim me grupin, duke gërshtuar format e komunikimit verbal, elektronik dhe veprimin praktik.
I.6	Analizon përmbajtjen dhe kuptimin e nocioneve (koncepteve) të reja, duke përdorur leksikun adekuat, të përshtatshëm dhe të saktë dhe i bën ato pjesë të dosjes mësimore.
I.8	Inicion biseda shoqërore me moshatarët dhe me të rriturit për tema me interes mësimor/shoqëror, duke shtruar pyetje për temën dhe duke u përgjigjur dhe veçuar informatën kryesore.

II. Kompetenca e të menduarit – Mendimtar kreativ dhe kritik

II.2	Përzgjedh informata nga burime të ndryshme, për një temë konkrete, i klasifikon ato në bazë të një kriteri të caktuar dhe i përdor ato për marrjen e një vendimi apo për zgjidhjen e një problemi/detyre.
II.3	Analizon një punim artistik ose joartistik (p.sh., artikull gazetaresk, pikturë etj.), duke gjetur analogji dhe dallime me punime të ngjashme nga autorë të ndryshëm.
II.4	Përpunon idenë e vet në një projekt me shkrim për një çështje të caktuar, duke propozuar aktivitetet kryesore, përcakton qëllimin kryesor, afatet, vendin, personat, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e atyre aktiviteteve, si dhe parasheh pengesat e mundshme gjatë realizimit të tyre.
II.5	Arsyeton ndërmarrjen e hapave konkretë, të cilët kanë rezultuar me përfundimin e një detyre/aktiviteti, zgjidhjen e një problemi apo të ndonjë punimi në klasë/shkollë apo gjetiu.
II.7	Interpreton me fjalë, me shkrim/me gojë një rregull, koncept apo proces të caktuar duke e ilustruar atë me shembuj konkretë nga situata të jetës së përditshme.
II.8	Identifikon me anë të krahasimit dallimet dhe ngjashmëritë midis ligjeve dhe dukurive që ndodhin në natyrë me ato në shoqëri, duke vënë në dukje lidhjen shkak-pasojë midis këtyre dukurive.

III. Kompetenca e të nxënit – Nxënës i suksesshëm

III.5	Paraqet/skicon idetë e veta për ecurinë dhe mënyrën e zhvillimit të një aktiviteti, duke e sqaruar dhe duke e argumentuar më pas këtë para të tjerëve.
III.7	Shfrytëzon në mënyrë të efektshme teknika të ndryshme gjatë të nxënit të temës së dhënë, duke veçuar informatat që i kupton nga informatat e reja, të panjohura, si dhe informatat që për të mbeten ende të paqarta.
III.8	Zbaton elementet e dosjes personale për identifikimin e anëve të veta të forta, i shfrytëzon ato për orientim në profesionin e ardhshëm, si dhe për vetëvlerësimin e përparimit, qoftë përmirësimin apo ngecjen në fusha të ndryshme mësimore.

IV. Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis – Kontribues produktiv	
IV.1	Vlerëson rëndësinë e punës individuale dhe në grupe për zhvillimin e komunitetit duke paraqitur, në forma të ndryshme të të shprehurit, shembuj konkretë nga jeta e përditshme.
IV.2	Ndërmerr aktivitete të ndryshme (ekspozitë, performancë, instalacion, fushatë, protestë paqësore, tubim, avokim etj.) në bazë të projektit, të hartuar me anëtarët e grupit, për zgjidhjen e një problemi me rëndësi shoqërore, për shkollën ose për komunitetin.
IV.6	Përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientim në karrierë.

V. Kompetenca personale – Individ i shëndoshë	
V.5	Analizon shkaqet e një reagimi konfliktual apo emocional nxënës-nxënës dhe propozon alternativa për zgjidhje të drejtë e pa pasojë, duke ndarë përvojat, mendimet dhe ndjenjat me anëtarët e grupit.
V.6	Dallon atributet e mirësjelljes nga ato përcmuese ndaj të tjerëve gjatë punës në grup ose në situata emocionale dhe propozon masat për parandalimin/kapërcimin e tyre.
V.9	Reagon ndaj sjelljeve asociale të moshatarëve, duke identifikuar shkaqet e shfaqjes dhe pasojat e mundshme për shëndetin dhe mirëqenien e individit nga dukuritë dhe shprehjet negative (p.sh., përdorimi i duhanit, i alkoolit apo drogës) etj.

VI. Kompetenca qytetare – Qytetar i përgjegjshëm	
VI.1	Praktikon të drejtat dhe detyrimet e qytetarisë në situata konkrete jetësore të përditshme, qoftë në klasë, qoftë në shkollë apo gjetiu (si: gjatë diskutimit, respektimit të mendimit të tjetrit etj.).
VI.2	Merr pjesë në përgatitjen dhe organizimin e një votimi të zhvilluar në klasë ose në shkollë për një aktivitet të caktuar, duke zbatuar rregullat përkatëse dhe raportin më pas me shkrim për rrjedhën e gjithë procesit.
VI.5	Reagon me maturi ndaj sjelljeve apo veprimeve jo të mira, që ndodhin në klasë/shkollë apo jashtë saj, promovon sjelljet dhe veprimet e mira, duke vënë në pah shkaqet dhe pasojat e manifestimit të tyre për individin dhe për të tjerët.
VI.8	Përshkruan, në forma të ndryshme të të shprehurit, procedurat dhe institucionet përgjegjëse për hartimin dhe ndryshimin e ligjeve, duke argumentuar domosdoshmërinë e zbatimit të tyre në jetën e përditshme.
VI.9	Prezanton pa ngurrim të kaluarën e familjes, të rrethit shoqëror ose të personaliteteve dhe ngjarjeve kryesore të kombit të vet, për të krahasuar të tashmen me të kaluarën dhe për të nxjerrë përfundime për të ardhmen.

RNF: 3. Hulumton dukuritë dhe proceset shoqërore, historike, natyrore dhe mjedisore, duke vënë në pah ndërlidhjet, ndërvarjet dhe ndërveprimet reciproke	
3.2	Analizon sfidat e shoqërisë (në aspektin edukativ-arsimor, kulturor, ekonomik dhe mjedisor) në kohë dhe hapësirë, duke përdorur fakte, si dhe vlerëson ndikimin e grupeve të interesit në jetën e njerëzve të zakonshëm.

RNF: 4. Jep ide dhe propozime si dhe merr vendime në mënyrë të vetëdijshme dhe të përgjegjshme	
4.1	Arsyeton llojet e vendimmarrjes në jetën e përditshme shoqërore, kupton nevojën dhe rëndësinë e zbatimit të procedurave demokratike përgjatë proceseve.
4.2	Krahason llojet e ndryshme të vendimmarrjeve dikur dhe tani, si dhe reagon dhe shpreh qëndrimet e tij ndaj dukurive negative në bashkësinë ku vepron dhe në shoqëri.

Temat mësimore		Rezultatet e të nxënit për tema mësimore	Njësitë mësimore	Koha mësimore (orë mësimore)	Metodologjia e mësimdhënies	Metodologjia e vlerësimit	Ndërlidhja me lëndët e tjera, me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore	Burimet
Shumëllojshmëria kulturore	-	Dallon vlerat kulturore dhe trashëgimore të përbashkëta dhe ato të veçanta të minoriteteve që jetojnë në Kosovë dhe më gjerë, duke shfrytëzuar burime të ndryshme të njohjes.	19. Trashëgimia kulturore e vendit tonë	2	-	Vlerësim formativ	Gjuhë shqipe	Libri <i>Edukatë Qytetare 8</i>
Diversiteti	-	Përkrahur procedurat për nxjerrjen e ligjeve në Kosovë si dhe të drejtën e propozimit dhe miratimit të tyre.	20. Bashkëjetesa fetare	4	-	Vlerësim i të nxënit	Histori	<i>Edukatë Qytetare 8</i>
Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij (shkurt)	-	Analizon arsyeshmërinë e ligjeve dhe argumenton nevojën për rregullimit ligjor të jetës në shoqërinë demokratike.	21. Çka është ligji dhe pse u krijua ai?	4	-	Informata kthyesë	Edukimi për paqe	<i>-Fletore pune</i>
Shteti i së drejtës (mars)	-	Përkrahur procedurat për nxjerrjen e ligjeve në Kosovë si dhe të drejtën e propozimit dhe miratimit të tyre.	22. Rëndësia e ligjit në demokraci		-	Listë kontrolli	Edukimi për qytetari	Materialë të ndryshme nga interneti për diversitetin
	-	Analizon praktikat e respektimit të ligjit dhe pasojat e shkeljes së tij.	23. Përmbajtja e ligjit dhe hierarkia ligjore		-	Portfolio	demokratike	
	-	Shpjegon punën e organeve ligjvënëse dhe ato ekzekutive si dhe jep shembuj rreth zbatueshmërisë së ligjit në jetën e përditshme.	24. Si nxirret ligji në vendin tonë?		-			
	-	Vlerëson rëndësinë e zbatimit të ligjshmërisë dhe kushtetutshmërisë në Kosovë dhe përgjegjësinë e institucioneve dhe qytetarëve për ruajtjen e tyre.	25. Shteti dhe qeverisja kushtetuese		-			
	-	Vlerëson rolin e zgjedhjeve të lira dhe të drejta për të ndërtuar insitucione dhe shoqëri vërtet demokratike.	26. Kufizimi i pushtetit shtetëror		-			
	-	Vlerëson rëndësinë e pjesëmarrjes në zgjedhje dhe votës së dhënë në bazë të bindjes dhe vullnetit të lirë.	27. Kontrolli dhe baraspesha e pushtetit shtetëror - ndarja e pushteteve		-			
	-	Gjykon rolin dhe rëndësinë e fushatës fer, për parti të pjesëmarrëse në zgjedhje, për koalicionet dhe kandidatët e pavarur.	28. Test vlerësues		-			
	-	Vlerëson rolin e llogaridhënies në një shoqëri demokratike dhe të sunduar nga ligji.			-			

PLANI TREMUJOR: PRILL—MAJ—QERSHOR

Lënda mësimore: Edukatë qytetare

Fusha e kurrikulës: Shoqëria dhe mjedisi

Klasa: VII

Temat mësimore: Shteti i së drejtës
Ruajtja e mjedisit

Rezultatet e të nxënit për kompetencat kryesore të shkallës që synohet të arrihen përmes shtjellimit të temës/ temave: I. I. Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit – Komunikues efektiv

I.1	Transmeton saktë të dhënat e mbledhura për një temë konkrete, në formë tekstuale, numerike, verbale, elektronike apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit.
I.2	Përshkruan një ngjarje, të dhënë si detyrë, të lexuar ose të dëgjuar më parë, në formë verbale, vizuale ose me shkrim, duke ruajtur rrjedhën logjike të saj.
I.3	Diskuton për një temë të caktuar në gjuhën amtare, në gjuhën angleze ose në gjuhën e dytë të huaj në lëndë të ndryshme, duke respektuar rregullat e pjesëmarrjes efektive për këmbimin e informatave dhe të ideve.
I.5	Prezanton para të tjerëve një projekt për një temë të dhënë, të përgatitur vetë ose në bashkëpunim me grupin, duke gërshtetur format e komunikimit verbal, elektronik dhe veprimin praktik.
I.8	Inicion biseda shoqërore me moshatarët dhe me të rriturit për tema me interes mësimor/shoqëror, duke shtruar pyetje për temën dhe duke u përgjigjur dhe veçuar informatën kryesore.

II. Kompetenca e të menduarit – Mendimtar kreativ dhe kritik

II.2	Analizon një punim artistik ose joartistik (p.sh., artikull gazetaresk, pikturë etj.), duke gjetur analogji dhe dallime me punime të ngjashme nga autorë të ndryshëm.
II.4	Përpunon idenë e vet në një projekt me shkrim për një çështje të caktuar, duke propozuar aktivitetet kryesore, përcakton qëllimin kryesor, afatet, vendin, personat, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e atyre aktiviteteve si dhe parashih pengesat e mundshme gjatë realizimit të tyre.
II.5	Arsyeton ndërmarrjen e hapave konkretë, të cilët kanë rezultuar me përfundimin e një detyre/aktiviteti, zgjidhjen e një problemi apo të ndonjë punimi në klasë/shkollë apo gjetiu.
II.8	Identifikon me anë të krahasimit dallimet dhe ngjashmëritë midis ligjeve dhe dukurive që ndodhin në natyrë me ato në shoqëri, duke vënë në dukje lidhjen shkak-pasojë midis këtyre dukurive.

III. Kompetenca e të nxënit – Nxënës i suksesshëm

III.1	Regjistron në formë të shkruar, grafike, me TI etj., informatat ose faktet për një temë të caktuar duke i veçuar, me anë të teknikave të ndryshme, pjesët e rëndësishme dhe më pak të rëndësishme të nevojshme për atë temë/detyrë të dhënë.
III.4	I parashtron pyetje vetes për çështjet që trajton dhe organizon mendimet për të gjetur përgjigje për temën apo problemin e caktuar, duke regjistruar përparimin apo ngecjen derisa të gjejë zgjidhjen përfundimtare.
III.5	Paraqet/skicon idetë e veta për ecurinë dhe mënyrën e zhvillimit të një aktiviteti, duke e sqaruar dhe duke argumentuar më pas këtë para të tjerëve.
III.7	Shfrytëzon në mënyrë të efektshme teknika të ndryshme gjatë të nxënit të temës së dhënë, duke veçuar informatat që i kupton nga informatat e reja, të panjohura, si dhe informatat që për të mbeten ende të paqarta.
III.8	Zbaton elementet e dosjes personale për identifikimin e anëve të veta të forta, i shfrytëzon ato për orientim në profesionin e ardhshëm si dhe për vetëvlerësimin e përparimit, qoftë përmirësimin apo ngecjen në fusha të ndryshme mësimore.

IV. Kompetenca për jetë, për punë dhe për mjedis – Kontribues produktiv	
IV.1	Vlerëson rëndësinë e punës individuale dhe në grupe për zhvillimin e komunitetit duke paraqitur, në forma të ndryshme të të shprehurit, shembuj konkretë nga jeta e përditshme.
IV.2	Ndërmerr aktivitete të ndryshme (ekspozitë, performancë, instalacion, fushatë, protestë paqësore, tubim, avokim etj.) në bazë të projektit, të hartuar me anëtarët e grupit, për zgjidhjen e një problemi me rëndësi shoqërore, për shkollën ose për komunitetin.
IV.3	Analizon pasojat që sjell dëmtimi i mjedisit për jetën e njeriut dhe të biodiversitetit, paraqet në formë të shkruar, apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit, mendimin dhe qëndrimin e vet për këtë çështje, por edhe organizon ndonjë aktivitet për mbrojtjen e mjedisit.
IV.5	Zhvillon një plan për shpenzimet dhe kursimet mujore personale, të familjes ose të klasës, arsyeton pastaj rëndësinë e krijimit të shprehisë për të planifikuar.
IV.6	Përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientim në karrierë.

V. Kompetenca personale - Individ i shëndoshë	
V.3	Vlerëson domosdoshmërinë e kushteve të mira higjienike për përgatitjen dhe konsumimin e ushqimeve dhe pijeve dhe shpjegon rrethanat e mundshme të helmimit nga ushqimet dhe papastërtia.
V.7	U shpjegon moshatarëve, me forma dhe mjete të ndryshme të komunikimit, rëndësinë e identifikimit të personave dhe shërbi-meve kompetentë, veç e veç, të nevojshme për mbështetje në situata që konsiderohen potencialisht të rrezikshme për shëndetin fizik dhe mendor.
V.9	Reagon ndaj sjelljeve asociale të moshatarëve duke identifikuar shkaqet e shfaqjes dhe pasojat e mundshme për shëndetin dhe mirëqenien e individit nga dukuritë dhe shprehitë negative (p.sh., përdorimi i duhanit, i alkoolit apo drogës) etj.

VI. Kompetenca qytetare – Qytetar i përgjegjshëm	
VI.1	Praktikon të drejtat dhe detyrimet e qytetarisë në situata konkrete jetësore të përditshme, qoftë në klasë, qoftë në shkollë apo gjetiu (si: gjatë diskutimit, respektimit të mendimit të tjetrit etj.).
VI.5	Reagon me maturi ndaj sjelljeve apo veprimeve jo të mira që ndodhin në klasë/shkollë apo jashtë saj, promovon sjelljet dhe veprimet e mira, duke vënë në pah shkaqet dhe pasojat e manifestimit të tyre për individin dhe për të tjerët.
VI.6	Identifikon paragjykimet apo dukuritë jo të mira në klasë, në shkollë apo në komunitet, merr qëndrim ndaj tyre, duke propozuar veprime konkrete për luftimin e tyre.
VI.8	Përshkruan, në forma të ndryshme të të shprehurit, procedurat dhe institucionet përgjegjëse për hartimin dhe ndryshimin e ligjeve, duke argumentuar domosdoshmërinë e zbatimit të tyre në jetën e përditshme.

RNF: 4. Jep ide dhe propozime si dhe merr vendime në mënyrë të vetëdijshme dhe të përgjegjshme

4.2	Krahason llojet e ndryshme të vendimarrjeve dikur dhe tani, si dhe reagon dhe shpreh qëndrimet e tij ndaj dukurive negative në bashkësinë ku vepron dhe në shoqëri.
-----	---

RNF: 5. Kontribuon në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit si dhe në zhvillimin e qëndrueshëm.

5.1	Prezanton shembuj se si, si një individ dhe si një anëtar i një grupi, mund të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm (ruajtjen e resurseve, riciklimin e materialeve) në harmoni me ruajtjen e mjedisit dhe të biodiversitetit.
-----	---

Temat mësimore		Rezultatet e të nxënit për tema mësimore		Njësitë mësimore		Koha mësimore (orë mësimore)	Metodologjia e mësimdhënies		Metodologjia e vlerësimit		Ndërlidhja me lëndët e tjera, me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore		Burimet
Shteti i së drejtës	-	Vlerëson rolin e zgjedhjeve të lira dhe të drejta për të ndërtuar institucione dhe shoqëri vërtet demokratike.	1. Shtyllat e shtetit të së drejtës	3	-	Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në	Vlerësim formativ	Gjuhë shqipe	Libri Edukatë Qytetare 8				
Ruajtja e mjedisit (maj)	-	Vlerëson rëndësinë e pjesëmarrjes në zgjedhje dhe votës së dhënë në bazë të bindjes dhe vullnetit të lirë.	2. Zgjedhjet demokratike	4	-	kompetenca	Vlerësim i të nxënit	Histori	Edukatë Qytetare 8				
Ruajtja e mjedisit (qershor)	-	Gjykon rolin dhe rëndësinë e fushatës fer, për parti të pjesëmarrëse në zgjedhje, për koalicionet dhe kandidatët e pavarur.	3. Ruajtja e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë	2	-	dhe të nxënë të integruar	Informata kthyesë	Edukimi për qytetari demokratike	-Fletore pune				
	-	Vlerëson rolin e llogaridhënies në një shoqëri demokratike dhe të sunduar nga ligji.	4. Fushatat për mjedisin		-	Mësimdhënia dhe të nxënë të difer- encuar	Listë kontrolli	Gjuhë shqipe	Materiale të ndryshme nga interneti për shtetin, zgjedhjet.				
	-	Vlerëson rolin e qytetarisë aktive në parandalimin e sjelljeve negative në raport me mjedisin dhe biodiversitetin, duke kontribuar në fushata vetëdijësuese, lidhur me mbrojtjen e mjedisit dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm.	5. Fushatat për mjedisin		-	Teknika: Stuhi mendimesh	Portfolio	Biologji	Kushtetuta e Republikës së Kosovës.				
	-	Analizon shprehitë dhe praktikat personale në lidhje me artikujt dhe konsumin e përditshëm dhe është në gjendje t'i ndërrojë shprehitë e veta, sidomos ato në lidhje me ushqimin, në funksion të promovimit të produkteve bio.	6. Test vlerësues		-	Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca		Arsimi për zhvillimin e qëndrueshëm	Materiale të ndryshme nga interneti për mjedisin				
	-	Merr pjesë në mënyrë aktive në shoqata, organizata apo programe dhe aktivitete jashtëshkollore që merren me mjedisin, eficiencën, biodiversitetin dhe zhvillimin e qëndrueshëm, duke dëshmuar veten si një ekoqytetar i denjë për të inicuar dhe bërë ndryshimin e mënyrës së jetesës, bazuar në vizionin ekologjik të ndërlidhjes dhe ndërvarësisë në botë.	7. Veprimtari praktike		-	Mësimdhënia dhe të nxënë të integruar							
			8. Ruajtja e biodiversitetit dhe zhvillimi i qëndrueshëm		-	Mësimdhënia dhe të nxënë të difer- encuar							
			9. Ushqimet bio dhe qëndrueshmëria		-	Teknika: Stuhi mendimesh							
					-	Diskutim							
					-	Imagjinata e drejtuar							

Mësimi 1

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson ndikimin e medieve në jetën private dhe publike dhe nevojën për të qenë i informuar me trendet aktuale të zhvillimit të shoqërisë.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.1; I.7; II.1.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 1.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Çka janë mediet? - një historik i shkurtër

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Njeh historikun e krijimit të medieve;
- Kupton rolin e medieve në shoqëri;
- Harton një listë të medieve që i përdor.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për medie.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Bashkëbisedim

Nxënësit tregojnë rreth shprehive të përditshme:

1. Sa dhe çfarë shikojnë në televizion?
2. Sa dhe çfarë libra, gazeta apo revista lexojnë?
3. Sa e përdorin telefonin dhe për çfarë qëllimi e përdorin?

Kapitulli 1: Mediet dhe rrjetet sociale

Mësimi 1: Çka janë mediet? - një historik i shkurtër

Fjalët kyçe: medie, libri, gazeta, radioja, televizioni, interneti, multimedia.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni se çfarë janë mediet, kur dhe si lindën ato, si dhe cili është ndikimi i tyre në shoqëri.

Shpjeguesi i termave:

Tellall: ai që lajmëronte me zë të lartë në pazar, në qendër a në rrugët kryesore të qytetit për urdhrat dhe për vendimet e qeverisë, për lajmet dhe ngjarjet e rëndësishme e të tjera.

Revolucioni Borgjez Francez: termi revolucion i referohet përmbyesjes me dhunë të një rendi shoqëror, politik dhe ekonomik duke e vendosur një rend të ri. Revolucioni Borgjez Francez ndodhi në vitin 1789, duke e përmbytur monarkinë dhe duke sjellë një rend të ri shoqëror.

Revolucioni Industrial: përsikruan kalimin nga puna e dorës në punën e makinave. Përfshin periudhën ndërmjet viteve 1750-1850.

Variante të ndryshme, ku shfaqet një imazh i një shtëpie të vogël prej druri, në mes të një pylli, zakonisht në kohë dimri, qarkullojnë në mediet sociale pak a shumë me këtë mbishkrim: "Si do ta kishe kaluar këtu një javë pa internet dhe pa televizor?" Kjo duket të jetë ja diskutim njëra prej sfidave më të mëdha që mund t'i bëhet sot njeriut. Pra, një javë jashtë botës së informacionit, që në të kaluarën ishte përditshmëri, sot konsiderohet sfiduesë edhe për imagjinatën.

Megjithatë, informimi ka qenë nevojë e përhershme e njeriut përgjatë gjithë historisë. Ajo që ka ndryshuar në kohë dhe hapësira të ndryshme është shpejtësia me të cilën është bartur një lajm nga një pikë në një tjetër. Kanë ndryshuar, po ashtu, edhe mjetet e bartjes së këtij lajmi, por edhe çështjet për të cilat njerëzit informohen.

Në kohë të ndryshme, kur nuk ka pasur medie, njerëzit kanë përdorur forma të ndryshme të shpërndarjes së një informate. Një person me zë kumbues mund të ketë hipur në majë të një kodre dhe, nga aty, ka dhënë një lajm: për një trevë të caktuar. Është përdorur edhe pëllumbi, si një shpend i zoti për të bartur mesazhe në letër. Po ashtu, në traditë njihet edhe termi "mesazh në shishe", kur porositi janë vendosur në shishe qelqi dhe janë hedhur në det. Te shqiptarët në të kaluarën, është përdorur edhe pushka, për të treguar rrezikun ose për të dhënë një lajm gëzimi, si, ta zëmë, lindja e një djalë në familje. Postierët herë në këmbë e herë duke përdorur kuajt, kanë kaluar kilometra të tërë për të shpërndarë një lajm gojë më gojë ose të shkruar në letër.

7

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Dëgjim dhe diskutim*

Lexohet me ndalesa pjesa në libër.

Nxënësit diskutojnë rreth secilës pjesë dhe, po ashtu, rreth figurave dhe ngjarjeve historike që janë paraqitur në tekst, se cilat i kanë njohur, cilat ishin të rejtat, si dhe çfarë kanë mësuar ndryshe nga ajo që kanë ditur.

Nxënësit udhëzohen t'u përgjigjen pyetjeve të paraqitura në tekstin bazë.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit *Shkrim i lirë*

Nxënësit udhëzohen të hartojnë një listë me mediet që i përdorin, duke u bazuar në mediet që i kanë mësuar.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për aktivizimin në diskutim si dhe për përgjigjet në kërkesat e paraqitura në tekst.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 2

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënit të temës:

Përdor mediet për të promovuar dhe sensibilizuar aktivitete grupore për të mirën dhe interesin publik, si mbrojtja e të drejtave të njeriut, mbrojtja e mjedisit, kursimi i energjisë etj.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: II,2; III,7; IV,8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 1.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Funkcionet e medieve - pse na duhen ato dhe si ndikojnë në shoqëri?

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Identifikon llojet e medieve;
- Diskuton mbi funksionet e medieve;
- Propozon planin për një aktivitet sensibilizues.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, fotografi/projektori, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Edukimi për medie.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Diskutim i njohurive paraprake

Në tabelë ose përmes projektori shfaqen disa fotografi, në të cilat paraqiten disa nga mediet që janë përmendur në orën paraprake.

Nxënësit e identifikojnë secilën medie të paraqitur dhe flasin rreth tyre shkurtimisht.

Mësimi 2: Funkcionet e medieve – pse na duhen ato dhe si ndikojnë në shoqëri?

Fjalët kyçe: funksion, mediet klasike, mediet e reja, edukim, informim, argëtim.

Pasqyra e njësise: në këtë njësi do të mësoni se cilat janë funksionet kryesore të medias dhe si ndikojnë ato në shoqëri.

Shpjeguesi i termave:

Tendenciozci: përja për të vepruar apo për t'u sjellë në mënyrë të caktuar që ndjek me pararendim një drejtim sipas pikëpamjeve e synimeve personale.

Alternativë: një mundësi apo rrugë tjetër të cilën kemi mundësi ta zgjedhim.

Plasim: vënia në dukje e diçkaje.

Kauzë: çështje e madhe dhe zakonisht e drejtë; tërësia e interesave të një klase a shtrese shoqërore, të cilët ajo i mbron me këmbëngulje.

Që prej formimit të tyre, mediet përgjithësisht kryejnë së paku tri funksione në shoqëri: *informimin, edukimin dhe argëtimin*. Edhe në mediet klasike apo tradicionale (gazeta, radio e televizioni), por, sidomos në mediet e reja, sot këto tri funksione nuk janë qartësisht të ndara mes vete. Shpeshherë ato kombinohen. Informacioni nganjëherë përcillet me edukim, argëtimi mund të jetë edhe informacion, teksa edukimi pritet që të ofrohet nga mediet duke qenë edhe argëues.

Nëse shikohen nga aspekti i ndikimit që e kanë në shoqëri, të gjitha llojet e medieve nuk kanë as vetëm ndikim pozitiv, as vetëm ndikim negativ. I kanë të dyja këto. U takon studiuesve t'i vlerësojnë efektet negative të medieve dhe të alarmojnë për to, në mënyrë që qytetarët të kenë qasje kritike kur u ekspozohen medieve, me qëllim që të minimizojnë këtë efekt.

Kur bëhet fjalë për aspektin e *informimit*, mediet raportojnë vazhdimisht për ngjarje që ndodhin çdo ditë nga fusha të ndryshme të jetës, si: politika, problemet sociale, shëndetësia, kronika e zezë, ekonomia, kultura, sporti e shumë të tjera. Por, në shoqëritë demokratike kjo nuk mjafton. Mediet marrin edhe rolin e të qenit zë kritik dhe opozitar, sidomos ndaj sferës politike dhe çështjeve të tjera të rëndësishme, duke marrë kështu një rol aktiv në përparimin e shoqërisë. Pra, mediet kanë një rol kontrollues dhe korrigjues ndaj veprimeve dhe zbatimit të politikave të caktuara në nivel lokal dhe qendror. Mediet profesionale këtë e bëjnë mbi parimin e interesit të publikut. Megjithatë, ka raste kur ato, duke dashur që t'i shërbejnë një informacioni të caktuar politik, janë tendencioze në raportim. *Informacioni profesional* është i paanshëm, objektiv, bazohet në fakte dhe argumente dhe ka për qëllim që të ndalojë një të keqe për publikun. Ndërkohë *informacioni joprofesional* është tendencioz, i pabazuar në fakte ose i bazuar në gjysmë të vërteta, anon kah interesi i një grupi të ngushtë, zakonisht politik apo biznesor, e jo kah ai i publikut të gjerë, si dhe nganjëherë ka për qëllim ta dëmtojë imazhin e dikujt. Ky ndryshe njihet edhe si keqinformim apo dezinformim.

Sa i përket aspektit të *edukimit*, mediet historikisht kanë luajtur rol të rëndësishëm si një mundësi alternative për të marrë dije dhe informacione të ndryshme, përtej asaj që mësohet në shkollë. Pas kritikave të shumta që kanë marrë në të kaluarën, filmat vizatimorë të prodhuar së fundi, në shumë raste, përçojnë vlera të dobishme për edukimin e hershëm të fëmijëve. Më pas, emisione të veçanta përfshijnë edhe argëtimin dhe edukimin për shkollat. Ato shpeshherë ndërthurin gara, kuize e lojëra të ndryshme që shërbejnë si argëtim për të mësuar. Veç tyre, edhe emisionet e veçanta kushtuar dijes dhe kulturës përgjithësisht ose fushave të kulturës në veçanti, potencialisht janë përmbajtje mediale që prodhojnë vlera dhe transmetojnë informacione të dobishme për shoqërinë. Filmat dokumentarë dhe ata artistikë, të përgatitur me profesionalizëm mund të shërbejnë si edukim, po ashtu.

Nga ana tjetër, mediet kanë mundësi shumë të madhe që me programin e vet ta përhapin të kundërtën e edukimit; kjo për faktin se mediet shërbejnë si modele në shoqëri, të cilat ndikojnë në mënyrën e sjelljes së njerëzve. Fëmijët që kanë parë përmbajtje mediale, në të cilat shfaqen dhunë

13

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Pyetjet për mua

Diskutohet për fotografitë në libër dhe informacionet e paraqitura në tekst. Parashtrihen këto pyetje:

- Pse mendoni që janë krijuar mediet?
- Për çfarë funksioni i përdorni ju mediet?
- A keni parë ndonjëherë ndonjë fushatë në medie?

Hulumtohet në internet dhe, me anë të projektorit, paraqitet një fushatë e shkurtër sensibilizuese.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit Diskutim i përbashkët

Nxënësit ndahen në katër grupe. U caktohet detyrë:

- Të hartohet një plan për një fushatë sensibilizuese duke përdorur një medie.

Secili grup do të paraqesë planet ideore të tyre. Pyeten:

- Pse keni përzgjedhur x-medien për fushatën tuaj.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për përgjigje, për aktivizimin në diskutim si dhe për prezantimin e punës.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 3

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënësve të temës:

Merr pjesë aktive në forume dhe debate që zhvillohen në rrjetet sociale dhe angazhohet për të drejtat e njeriut, funksionimin e ligjit dhe zhvillimin e demokracisë.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I,2; II,2, II,3.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 1.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Ana e errët e medieve - Propaganda

Rezultatet e të nxënësve të orës mësimore:

- Kupton propagandën dhe mjetet e saj;
- Analizon mënyrat e përhapjes së propagandës;
- Gjykon shembuj nga historia rreth propagandës.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletorja.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjyhe shqipe, Histori, Edukimi për medie.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënësit

Stuhi mendimesh

Në fillim të orës shtrohet pyetja:

- Çfarë dini për propagandën?

Nxënësit i shkruajnë përgjigjet në fletoret e tyre, më pas ato paraqiten në tabelë në formë të koncepteve kyçe.

Mësimi 3: Ana e errët e medieve - propaganda

Fjalët kyçe: propaganda, gënjeshtër, komunikim, fakte, argumente.

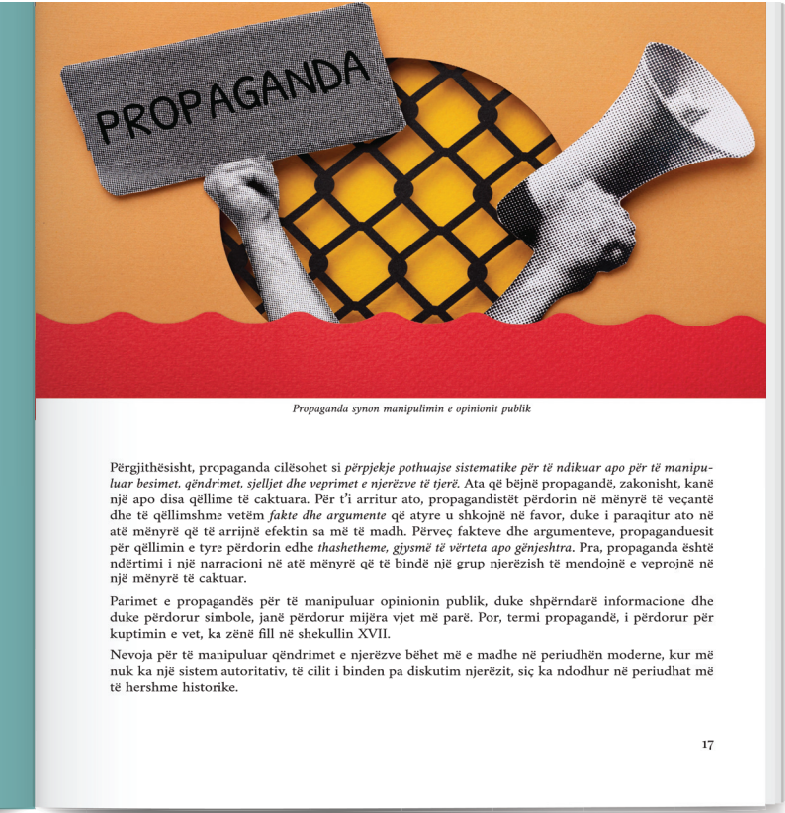
Pasqyra e njësive: në këtë njësi do të mësoni për propagandën, në të gjitha format e saj. Po ashtu, do të mësoni për propagandën shtetërore serbe ndaj shqiptarëve të Kosovës.

Shpjeguesi i termave:

Opinion publik: mendimi i përgjithshëm ose i një kolektivi të caktuar për një çështje. Mendimi që mbizotëron në një shoqëri, në një kolektiv.

Empati: aftësia për të kuptuar dhe për të bashkëndier me tjetrin.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:
Përpunimi i përmbajtjes
Tabela e koncepteve

Lexohen çështjet e mësimi në dyshe dhe nxënësit shtrojnë pyetje rreth asaj që po lexohet.

Me ndihmën e mësimdhënësit/es plotësohet tabela:

Propaganda			
Manipulim	Thashetheme	Gjysmë të vërteta	Gënjeshtër
Marketingu	Mjetet elektronik	Qeveria	Pozitive

Përforcimi:
Konsolidim dhe zbatimi i të nxën
Shqyrtim i përbashkët

Lexohen pyetjet e tekstit dhe përgjigjet shkruhen në fletë A4.

Nxënësit ndahen në çifte dhe punojnë sipas roleve, ku nxënësi A e pyet nxënësin B.

Bashkërisht nxënësit hulumtojnë në internet shembuj të propagandës.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për përgjigjet, diskutimin si dhe për hulumtimin në internet.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese. Caktohen projektet.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 4

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënit të temës:

Shqyrton/analizon vërtetësinë e lajmit të publikuar, duke u bazuar në dy e më shumë burime të informimit dhe reflekton mbi pasojat e lajmit të rrejshëm.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I,2; II,2; V,9.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 1.2.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Lajmi i rremë, gjysmë e vërteta dhe pasaktësia në lajm

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Tregon qëllimet e krijimit të lajmeve të rreme;
- Përcakton format e përhapjes së lajmit të rremë;
- Propozon ide si të identifikohet lajmi i rremë.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletorja.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për medie.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

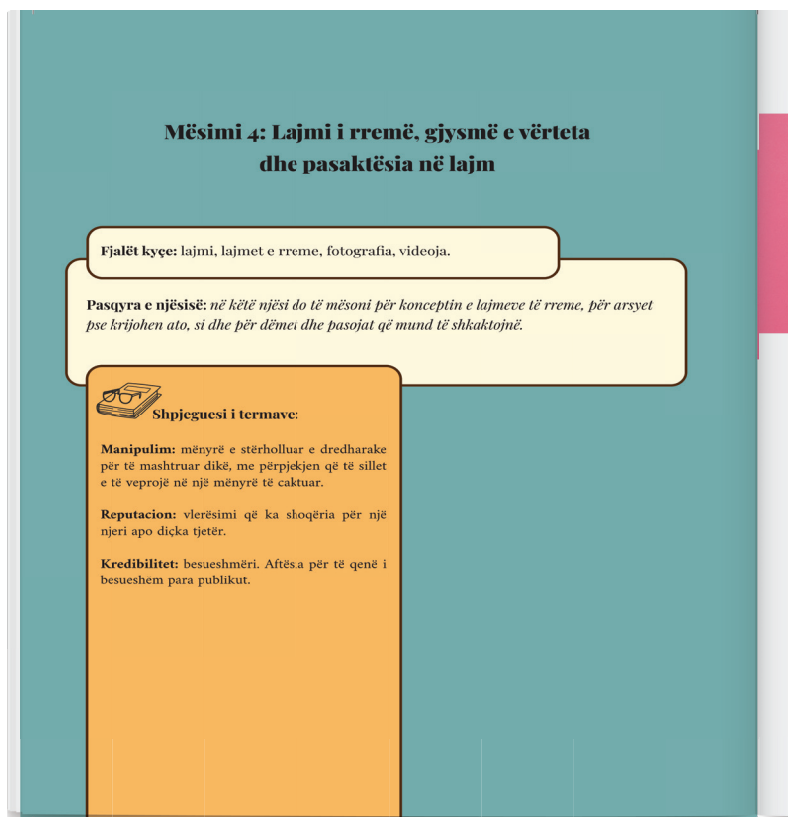
Përgatitja për të nxënë

Stuhi mendimesh

Në fillim të orës shtrohen pyetjet:

- Çfarë dini për lajmin e rremë?
- Ku mendoni se dallon lajmi i rremë nga propaganda?
- A kemi lajme të rreme nëpër mediet kosovare?

Nxënësit i shkruajnë përgjigjet në fletoret e tyre, më pas ato paraqiten në tabelë në formë të koncepteve kyçe.

Fenomeni i lajmeve të rreme, apo ndryshe siç njihet botërisht me termin në anglisht *fake news* është diçka që po sfidon edhe shoqëritë dhe demokracitë e kohës së sotme gjithandaj botës. Është e vërtetë se ato përhapen më lehtë në kohë krizash, luftërash, pasigurish shoqërore, sikurse edhe në prag të fushatave zgjedhore, por janë të pranishme në medie vazhdimisht.

Lajmi i rremë rrezikon shoqëritë demokratike

Qëllimet e publikimit të lajmeve të rreme

Fake news konsiderohet çdo informacion i pavërtetë për të cilin prodhuesi e di që është i tillë në momentin që e publikon. Qëllimet e publikimit të këtyre lajmeve mund të grupohen në disa kategori. Ato mund të bëhen së pari për qëllime politike: P.sh.: fenomeni i lajmeve të rreme rritet në kohë zgjedhesh në shumicën e vendeve të botës. Partitë politike ose grupe biznesi të lidhura me to investojnë para për prodhimin e lajmeve të rreme, për të dëmtuar kundërshtarët politikë apo për ta orientuar vullnetin politik të zgjedhësve. Mundësia e rikuperimit të dëmit të shkaktuar në shumicën nga këto raste është shumë e vogël, sepse ato shihen pak ditë para ditës së zgjedhjeve. Së dyti, mund të bëhen për qëllime sociale: Përmes lajmeve të rreme synohet që të orientohet në një drejtim të caktuar perceptimi i qytetarëve për realitetin dhe vlera të caktuara. Së treti, për qëllime ekonomike: Përpjekja për të orientuar shijet dhe konsumin drejt një produkti të caktuar apo përpjekja që të dëmtohet një produkt i caktuar, duke rritur, përkatësisht duke dëmtuar përfitimet e bizneseve të caktuara.

Përveç informacionit me tekst, sot lajmet e rreme përhapen duke manipuluar edhe përmbajtje të tjera mediale, si: fotografi, video, grafika, animacione e produkte të tjera. Ka raste kur montohen zëri apo pamjet vizuale asisoj që krijojnë përshtypje sikur janë të vërteta, të thëna ose të bëra nga persona të caktuar. Këso raste hasim sot nga shumë faqe në medie sociale. Disa syresh janë thjesht për argëtim e humor, dhe rrjedhimisht mund të mos jenë edhe aq të dëmshme, por që bëhen për të tërhequr publikun dhe për përfitim material. Problem bëhet kur ato realizohen me qëllim që të dëmtojnë imazhin apo reputacionin e dikujt, ose për të dëmtuar ekonomikisht, politikisht apo në variante të caktuara një person apo një grup shoqëror.

21

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Punë në grupe*

Lexohet pjesa e tekstit që është në libër. Nxënësit ndahen në tri grupe:

Grupi i parë flet rreth qëllimeve dhe funksionit të lajmeve të rreme.

Grupi i dytë prezanton rreth gjysmës të vërtetave dhe joprofesionalizimit.

Grupi i tretë analizon dhe prezanton shembullin e paraqitur në tekst.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit *Imagjnat e drejtuar*

Jepet situata fiktive: *Lajmet e rreme kanë vërshuar nëpër medie. Lajmet kanë të bëjnë me luftën në Ukrainë, vizat etj.*

Nxënësit ndahen në dy grupe:

Grupi i parë janë gazetarë.

Grupi i dytë përdorues të rëndomtë të medieve.

U shtrohen këto pyetje:

- Cilat janë mënyrat me të cilat ju si gazetarë do ta zbulonit lajmin e rremë?
- Cilat janë mënyrat që ju si përdorues do ta zbulonit lajmin e rremë?

Vlerësimi i nxënëseve:

Nxënësit vlerësohen për përgjigjet, komentimin, analizimin, si dhe punën në grupe.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Për përdorues të rëndomtë të medieve
Për gazetarë

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Reflektim për përdorues të rëndomtë të medieve

Reflektim për gazetarë

Mësimi 5

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënit të temës:

Shqyrton/analizon vërtetësinë e lajmit të publikuar, duke u bazuar në dy e më shumë burime të informimit dhe reflekton mbi pasojat e lajmit të rrejshëm.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.1; II.3; VI.2.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 1.3.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Si të mbrohem nga lajmet e rreme?

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Përsërit përkufizimin e lajmit të rremë;
- Identifikon hapat për verifikimin e lajmit të rremë;
- Gjykon rëndësinë e verifikimit të lajmit.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, projektori, fletorja.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjyhe shqipe, Histori, Edukimi për medie.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Parashikim me terma paraprakë

Në tabelë shënohen fjalët kyçe, si p.sh.: lajmi i rremë, videoja, fotografia.

Nxënësit kanë për detyrë që të shkruajnë një ese të shkurtër përmbledhëse, duke i përdorur fjalët kyçe.

Mësimi 5: Si të mbrohem nga lajmet e rreme?

Fjalët kyçe: verifikimi, lajmi, internet, mede sociale, click-bait.

Pasqyra e njësisë: Në këtë njësi do të mësoni për hapat që duhen ndjekur për ta verifikuar një lajm.

Shpjeguesi i termave:

Verifikim: prova ose kontrolli i vazhdueshëm që bëhet për të vërtetuar saktësinë e diçkaje.

Denoncim: kallëzim. Njoftimi te organet përgjegjëse për një veprimtari të keqe ose të kunderligshme.

Transmetim: përcjellja e një ngjarje, shfaqje apo çfarëdo programi tjetër te publiku.

Prodhimi me cilësi të lartë i bën lajmet e rreme që të dallohen me vështirësi nga publiku

duhen shtruar janë: A është i njohur dhe i besueshëm në publik mediumi që po e transmeton lajmin apo po dëgjoni për të për herë të parë?; A i dihet adresa e saktë e vendndodhjes?; A dihet kush është ekipi menaxhues dhe redaktues në këtë medium?; dhe më e rëndësishmja, A ka lajmi për autor një emër të përveçëm dhe a njihet ai person apo nuk ka fare autor?; Në kuadër të kësaj mund të hyjë edhe verifikimi nëse ai medium është i regjistruar në organe shtetërore për operim.

Së dyti, meqë lajmet e rreme përhapen më shpejt përmes faqeve në internet, duhet të kihen parasysh se çfarë lloji i faqes është ai që e transmeton lajmin ose informacionin, pra a është blog, faqe humorit apo faqe institucionale. Në shumicën e rasteve faqet e sigurta përdorin domenin ".com", por edhe ".net", ".org", ose faqet e institucioneve qeveritare ".gov", ato të arsimit ".edu" e të tjera. Mund të ketë përjashtime, por faqet me informacion të rremë zakonisht nuk përdorin domene të mësipërme. Duhet pasur kujdes, sepse faqet që kanë shumë pëlqime jo domosdo janë të besueshme.

Së treti, duhet verifikuar atë informacione edhe në faqe apo medime të tjera. Informacionet e rëndësishme zakonisht përhapen në më shumë medime. Prandaj, për verifikim duhet kërkuar lajmin sidomos në medimet që njihen për besueshmëri më të lartë në publik. Por, nëse lajmi transmetohet në faqe përmes medieve sociale, duhet kontrolluar nëse bëhet fjalë për llogari të verifikuar, institucionale apo llogari për qëllime humorit.

Së katërti, duhet shikuar datën apo edhe orën e publikimit të informacionit. Në një botë tejet dinamike siç është kjo e sotmja, informacioni vjetrohet shpejt, andaj duhet shikuar nëse ai lajmi është kundërshtuar, pra është hedhur poshtë apo vazhdon të jetë i vlefshëm. Në shumicën e rasteve është me rëndësi se nga e ka origjinën lajmi i plasuar, pra cili medium e publikoi për herë të parë.

Nëse të gjithë këta filtra kanë kaluar dhe lajmi nis të lexohet është

Verifikimi i lajmit

Zakonisht lajmet e rreme prodhohen në cilësi të lartë dhe është vështirë të dallohen me një vështrim të thjeshtë. Prandaj, ajo që pritet nga qytetari sot është që të jetë më i vëmendshëm dhe të arrijë saktësisht të dallojë lajmin e rremë nga ai i vërtetë, në mënyrë që të mos bjerë viktimë e keqinformimit.

Janë disa hapa që duhen ndjekur para se ta besoni si të vërtetë një lajm që e keni lexuar diku.

Hapi më i rëndësishëm lidhet me mediumin që e publikon lajmin. Pra, **së pari**, duhet të dihet saktë profili i mediumit që e publikon atë. Pyetjet që

duhen shtruar janë: A është i njohur dhe i besueshëm në publik mediumi që po e transmeton lajmin apo po dëgjoni për të për herë të parë?; A i dihet adresa e saktë e vendndodhjes?; A dihet kush është ekipi menaxhues dhe redaktues në këtë medium?; dhe më e rëndësishmja, A ka lajmi për autor një emër të përveçëm dhe a njihet ai person apo nuk ka fare autor?; Në kuadër të kësaj mund të hyjë edhe verifikimi nëse ai medium është i regjistruar në organe shtetërore për operim.

Së dyti, meqë lajmet e rreme përhapen më shpejt përmes faqeve në internet, duhet të kihen parasysh se çfarë lloji i faqes është ai që e transmeton lajmin ose informacionin, pra a është blog, faqe humorit apo faqe institucionale. Në shumicën e rasteve faqet e sigurta përdorin domenin ".com", por edhe ".net", ".org", ose faqet e institucioneve qeveritare ".gov", ato të arsimit ".edu" e të tjera. Mund të ketë përjashtime, por faqet me informacion të rremë zakonisht nuk përdorin domene të mësipërme. Duhet pasur kujdes, sepse faqet që kanë shumë pëlqime jo domosdo janë të besueshme.

Nëse të gjithë këta filtra kanë kaluar dhe lajmi nis të lexohet është

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Përvijimi i mendimit

Lexohet teksti i vendosur në librin bazë. Bashkërisht diskutohen disa hapa të rëndësishëm në procesin e verifikimit të lajmit të rremë.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit Bashkëbisedim

Para nxënësve luhet videoja: <https://www.youtube.com/watch?v=wPE6CkAW9QY> (mund të përdoren titrat shqip)

Nxënësit diskutojnë për videon dhe informacionet që arritën t'i marrin nga videoja.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për esenë, analizën dhe diskutimin rreth videos.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 6

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Mediet dhe rrjetet sociale

Rezultatet e të nxënit të temës:

Shqyrton/analizon vërtetësinë e lajmit të publikuar, duke u bazuar në dy e më shumë burime të informimit dhe reflekton mbi pasojat e lajmit të rrejshëm.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: IV.6; V.7, V.9

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 1.3.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Edukimi medial - përgjigje kundër diskriminimit e lajmit të rremë

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Kupton rëndësinë e edukimit medial si për individin dhe për shoqërinë;
- Identifikon hapat e nevojshëm për edukim medial;
- Shquan rolin e edukimit medial në luftimin e disa dukurive negative.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Edukimi për medie.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Parashikim me terma paraprakë

Në tabelë shënohen fjalët kyçe, si p.sh: diskriminim, shpifje, fyerje dhe edukim.

Duke qenë se këto fjalë janë të njohura edhe nga lëndët e tjera, atëherë nxënësit krijojnë stuhi mendimesh me gjërat që i dinë apo mendojnë që i dinë në lidhje me fjalët e shënuara.

Mësimi 6. Edukimi medial – përgjigje kundër diskriminimit e lajmit të rremë

Fjalët kyçe: edukim medial, diskriminim, shpifje, fyerje.

Pasqyra e njësies: Në këtë njësi do të mësoni për konceptin e edukimit medial, si ndihmon ai në luftën kundër diskriminimit dhe shpifjeve, si dhe çfarë bën shteti për t'iu kundërvënë dhe mbrojtur qytetarët nga lajmet e rreme.

Shpjeguesi i termave:

Diskriminim: gjykim ose trajtim i padrejtë i tjetrit, duke mos e quajtur të barabartë me veten dhe duke ia kufizuar a duke ia mohuar fare të drejtat që i takojnë.

Shpifje: fjalë të rreme, trillime, gjëra të paqena që thuhet me qëllim për të përlyer nderin a emrin e mirë të dikujt, për t'i ngarkuar një faj që nuk e ka bërë, për të njollësuar diçka ose për synime të tjera të pandershme; perhapja e fjalëve a e trillimeve të tilla.

Fyerje: Fjalë, deklarata apo sjellje që kanë për qëllim të nënçmojnë një person tjetër.

Edukimi medial ka të bëjë me aftësitë, njohuritë dhe të kuptuarit që u lejon qytetarëve të përdorin mediet në mënyrë efektive dhe të sigurt. Qëllimi i këtij edukimi është që të pajisë qytetarët me aftësitë e të menduarit kritik dhe kreativ, që kërkojnë për të gjykuar e për të analizuar realitetet komplekse dhe për të njohur dallimin në mes të asaj që është fakt dhe asaj që është thjesht opinion. Po ashtu, i ndihmon ata të dallojnë mesazhet e fshehta dhe ato të hapura.

Përgjithësisht, njohuritë dhe edukimi për mediet, ndihmojnë qytetarët në së paku katër çështjet e mëposhtme:

1. Të përdorin dhe të kuptojnë drejt çdo përmbajtje mediale. Mediet dinë që shpeshherë të vihen në interes të grupeve politike, ideologjike apo biznesore dhe kështu bëjnë përpjekje që të ndërtojnë një narracion që grupeve të caktuara të interesit u leverdis më tepër. Pra, ato ndërhyjnë në agjendat politike dhe në ndërtimin e realitetit shoqëror.

Këtu duhet shtuar edhe faktin se mediet përdorin teknika, stile dhe gjuhë të përshtatshme për masat, kur duan që me përmbajtjen e tyre të ndikojnë më tepër te to. Nuk duhet harruar megjithatë se publiku nuk është homogjen (të njëjtë me njëri-tjetrin), por është heterogjen (të ndryshëm nga njëri-tjetri), prandaj jo secili e kupton në mënyrë të njëjtë lajmin ose përmbajtjen mediale të njëjtë. Secili individ e pranon informata sipas kapacitetin e vet të dijes, përvojës apo bindjeve që ka.

2. T'i përdorin aftësitë e të menduarit kritik. Duke përdorur mendimin kritik dhe njohuritë mbi përmbajtjet e caktuara mediale, qytetarët arrijnë të dallojnë informacione të rreme nga të vërtetat dhe faktet, lajmet dhe opinionet tendencioze nga ato të paanshme dhe profesionale. Mendimi kritik ka të bëjë pikërisht me aftësinë për të analizuar dhe reflektuar mbi faktet në mënyrë tërësishme të paanshme, për të krijuar asisoj një gjykim dhe qëndrim të saktë mbi një fenomen apo problem të caktuar.

Edukimi medial synon që qytetarët t'i përdorin mediet në mënyrë efektive dhe të sigurt

28

UNICEF-i kishte lansuar fushatën "Le të zgjidhim çfarë të shikojmë"

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Mësimdhënia e ndërsjellë

Lexohen dhe diskutohen bashkërisht hapat në lidhje me edukimin medial.

Kërkohet nga nxënësit të shprehin mendimet rreth këtyre pyetjeve:

- Çfarë roli mendoni që ka edukimi medial në luftimin e lajmit të rremë?
- Si mund të ndikojë edukimi medial në parandalimin e dukurive negative?

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit Shkrim i lirë

Nxënësve u shpërndahen fletë, ku duhet të formulojnë nga një koncept për fjalët: *edukim, medie, edukim medial, parandalim*.

Me pas i prezantojnë para nxënësve të tjerë, të cilët jo vetëm që vërtetojnë saktësinë e koncepteve, por diskutojnë dhe kritikojnë ato.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për fjalorin e përdorur, analizën, si dhe për diskutimin.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 7

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetesës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Demonstron dije dhe shkathtësi për të vepruar në situata emergjente, të shkaktuara nga faktorët natyrorë apo njerëzorë, duke ndihmuar veten dhe të tjerët.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.1; V.1, V.2.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 2.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Shëndeti, kushtet dhe mënyra e jetesës

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Përkufizon shëndetin dhe sëmundjen;
- Identifikon faktorët që ndikojnë në shëndetin e njeriut;
- Rekomandon shokët/shoqet për masat që duhen marrë për një jetë të shëndetshme.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Histori, Biologji, Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Stuhi mendimesh

Në tabelë shënohen disa nga çështje e ngritura në tekst, në faqet 42-43.

Nxënësit diskutojnë, japin ide rreth çështjeve të ngritura në tekst.

Kapitulli 2: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetesës

Mësimi 1: Shëndeti, kushtet dhe mënyra e jetesës

Fjalët kyçe: shëndet, kushtet e jetesës, mënyra e jetesës, sëmundje.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni rreth shëndetit, si dhe për ndikimin që e kanë në shëndet kushtet dhe mënyra e jetesës.

Shpjeguesi i termave:

Diagnozë: përcaktimi i sëmundjes nga mjeku.

Akupunkturë: term në mjekësi që përshkruan mjekimin me gjalpëra të posaçme, që ngulen në vende të caktuara të trupit.

Murtajë: sëmundje e rëndë ngjitëse, që shfaqërohet me zjarrmë e me ethe të forta dhe që mund të sjellë vdekjen e njeriut ose ngordhjen e kafshës.

Shëndeti nënkupton më shumë sesa mungesë të sëmundjeve apo çrregullimeve

Para se të vazhdoni leximin në këtë njësi mësimore, ndaluni për pak minuta dhe mendoni për disa çështje:

- Çka është për ju shëndeti?
- Kujt i drejtoheni kur keni dhembje?
- Si ka qenë mjekësia në të kaluarën në shoqërinë tonë?
- Çfarë e kushtëzon shëndetin e mirë?

Shëndeti është gjendje e mirëqenies së plotë fizike, mendore, psikike, emocionale dhe sociale. Mirëpo përherë njerëzit nuk janë të shëndetshëm. Gjatë jetës ata sëmuren, lëndohen, kanë dhimbje të ndryshme etj. Sidomos në moshë të shtyrë, veçanërisht nëse njerëzit nuk kanë bërë jetë të shëndetshme, gjasat për sëmundje janë më të mëdha.

Në të kaluarën, kulturat e ndryshme kishin gjetur format e veta të veçanta për trajtimin e sëmundjeve të ndryshme. Ateherë, institucionet kryesore që luftonin sëmundjet apo fatkeqësitë ishin familja apo fisi.

Nëse kthehemi prapa në histori, ka gjurmë të përdorimit të mjekësisë popullore të praktikuar në Indi qysh para 2 mijë vjetësh. Edhe mjekësia popullore kineze përdorte bimë shëruese dhe akupunkturën si mjete shërimi. Në historinë e mjekësisë, një pikë kthese ndodhi me Hipokratën, mjekun e madh në Greqinë e lashtë, që jetoi nga viti 460-370 p.e.s.. Ai sot njihet si "Babai i mjekësisë".

32

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Rrjet diskutimi*

Nxënësit lexojnë, diskutojnë dhe analizojnë tekstin në libër.

Diskutimi orientohet përmes pyetjeve që parashtrohen:

- Përse thuhet se shëndeti nuk është vetëm mungesë e sëmundjes, por gjendje e mirëqenies?
- Cili është dallimi mes mjekësisë tradicionale dhe asaj moderne?
- Cilët faktorë ndikojnë në shëndet dhe në shfaqjen e sëmundjes?
- Nga ajo që lexuat, si mendoni që ne e trajtojmë shëndetin tonë?

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit *Tryezë e rrumbullakët*

Nxënësit ulen në formë të rrethit dhe hapin diskutimin me pyetje të ndërsjella rreth asaj se sa është i shëndetshëm stili i tyre i jetesës. Në fund ata japin një vlerësim të përgjithshëm për mënyrën e jetesës së tyre dhe japin rekomandimet e tyre në lidhje me atë se çka duhet të përmirësohet.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për diskutimin, analizën, reflektimin, si dhe për përgjigjet.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 8

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetesës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson punën e institucioneve të mirëqenies sociale në mbrojtjen e jetës dhe shëndetit të grupeve ose kategorive të rrezikuara dhe ndihmon në identifikimin e personave ose grupeve në nevojë, për t'u ofruar ndihmën dhe kujdesin e nevojshëm.

Vlerëson rëndësinë e sigurimit shëndetësor, sigurimit të jetës, sigurimit të pronës dhe rolin që luajnë institucionet dhe kompanitë e sigurisë në këtë aspekt.

Kontributi në rezultatet për kompetencat

kryesore të shkallës: II,8; III,4; IV,6.

Kontributi në rezultatet e fushës së

kurrikulës: 2.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Institucionet dhe sigurimi shëndetësor

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Krahason modelet e sigurimit shëndetësor nëpër vende të ndryshme;
- Bën dallimin ndërmjet tri niveleve të kujdesit shëndetësor në Kosovë;
- Lidh përvojat personale në institucionet shëndetësore me njohuritë e reja.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Imaginatë e drejtuar

Mësimi 2: Institucionet dhe sigurimi shëndetësor

Fjalët kyçe: institucione shëndetësore, sigurim shëndetësor, sistem shëndetësor.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni për institucionet e shëndetësisë në Kosovë, si dhe për sigurimet shëndetësore.

Shpjeguesi i termave:

Solidaritë: Lidhja ndërmjet njerëzve ose grupeve shoqërore, që kanë qëllime e interesa të përbashkët dhe që ndihmojnë njëri-tjetrin; shprehja e përkrahjes për qëllimet dhe veprimet e dikujt.

Diagnostikim: Identifikimi i natyrës së një sëmundjeje apo problemi duke analizuar simptomat.

Në Kosovë, ashtu sikurse në vendet e zhvilluara, sistemi shëndetësor është i organizuar në tri nivele, në atë parësor (primar), dytësor (sekondar) dhe tretësor (terciar).

Institucionet e **nivëlit parësor** të kujdesit shëndetësor janë Qendrat Kryesore të Mjekësisë Familjare (QKMF), Qendrat e Mjekësisë Familjare (QMF), Ambulancat e Mjekësisë Familjare (AMF), Qendrat e Mjekësisë Urgjente (QMU) në ato komunë, ku ka më shumë se 150 mijë banorë Barnatore dhe Qendra Rehabilitimi. Në bazë të ligjit, këtyre institucioneve u vihet përgjegjësi për promovim të shëndetit, parandalimin, zbulimin e hershëm dhe diagnostikimin e sëmundjeve të ndryshme, si dhe mjekimin e tyre, përfshirë edhe rehabilitimin. Nxënësit mbajnë mend vizitat sistematike që u bëhen në shkollë, dhe pikërisht kjo është detyrë e kujdesit primar, që ka të bëjë me parandalimin e sëmundjeve të ndryshme. Kështu ky nivel i kujdesit kryen edhe vaksinimin e popullatës, që është proces shumë i rëndësishëm për parandalimin e hershëm të sëmundjeve. Promovimi i shëndetit oral dhe kujdesi për shëndetin e dhëmbëve, diagnostikimi i hershëm dhe trajtimi i tuberkulozit, shërbimet e kujdesit shëndetësor për nëna dhe fëmijë dhe shërbimet e planifikimit familjar, shërbimet e shëndetit mendor dhe shërbimet e urgjencës dhe emergjencës janë detyra e këtyre institucioneve. Prandaj ky nivel i sistemit shëndetësor është jashtëzakonisht i rëndësishëm, sidomos në parandalimin e sëmundjeve. Për organizimin e kujdesit parësor janë përgjegjëse komunat.

Institucionet e nivelit parësor janë adresa e parë që drejtoheni në rast të sëmundjeve të lehta apo të plagëve

Institucionet e **nivëlit dytësor** të kujdesit shëndetësor janë Spitali i Përgjithshëm dhe ai Special, Poliklinika Specialitike, Amlulanca Specialitike, Qendra e Shëndetit Mendor, Qendra e Transfuzionit të Gjakut e të tjera. Kujdesi dytësor shëndetësor përfshin: shërbimet spitalore, shërbimet jashtëspitalore, diagnostike, terapeutike, rehabilituese, transportin emergjent, si dhe shërbimet e shëndetësisë publike. Spitali i përgjithshëm në Kosovë ka në Ferizaj, Gjakovë, Gjiilan, Mitrovicë, Pejë, Prizren dhe Vushtrri.

Në Kosovë janë 7 spitale të përgjithshme

36

Ju jeni punëtor në një kompani dhe akisidentalisht gjatë punës ju jeni lënduar. Ju e keni të obligueshme të merrni trajtimin mjekësor.

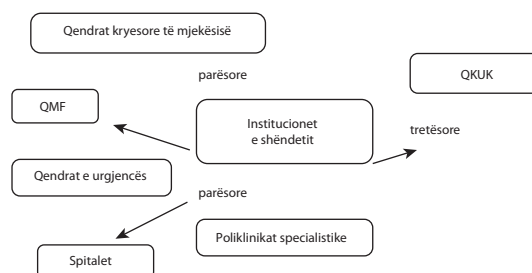
Nxënësit pyeten:

- Në cilat institucionet ju do të merrni këto trajtime?
- Kush i mbulon shpenzimet për mjekim?

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:
Përpunimi i përmbajtjes
Harta e konceptit

Nxënësit lexojnë dhe analizojnë tekstin e paraqitur në librin bazë. Në tabelë paraqitet harta e koncepteve si vijon:

Nxënësit diskutojnë rreth punës dhe përgjegjësisë të secilës, si dhe, sipas asaj që kanë lexuar, krahasojnë modelet e sigurimeve shëndetësore.

Përforcimi:
Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit
Shkrim i lirë

Nxënësve u jepet nga një fletë A4 dhe ndajnë përvojat e tyre që i kanë pasur nëpër institucionet shëndetësore në Kosovë.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për diskutimin, analizën, reflektimin, si dhe për përgjigjet.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi
Lënda: Edukatë qytetare
Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII
Tema: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetesës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson punën e institucioneve të shëndetit publik dhe të organizatave humanitare, në mbrojtjen nga epidemitë dhe sëmundjet e ndryshme, duke përfshirë edhe ato seksualisht të transmetueshme.

Konstaton faktorët e rrezikut për jetën, shëndetin dhe pronën, duke dalluar qartë faktorët natyrorë nga ata njerëzorë.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I,4; II,4; III,2; V,7.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 2.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Shëndeti publik

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Vlerëson punën e Institutit të Shëndetit Publik;
- Përmend shembuj të rreziqeve që kanosin shëndetin publik;
- Krahason veprimtarinë e institucioneve ndërkombëtare me ato lokale në fushën e shëndetit publik.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4, projektori.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Biologji.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënë
Diagrami i Venit

Mësimi 3: Shëndeti publik

Fjalët kyçe: shëndet publik, pandemi, HIV/AIDS.

Pasqyra e njësise: në këtë njësi do të mësoni rreth shëndetit publik, si dhe për institucionet vendore dhe ndërkombëtare të shëndetit publik.

Shpjeguesi i termave:

Kontaminimi i tokës: fjala kontaminim i referohet ndotjes. Kontaminimi i tokës nënkupton degradimin që shkaktohet zakonisht nga aktiviteti industrial, kimikatet bujqësore ose asgjësimi jo i duhur i mbeturinave.

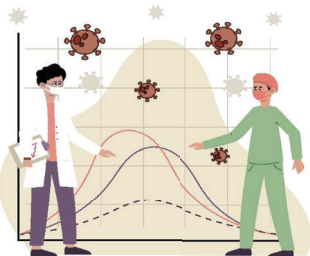
Pneumoni: term mjekësor për të përshkruar sëmundjen e mushkërive, që shkaktohet nga disa lloje mikrobesh dhe që shfaqet me zjarrmi të madhe, me të rrahura të shpeshta të pulsit, me dhembje të forta në gjoks dhe me kollë; ftohje.

Pandemi: kur një sëmundje infektive është përhapur në një rajon të gjerë, për shembull në kontinente të shumta ose në mbarë botën, duke prekur një numër të konsiderueshëm individësh dhe popullatash.

Një virus Korona i përcaktuar më pas si SARS-COV-2 kishte shpërthyer në qytetin Wuhan të provincës Hubei të Kinës. Atje njerëzit filluan të kishin probleme në rrugët e frymëmarrjes deri në pneumoni, pa ndonjë arsye të qartë. Rasti i parë u identifikua më 1 dhjetor të vitit 2019. Përveç vështirësive në frymëmarrje, simptomat përfshinin ethe dhe kollitje. Virusi u shpërnda shpejt në botë dhe kur një sëmundje infektive prek gjithë botën i bie se ka marrë përmasa të pandemisë. Organizata Botërore e Shëndetësisë zyrtarisht e shpalli të përfunduar pandeminë më 5 maj 2023.

Përveç pasojave në shëndet, pothuajse të gjitha shtetet, përfshirë edhe Kosovën vazhdojnë të përballen me pasojat ekonomike, sociale e të tjera të shkaktuara direkt nga kjo pandemi.

Në rastet si ky, *Instituti Kombëtar i Shëndetit Publik* merr primatin në udhëheqjen e luftës për të shpëtuar me sa më pak pasojat, fillimisht në njerëz e më pas edhe në të mira materiale.

Pandemia COVID-19 shkaktoi shumë pasojat në shëndet, ekonomi e fusha të tjera të jetës

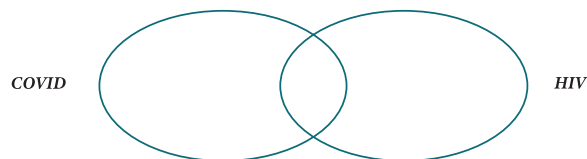
Instituti Kombëtar i Shëndetit Publik të Kosovës - IKShPK

Lufta kundër sëmundjeve infektive është vetëm një dimension në mesin e shumë përgjegjësi që bien mbi *Institutin Kombëtar të Shëndetit Publik* në secilin shtet. Në rastin tonë, IKShPK-ja është institucioni më i lartë shëndetësor profesional dhe shkencor i cili organizon, zbaton, mbikëqyr dhe zbaton politikat e shëndetësisë publike në vend.

Një prej fushave që kanë nevojë për kujdesin nga IKShPK-ja, është shëndeti mjedisor dhe banimi. Kësaj, IKShPK-ja rekomandon dhe zbaton masat mbrojtëse nga fusha e veprimtarisë që njihet si "ekologji humane", duke mbikëqyrur dhe kontrolluar *ujin e pijshëm*, *ujin e ambalazhuar*, burimet natyrore-minerale (banjat) dhe pishinat. Po ashtu bën monitorimin, hulumtimin dhe vlerësimin e sigurisë së *ushqimit* në shkallë vendi, duke matur ndikimin të kategoritë më të ndjeshme si: fëmijët, gratë shtatzëna dhe të moshuarit. Përveç kësaj, ky institut hulumton shkaqet dhe pasojat e *ndotjes së ajrit*, që dëmtojnë shëndetin publik. Sëmundjet e frymëmarrjes, ato kardiovaskulare dhe kanceri i mushkërive janë tri sëmundjet kryesore që mund të shkaktohen nga ajri i ndotur.

41

Nxënësit kanë dëgjuar dhe përjetuar pandeminë me COVID-19 dhe janë të njohur me sëmundjen e HIV/AIDS. Nga ajo që dinë dhe që mendojnë që dinë, plotësojnë karakteristikat, si dhe të përbashkëtat.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:
Përpunimi i përmbajtjes
Rrjeti i diskutimit

Duke lexuar tekstin, nxënësit krijojnë një ide të qartë për shëndetin publik dhe institucionet relevante. Si në rastin e pandemisë, është parë rëndësia e lidhjes mes institucioneve ndërkombëtare dhe lokale, ndaj për të zgjidhur dy çështjet:

- Cilat janë fushëveprimet e IKShPK-së dhe OBSH-së?
- Në cilat nivele veprojnë këto dy institucione?

Plotësohet tabela përmes hulumtimit të nxënësve në libër dhe internet.

IKShPK	OBSH

Përforcimi:
Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit
Shkrim i lirë

Nxënëseve u lëshohet videoja:

<https://www.youtube.com/watch?v=0MhxxMIFaKg&t=15s>
(My Pandemic Story)

Duke u inspiruar nga videoja, nxënësit në fletore shkruajnë dhe lexojnë rrëfimin e tyre për pandeminë.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për diskutimin, analizën, reflektimin dhe përgjigjet kreative.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Mësimi 10

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetesës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson nevojat njerëzore për grupe dhe kategori të veçanta shoqërore, duke dalluar mënyrën dhe kushtet e jetesës, varësisht nga shëndeti, moshë, vendbanimi, traditat kulturore apo bindjet personale.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: V,1; VI,1, VI,3.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 2.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Mirëqenia sociale

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Demonstron dije bazike për të drejtat njerëzore dhe sociale;
- Identifikon disa grupet të cënueshme shoqërore në komunitetin e tij;
- Nxjerr informacione për kategoritë në nevojë që ekzistojnë në Kosovë.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Di

Nxënësit përgjigjen në pyetjet e parashtruara:

1. Çfarë dini për të drejtat e njeriut?
2. Çfarë dini për të drejtat sociale?
3. Pse është e domosdoshme ekzistenca e të drejtave sociale?

Mësimi 4: Mirëqenia sociale

Fjalët kyçe: mirëqenie sociale, skema sociale, pensione.

Pasqyra e njësies: në këtë njësi do të mësoni rreth nocionit të mirëqenies sociale, skemave sociale dhe pensionale në Kosovë.

Shpjeguesi i termave:

Rutinë: ndjekja e vazhdueshme dhe pa ndonjë ndryshim e një mënyre të menduarit a të vepruarit; puna e përditshme.

Person paraplegjik: person të cilit, si shkak i sëmundjes apo dëmtimit të sistemit nervor qendror apo periferik, i janë paralizuar gjymtyrët e poshtme.

Person tetraplegjik: person të cilit, si shkak i sëmundjes apo dëmtimit të sistemit nervor qendror apo periferik, i janë paralizuar gjymtyrët e poshtme dhe të sipërme.

Krahas ofrimit të kushteve për çrëjtësi e barazi dhe krahas zhvillimit, shteti modern ka përgjegjësi që të sigurojë edhe mirëqenie për qytetarët e vet. Në fakt, këto aspekte janë të ndërlidhura njëri me tjetrin, meqë mund të thuhet se pa drejtësi e barazi, nuk mund të ketë as mirëqenie e zhvillim. Pra, *shteti i mirëqenies sociale* ka të bëjë me një shtet demokratik, i cili nuk është vetëm një shtet ligjor që garanton të drejtat themelore dhe liritë personale, politike dhe ekonomike, por edhe një shtet që ndërmerr masa ligjore, financiare dhe materiale për të eliminuar dallimet sociale.

Të drejtat sociale kanë të bëjnë me të drejtat e çdo individi për të gëzuar një standard minimal të ndihmës financiare, shëndetësore dhe arsimore si dhe një mbrojtje juridike në rast nevojë. Ato përfshijnë të drejta të tilla, si: përfitimet në rast sëmundjeje, asistencën sociale në rast të papunësisë dhe vendosjen e niveleve minimale për pagat.

Shteti i mirëqenies sociale u përhap në shoqëritë perëndimore kryesisht pas Luftës së Dytë Botërore. Në këto shtete, organizatat qeveritare u sigurojnë përfitime materiale atyre që nuk janë të aftë të mbështesin veten plotësisht nëpërmjet punës së paguar, të papunët, të sëmurët, të paafët dhe të moshuarit.

Në kontekst të përgjithshëm global mund të themi se ka një pabarazi të theksuar. Derisa pothuajse të gjitha vendet perëndimore sot kanë përkrahje të mirë sociale, në shumë vende të varfra të botës këso lloje përfitimesh nuk ekzistojnë.

Çdo individ ka të drejtë të gëzojë një standard minimal financiar, shëndetësor dhe arsimor, si dhe një mbrojtje juridike në rast nevojë

45

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Dua të di

Nxënësit fillimisht shkruajnë në fletë A4 pyetjet për të cilat dëshirojnë të kenë më shumë informacione, si dhe u përmenden fjalët kyçe të njësisë: *mirëqenie sociale, skema sociale, pensione*.

Paraprakisht nxënësit inkurajohen të marrin informacion në libër, pastaj në internet. Nxënësit analizojnë informacionin e mbledhur.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatim i të nxënit Mësova

Vizatohet tabela dhe plotësohet me dijet, pyetjet dhe informacionet e nxënësve.

Di	Dua të di	Mësova

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për diskutimin, dijet, analizën dhe hulumtimin e pavarur.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese. Caktohet projekti.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi
Lënda: Edukatë qytetare
Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII
Tema: Shëndeti, mirëqenia dhe kushtet e jetesës

Rezultatet e të nxënësve të temës:

Demonstron dije dhe shkathtësi për të vepruar në situata emergjente të shkaktuara nga faktorët natyrorë apo njerëzorë duke ndihmuar veten dhe të tjerët.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: III,1; III,8; IV,1.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 2.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Emergjencia dhe fatkeqësitë natyrore - si të mbrohemi?

Rezultatet e të nxënësve të orës mësimore:

- Demonstron dije dhe shkathtësi për të vepruar në situata emergjente;
- Radhit veprimet që ndërmerren në rast të fatkeqësive natyrore;
- Argumenton rëndësinë e solidariteti në shoqëri.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4, projektori.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Arsimi për zhvillim të qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënësit
Imagjinatë e drejtuar

Në një ditë normale të mësimet, si zakonisht ju po ndiqni mësimet në shkollë. Papritmas vendi goditet nga një tërmet.

Nxënësit përgjigjen në pyetjet:

Mësimi 5: Emergjencia dhe fatkeqësitë natyrore - si të mbrohemi?

Fjalët kyçe: fatkeqësi natyrore, emergjencë, tërmet, solidarizim.

Pasqyra e njësive: në këtë njësi do të mësoni mbi situatat emergjente të shkaktuara nga faktorët natyrorë apo njerëzorë, dhe si duhet mbrojtur veten dhe të tjerët.

Shpjeguesi i termave:

Imun: aftësia për t'i bërë ballë dickaje të luaj e të dëmshme dhe për të mos u prekur prej saj mbrojtje paraprake ndaj çdo gjëje të dëmshme.

Trashëgimi kulturor material: prona e huajshme apo e paluajtshme që është e një rëndësie të madhe për trashëgiminë kulturore të njerëzimit, siç janë ndërtesat, monumentet, peizazhet, librat, veprat e artit dhe artefaktet.

Rikuperim: procesi i kthimit të dickaje në gjendjen e mëparshme.

Një tërmet i fuqishëm, me magnitudë 7.8 ballësh goditi, më 6 shkurt 2023, zonën ndërmjet Turqisë dhe Sirisë. Rreth 60 mijë njerëz vdiqën e miliona të tjerë mbetën pa shtëpi, duke gjetur strehë në tenda, shtëpi kontejnerë apo bujtina publike dhe konvikte për studentët jashtë zonës së tërmetit.

Çdo vit, fatkeqësitë e ndryshme natyrore marrin jetë njerëzish e kafshësh, shkaktojnë dëme të madhe ekonomike, si dhe lënë pasojë në mjedis.

Asnjë vend në Tokë nuk është imun nga rreziku i fatkeqësive natyrore, dukuri këto të cilat shkaktojnë humbje të jetës së njerëzve, shkatërrojnë florën dhe faunën, mjedisin natyror, pronën private, infrastrukturën publike dhe trashëgiminë kulturore e materiale.

Fatkeqësi natyrore janë: tërmetet, vërshimet, rrëshqitjet e dheut, ortejëkët, erërat e fuqishme, breshri, acari, thatësia, zjarri fushor, shpërthim i sëmundjeve infektive që ndikojnë në njerëz, kafshë ose bimë dhe fatkeqësitë e tjera të shkaktuara nga forcat natyrore. Disa lloje të fatkeqësive shpesh kufizohen ose ndodhin më shpesh në rajone të veçanta gjeografike.

Përveç fatkeqësive natyre, ka edhe fatkeqësi që shkaktohen nga vetë njeriu. Mund të numërojmë ndër to aksidentet që përfshijnë trafikun rrugor, hekurudhor dhe ajror, zjarret, fatkeqësitë në miniera, shkatërrimet e pendave, aksidentet nukleare dhe aksidentet e tjera ekologjike dhe industriale të shkaktuara nga aktivitetet dhe veprimet e njeriut, lufta dhe gjendja e emergjente, përdorimi i armëve dhe mjeteve të shkatërrimit në masë, sulmet terroriste me mjete klasike dhe forma të tjera të dhunës në masë.

Teknologjia ka arritur të prodhojë sisteme që na mundësojnë t'i parashohim me saktësi të madhe fatkeqësitë natyrore, por të cilat jo domosdoshmërisht mund të parandalohen. Mirëpo, shteti posedon mekanizmat e tij, përmes të cilëve menaxhohen efektet e këtyre fatkeqësive, duke u ardhur në ndihmë qytetarëve të goditur.

Si të mbrohemi?

Ajencia e Menaxhimit të Emergjencave e Kosovës është kompetente jo vetëm për të menaxhuar krizat, por edhe të japë këshilla se si duhet të parandalojmë dhe të mbrohemi nga fatkeqësitë natyrore dhe ato të shkaktuara nga njeriu.

49

- Cilat do të ishin veprimet tuaja të para në këtë rast?
- Si duhet vepruar nëpër fatkeqësi të ndryshme natyrore?

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Punë në grupe

Pasi është diskutuar situata e vendosur në tekst, nxënësit ndahen në grupe, ku analizojnë dhe diskutojnë hapat që janë listuar nga sugjerimet e Agjencionit për Menaxhim të Emergjencave.

Pasi të keni diskutuar dhe analizuar, ata prezantojnë informacionin para klasës, duke demonstruar saktë përmes veprimeve apo fotografive në projektor.

Përforsimi:

Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit

Shkrim i lirë

Para nxënësve luhet filmi i shkurtër “Time” prodhim i DokuFest-it (<https://dokufest-lab.com/en/filmat/future-is-here/future-is-here-2021/time>)

Pasi nxënësit të kenë parë filmin, shkruajnë se pse

është e rëndësishme të ndihmojmë njëri-tjetrin në situata të fatkeqësive.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për diskutimin, dijet, analizën dhe hulumtimin e pavarur.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese. Caktohet projekti.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore.

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shumëllojshmëria kulturore

Rezultatet e të nxënit të temës:

Dallon përkatësitë e shumëfishta dhe identitetin në një shoqëri të përzier kulturalisht dhe të ndërlidhur globalisht.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: II.2; III.5; V.5.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 3.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Identiteti dhe përkatësitë e shumëfishta

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Bën dallimin në mes niveleve të ndryshme të identitetit;
- Tregon format e përkatësisë së shumëfishtë;
- Jep shembuj të identiteteve që i posedon

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Edukimi për qytetari demoraktike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Stuhi mendimesh

Në fillim të orës shtrohet pyetja: *Çfarë është identiteti?*

Nxënësit i shkruajnë përgjigjet në fletoret e tyre, më pas i lexojnë dhe i paraqesin ato në tabelë në formë stuhi mendimesh.

Kapitulli 3: Shumëllojshmëria kulturore

Mësimi 1. Identiteti dhe përkatësitë e shumëfishta

Fjalët kyçe: identitet, përkatësi e shumëfishtë.

Pasqyrë e njësive: në këtë njësi do të mësoni se çfarë është identiteti, cilat janë llojet dhe nivelet e tij, si dhe çfarë do të thotë përkatësi e shumëfishtë.

Shpjeguesi i termave:

Identitet: tiparet dalluese të një personi ose grup njerëzish dhe të qenit i njëjti vetëm me vetveten në disa veçori e tipare, me të cilat mund të dallohet dhe të njihet nga personat ose grupet e tjera pa vështirësi.

Përkatësi e shumëfishtë: identifikim i një personi me më shumë se një grup dhe me më shumë se një pozitë që e ka rol a që e luan në atë grup.

Çfarë është identiteti?

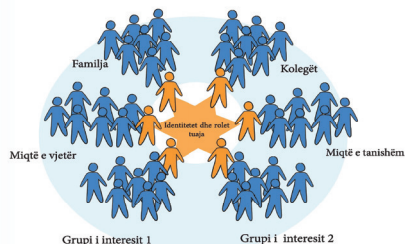
Identiteti ka të bëjë me pyetjen "kush jam unë?". Kësaj pyetjeje mund t'i përgjigjemi në dy mënyra:

- së pari, duke shikuar vetën si individ, për të zbuluar tiparet tona **personale**, dhe
- së dyti, duke shikuar me kë jemi të njëjtë, për të zbuluar se cilit ose cilave **grupe** u takojmë ne.

Ne mund t'i përgjigjemi pyetjes "kush jam unë?" në dy nivele:

- i pari është niveli **personal**, domethënë si i përgjigjemi ne, si individë, pyetjes në fjalë. Prandaj, kur japim përgjigje vetëm individualisht për pyetjen në fjalë, flasim për **identitetin personal**, ndërsa
- i dyti është niveli **kolektiv**, domethënë si i përgjigjemi ne, si pjesëtarë të një grupi, pyetjes në fjalë. Prandaj, kur një numër personash i japin përgjigje të njëjtës pyetjeje në fjalë, flasim për **identitetin kolektiv**.

Nga kjo, kuptojmë se identiteti mund të jetë personal dhe kolektiv.

Për shembull,

- në nivel personal, dikush mund të identifikohet me emrin ose me gjininë, me ndonjë tipar të personalitetit, si: është më i ndjeshëm, më pak i ndjeshëm, më temperament, më pak temperament, më i hapur, më i mbyllur, ndonjë parapëlqim personal, si: shije e prirje personale për ushqim, art etj.;
- kur një numër personash identifikohen me po të njëjtën familje, mbiemër, parapëlqim, shije e prirje ose me të njëjtin profesion, atëherë këta mund të jenë pjesë e një kolektivi që përbën një grup identitar. Për shembull, nëse je mësues, atëherë identiteti yt kolektiv përcaktohet nga profesioni.

55

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Di/Dua të di/Mësova

Në tabelë paraqitet teknika e dhënë. Në pjesën e parë shkruhen mendimet e nxënësve, në të dytën pyetjet që ata duan të dinë për identitetin dhe në pjesën e tretë shkruhen fjalët që nxënësit mësojnë.

Përforcimi:

Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit

Shkrim i lirë

Nxënësit kanë për detyrë në fletë A4 të shkruajnë për identitetin dhe përkatësitë e shumfishta.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për angazhimin e treguar, dhënien e mendimeve dhe për shkëmbimin e njohurive.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shumëllojshmëria kulturore

Rezultatet e të nxënësve të temës:

Vlerëson rëndësinë e liritë nga stereotipat dhe paragjykimet, si dhe nevojën për luftimin e çdo lloji diskriminimi njerëzor.

Vlerëson rolin e bashkëjetesës paqësore fetare dhe tolerancën mes popujve me besime dhe tradita të ndryshme fetare.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.3; I.4; V.6.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 3.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Liritë, të drejtat e njeriut dhe luftimi i diskriminimit

Rezultatet e të nxënësve të orës mësimore:

- Njeh dukuritë negative në shoqëri si diskriminimi, bullizimi etj.
- Analizon efektet negative të këtyre dukurive;
- Harton strategji për luftimin e paragjykimeve.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Edukimi për paqe, Edukimi për qytetari demokratike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënësit

Bashkëbisedim

Nxënësit tregojnë se liritë dhe të drejtat e njeriut janë:

Mësimi 2. Liritë, të drejtat e njeriut dhe luftimi i diskriminimit

Fjalët kyçe: liritë dhe të drejtat themelore, diskriminim, stereotip, paragjykim, diskriminim pozitiv.

Pasqyrë e njësive: në këtë njësi do të mësoni për liritë dhe të drejtat themelore të njeriut, luftimin e diskriminimit, të stereotipit dhe të paragjykit dhe si të lironi prej tyre.

Shpjeguesi i termave:

Kushtetutë: parimet themelore sipas të cilave udhëhiqet një shtet dhe në të cilat bazohen ligjet e shtetit.

Stereotip: ide e thjeshtëzuar, rëndom e gabuar, për një person duke u bazuar në atë që marrim me mend për tiparet e të gjithë pjesëtarëve të grupit të cilit i përket ai person.

Paragjykim: qëndrim, ndjenjë a gjykim i parakohshëm, rëndom i gabuar, një person a një grup, para se t'i njohim mjaftueshëm ata.

Liritë dhe të drejtat themelore të njeriut

Respektimi i lirive dhe i të drejtave themelore të të gjithë njerëzve është kusht i ndërtimit të një shoqërie barazimtare dhe të drejtë. Liritë dhe të drejtat themelore të njeriut janë:

- liria e shprehjes së opinionit;
- liria e lëvizjes;
- liria e besimit;
- liria e mbledhjes dhe e organizimit në shoqata e grupe;
- liria e medias;
- e drejta në jetë.

Gjithashtu, shoqëria e drejtë ndalon praktika që rrezikojnë liritë dhe të drejtat, si për shembull:

- torturën;
- trajtimin mizor e çnjerëzor;
- e të ngjashme.

Këto liri dhe të drejta njeriu i gëzon duke qenë shtetas i një shteti ose "qytetar", siç thuhet. Për këtë arsye quhen "liri dhe të drejta të qytetarit". Gjithashtu, ligjet dhe konventat ndërkombëtare synojnë të garantojnë një shkallë minimale të lirive dhe të drejtave themelore të çdo njeriu në tokë, pavarësisht shtetësisë së tij. Garantimi dhe mbrojtja e lirive dhe e të drejtave të qytetarit: u mundësojnë atyre të bëjnë jetë të dinjitetshme dhe i mbrojnë ata nga padrejtësitë që mund të vijnë nga njerëzit e tjerë si dhe nga vetë shteti.

Kushtetuta e Republikës së Kosovës garanton liritë dhe të drejtat themelore të njeriut dhe të qytetarit. Aq të rëndësishme janë liritë dhe të drejtat në Kushtetutën tonë, sa që menjëherë pas kapitullit të parë të saj, që përkufizon shtetin dhe karakterin e tij, është një kapitull i veçantë për të drejtat dhe liritë themelore. Të drejtat dhe liritë janë të listuara dhe të zbërthyera në Kapitullin 1 të Kushtetutës, nga neni 21 deri te neni 56 i saj.

Neni 24 (Barazimi para Ligjit)

1. Të gjithë janë të barabartë para ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim.
2. Askush nuk mund të diskriminohet në bazë të racës, ngjyrës, gjinitë, gjatësisë, fesë, mendimeve politike ose të tjera prejardhjeje kombëtare a shoqërore, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, gjendjes ekonomike, sociale, orientimit seksual, lindjes, aftësisë së kufizuar ose ndonjë statusi tjetër personal.
3. Parimet e mbrojtjes së barabartë ligjore nuk parashikojnë vetëm e masave të nevojshme për mbrojtjen dhe përpunimin e të drejtave të individëve dhe grupeve që janë në pozitë të palabarshtet. Masat e tilla do të zbatohen vetëm derisa të arrihet qëllimi për të cilin janë vendosur ato.

Neni 24 Pika 2 e Kushtetutës së Republikës së Kosovës ndalon diskriminimin

Garantimi dhe mbrojtja e lirive dhe e të drejtave të qytetarit u mundësojnë atyre të bëjnë jetë të dinjitetshme

- liria e shprehjes së opinionit;
- liria e lëvizjes;
- liria e besimit;
- liria e mbledhjes dhe e organizimit në shoqata e grupe;
- liria e medias;
- e drejta për jetën.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Dëgjim dhe diskutim

Lexohen pjesë të cilat janë në libër.

Nxënësit diskutojnë rreth secilës pjesë dhe, po ashtu, figurave që janë paraqitur në tekst.

Përforcimi:

Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit

Shkrim i lirë

Nxënësit udhëzohen të paraqesin ndërlidhjen e paragjyqimeve me diskriminim.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për shpjegimin e rëndësisë dhe kujdesin për mos të paragjykuar dhe diskriminuar.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shumëllojshmëria kulturore

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson rolin e bashkëjetesës paqësore fetare dhe tolerancën mes popujve me besime dhe tradita të ndryshme fetare.

Gjykon për rolin negativ të çdolloj ekstremizmi, radikalizmi dhe fundamentalizmi fetar për bashkëjetesën dhe paqen mes popujve.

Kontributi në rezultatet për kompetencat

kryesore të shkallës: IV.2; V.6; VI.7.

Kontributi në rezultatet e fushës së

kurrikulës: 3.2

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Bashkëjetesa fetare

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Kupton rolin e bashkëjetesës dhe tolerancës në shoqëri;
- Identifikon dukuritë që kërcënojnë lirinë dhe bashkëjetesën fetare;
- Formulon një argumentë për paqen si vlerë.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, projektori.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Edukimi për paqe.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënësit

Imagjinatë e drejtuar

Pyeten nxënësit:

Mësimi 3. Bashkëjetesa fetare

Fjalët kyçe: bashkëjetesë fetare, toleranca ndërfaqetare, harmoni ndërfaqetare, fanatizëm fetar, ekstremizëm fetar, radikalizëm fetar.

Pasqyrë e njësise: në këtë njësi do të mësoni kuptimin e bashkëjetesës e të tolerancës ndërfaqetare, si dhe çfarë i kërcënon ato.

Shpjeguesi i termave:

Fanatizëm: besim lëmbëngulës në vlerën më të lartë të opinioneve personale dhe mosdurim e paragjykim për opinionet e të tjerëve.

Ekstremizëm fetar: qëndrim i skajshëm fetar që beson në mënyrë absolute në të gjitha të vërtetat teologjike të fesë së vet, por që besimet e feve të tjera nuk i konsideron të përligjshme.

Radikalizim fetar: zhvillim i një ideologjie ekstremiste të dhunshme që bazohet në interpretime të caktuara të fesë.

Shtet laik: shtet i cili nuk cakton një fe zyrtare, lejon shumësinë e besimeve dhe feve, po ashtu nuk merr anë në çështjet e besimit fetar.

Bashkëjetesa dhe toleranca fetare

Shumica e shoqërive sot në botë përbëhen nga grupe e komunitete njerëzore që janë të ndryshme për nga përkatësia fetare. Ato kanë besime të ndryshme, respektojnë simbole e vlera të shenjta të traditave të ndryshme, ndjekin ose praktikojnë rituale të ndryshme fetare. Jeta e njerëzve sipas këtyre traditave konsiderohet normale dhe nuk përbën kurrfarë pengese për të jetuar me njëri-tjetrin, për të krijuar familje, për të bashkëpunuar: në veprimtari të ndryshme kulturore e politike dhe për të punuar bashkë. Duke jetuar pranë dhe me njëri-tjetrin, pjesëtarët e traditave të ndryshme kanë zhvilluar aftësinë për të toleruar dhe pranuar dallimet e besimeve, gjithashtu për të pranuar edhe ata që nuk besojnë ose nuk ndjekin një traditë fetare. Bashkëpunimi paqësor dhe toleranca ndërmjet komuniteteve fetare kalojnë kujtë e një shoqërie në një shtet dhe mund të shtrihen edhe më gjerë në nivel rajonal dhe botëror. Popujt krijojnë aleanca politike, njohin e studiojnë kulturat e fete e të tjerëve dhe bashkëpunojnë për të prodhuar të mira materiale dhe për t'i shkëmbyer ato.

Shumëllojshmëria dhe toleranca fetare në Kosovë e shprehur në arkitekturën urbane

Ekstremizmi dhe radikalizmi fetar

Në një numër rastesh, dallimet fetare nuk pranohen me lehtësi ose nuk pranohen fare. Kështu, ato bëhen pengesë që pjesëtarët e feve të jetojnë bashkë ose pranë njëri-tjetrit. Në rrethana të caktuara dhe për arsye të ndryshme, ka njerëz që nuk mund t'i durojnë njerëzit e tjerë që nuk kanë të njëjtat besime, që nuk praktikojnë të njëjtat rite fetare ose që nuk besojnë në shenjtërinë e fesë dhe nuk ndjekin rregullat fetare. Njerëzit e tillë zhvillojnë një fanatizëm fetar që nuk duron dot dallimet fetare në mes njerëzve. Kjo mund të shpjegjë në veprime që synojnë të pengojnë të tjerët në ndjekjen dhe shprehjen e besimeve ose mosbesimit të tyre në fenë e fanatikut. Persona të tillë fyjnë dhe tentojnë të pengojnë të tjerët të shprehin mendimet dhe qëndrimet ose të praktikojnë besimet e tyre. Kjo dukuri quhet **ekstremizëm fetar**.

64

- Çfarë është bashkëjetesa dhe toleranca fetare? Nxënësit përgjigjen duke shprehur mendime të ndryshme, duke iu referuar fotove që janë të paraqitura në libër dhe projektor.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:
Përpunimi i përmbajtjes
Dëgjim dhe diskutim

Lexohet pjesa në libër.

Nxënësit diskutojnë për temën: *Ekstremizmi dhe radikalizmi fetar* dhe, po ashtu, diskutojnë për figurat që janë paraqitur në tekst, si dhe çfarë kanë mësuar ndryshe nga ajo që kanë ditur.

Nxënësit udhëzohen t'u përgjigjen pyetjeve të paraqitura në tekstin bazë.

Përforcimi:
Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit
Shkrim i lirë

Secili nxënës shkruan se çfarë e kërcënon jetën paqësore në mes komuniteteve fetare.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për angazhimin e treguar, dhënien e mendimeve dhe për shkëmbimin e njohurive.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shumëllojshmëria kulturore

Rezultatet e të nxënësve të temës:

Dallon vlerat kulturore dhe trashëgimore të përbashkëta dhe ato të veçanta të minoriteteve që jetojnë në Kosovë dhe më gjerë, duke shfrytëzuar burime të ndryshme të njohjes.

Organizon aktivitete (debate, fushata) për nevojën e gjithëpërfshirjes së minoriteteve në vendimarrje në fusha të ndryshme të jetës, si: politikë, ekonomi, arsim, kulturë etj.

Kontributi në rezultatet për kompetencat

kryesore të shkallës: II.2; III.2; VI.1.

Kontributi në rezultatet e fushës së

kurrikulës: 3.2

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Trashëgimia kulturore e vendit tonë

Rezultatet e të nxënësve të orës mësimore:

- Identifikon komunitetet e ndryshme që jetojnë në Kosovë;
- Dallon elementet kulturore nga grupet e ndryshme etnike në Kosovë;
- Argumenton rëndësinë e të drejtave për pakicat në një vend.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Histori.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënësit

Stuhi mendimesh

Mësimi 4. Trashëgimia kulturore e vendit tonë

Fjalët kyçe: komunitet etnik, të drejtat e veçanta të komuniteteve pakicë.

Pasqyrë e njësise: në këtë njësi do të mësoni për komunitetet që jetojnë në vendin tonë, të drejtat e veçanta dhe përfaqësimin institucional të komuniteteve pakicë në Kosovë.

Shpjeguesi i termave:

Komunitet etnik: bashkësi njerëzish që dallohen me elemente nga tradita kulturore, si gjuha ose feja, mbi të cilat themelojnë identitetet e tyre të veçanta.

Komunitet pakicë: komunitete etnike ose të tjera që janë më pak në numër se një komunitet tjetër i shumicës numerike.

Të drejta të veçanta: të drejta të posaçme retëm për komunitetet pakicë.

Komunitetet etnike në vendin tonë

Si në shumicën e vendeve të botës, në Kosovë jetojnë disa popuj ose grupe etnike, domethënë bashkësi ose komunitete kulturore që dallohen me elemente nga tradita kulturore, si gjuha ose feja, mbi të cilat themelojnë identitetet e tyre të veçanta. Shqiptarët përbëjnë shumicën e popullatës së Kosovës, ndërsa komunitetet pakicë përbëhen nga serbët, boshnjakët, turqit, romët, egjiptianët, ashkalinjtë, goranët, si dhe një numër më i vogël i malazezëve, kroatëve dhe çekëzëve. Sidoqoftë, të gjithë këta popujt e ndertojnë mozaikun kulturor të shoqërisë sonë. Të gjitha këto bashkësi mishërojnë dhe ruajnë traditat kulturore të veçanta për ta, që e pasurojnë vendin tonë në aspektet demografike e kulturore. Ato flasin gjuhët e tyre të veçanta, kanë besime të ndryshme fetare, kryejnë ritet e feve të tyre, praktikojnë tradita kulturore të veshjes, ushqimit, ndërtimit dhe ceremonive të ndryshme, si dhe ruajnë kujtimet për të kaluarën e paraardhësve të tyre në Kosovë.

Këto dallime pasqyrojnë historinë miërvjeçare të popullatave, kulturave dhe sismëve politike në vendin tonë. Fiset ilire e trake, Perandoria Romake, Perandoria Bizantine, Perandoria Bullgare, dyndja e sllavëve, Mbretëria mesjetare serbe, Principata e Dukagjinit, Perandoria Osmane, lëvizja nacionaliste shqiptare, shteti modern serb, Mbretëria serbo-kroate-slllovene, protektorati italian, kontrolli gjerman, Jugosllavia, pushtimi serb dhe rezistenca shqiptare, administrimi ndërkombëtar dhe shteti i Kosovës, si dhe zhvillimet e ndryshimit kulturor e demografike, lëvizjet e popullatave, ardhja e largimi i popujve, kolonizimi e dëbimi i popullatave, akulturimi e integrimi, si dhe proceset e tjera që i kanë përshkuar këto periudha të larmishme të historisë së Kosovës, të gjitha kanë lënë gjurmë në kulturën shpirtërore e materiale të vendit tonë. Shteti ynë synon të mbrojë, të ruajë dhe të promovojë këtë trashëgimi të pasur dhe të larmishme kulturore të vendit. Për këtë ekziston Ligji për Trashëgiminë Kulturore dhe një numër aktesh nënligjore dhe mekanizmesh për zbatimin e tij, si dhe disa institucione të veçanta për trashëgiminë kulturore në vendin tonë.

Mozaiku kulturor i Kosovës

68

Para nxënësve paraqiten disa fotografi të komuniteteve etnike të vendit tonë.

Nxënësit pyeten:

- Çfarë po shihni në foto?
- Cila është rëndësia e tyre?

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Diskutim dhe të nxënësit në bashkpunim

Diskutohet përfshirja e komuniteteve pakicë në jetën politike, ekonomike, arsimore e kulturore.

Të gjithë janë të barabartë para ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim. Askush nuk mund të diskriminohet në bazë të racës, të ngjyrës, të gjinisë, të gjuhës, të fesë, të mendimeve politike ose të tjera, të prejardhjes kombëtare a shoqërore, të lidhjes me ndonjë komunitet.

Përforcimi:

Konsolidim dhe zbatimi i të nxënës

Shkrim i lirë

Në pjesën e fundit të orës nxënësit do t'u përgjigjen pyetjeve të parashtruara:

1. Emërto komunitetet etnike që jetojnë në vendin tonë!
2. Identifiko të drejtat e veçanta të komuniteteve pakicë në Kosovë!

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për angazhimin e treguar, dhënien e mendimeve dhe për shkëmbimin e njohurive.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore.

Mësimi 16

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi
Lënda: Edukatë qytetare
Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII
Tema: Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij

Rezultatet e të nxënësve të temës:

Përshkruan procedurat për nxjerrjen e ligjeve në Kosovë si dhe të drejtën e propozimit dhe miratimit të tyre.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.6; II.7; III.7.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Çka është ligji dhe pse u krijua ai?

Rezultatet e të nxënësve të orës mësimore:

- Përkufizon ligjin si normë rregulluese në shoqëri;
- Shpjegon qëllimet e krijimit të ligjit;
- Interpretin disa parime të së drejtës romake.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4,

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për qytetari demokratike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënësit

Parashikim me terma paraprakë

Në tabelë shënohen katër fjalë: *normë, rend, ligj dhe kanun*.

Përmes këtyre fjalëve, nxënësit do të krijojnë një tekst të shkurtër. Me këtë rast nxënësit reflektojnë për dijet e tyre që kanë rreth këtyre fjalëve.

Kapitulli 4: Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij

Mësimi 1. Çka është ligji dhe pse u krijua ai?

Fjalët kyçe: norma, ligji, rendi.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni se çka është ligji dhe përse kemi nevojë për të.

Shpjeguesi i termave:

Anarki: gjendje në të cilën mungon ose nuk njihet një autoritet ose qeveri. Në raste të tilla, mbretëron parregullsia, njerëzit janë të lirë të bëjnë çfarë të munden e të duan, si dhe të sillen si të duan.

Ligji: sistem rregullash, sipas së cilit një shtet ose komunitet rregullon veprimet e pjesëtarëve të tij dhe i cili zbatohet me detyrim, duke ndëshkuar ata që nuk i binden.

A do të mund ta përfytyronit një shoqëri pa ligj? A do të ishte ajo në një gjendje kaosi pa rregulla, apo në një gjendje në të cilën, megjithatë, do të kishte rend e rregulla?

Mungesa e ligjit mund të krijojë gjendje anarkie, në të cilën nuk ka rregulla për të rregulluar sjelljen e njerëzve, raportet në mes tyre e as çështjet publike, që përcaktojnë të drejtat dhe detyrimet e njerëzve dhe të institucioneve shoqërore. Kjo rezultoi në një gjendje anarkie, pa autoritet të njohur qendror. Në këtë gjendje pa rregull secili mund të bëjë çfarë të dojë dhe, zakonisht, mbizotërojnë ata që janë më të fortë ose që kanë forcë ta imponojnë vullnetin e tyre tek të tjerët dhe t'i detyrojnë të tjerët të veprojnë siç duan ata, nën kërcënim dhe me kushitëzime ose dhunë.

Mirëpo, mungesa e ligjit nuk është e thënë që të rezultojë në një gjendje mungese rregulli dhe autoriteti.

Njeriu është qenie shoqërore. Për t'i plotësuar nevojat fizike e psikologjike, njerëzit jetojnë në bashkësi. Jeta në bashkësi kërkon një rend e organizim, që rezultoi me rregulla të sjelljes ose norma që përcaktojnë të drejtat, detyrimet dhe përgjegjësitë e pjesëtarëve të bashkësisë. Në bashkësitë më të hershme, këto rregulla nuk shkruheshin, por njiheshin dhe barëshin gojarisht nga një brez në tjetrin. Rregulla të tilla formonin një tërësi koherente normash, që përbënin kodin zakonor, siç ka qenë e drejta zakonore e Kanunit shqiptar, sipas të cilit rregullohej jeta e fiseve shqiptare në të shkuarën.

Bashkësitë njerëzore mund të jenë më të vogla e më homogjene: p.sh.: fisi - një bashkësi që përbëhet nga anëtarët e disa familjeve që kanë lidhje gjaku. Ekzistojnë edhe bashkësitë më të mëdha, pa lidhje gjaku, p.sh. një shoqëri që përbëhet nga njerëz me karakteristika të ndryshme kulturore.

Në kohët e hershme, njerëzit jetonin në grupe e bashkësi më të vogla. Ndërsa bashkësitë njerëzore zgjeroheshin, duke përfshirë më shumë grupe, popuj e kultura në gjirin e tyre, ato gjithashtu bëheshin më heterogjene. Me fjalë të tjera, këto bashkësi përbëheshin nga grupe të ndryshme nga njëri-tjetri. Njëkohësisht, edhe jeta bëhej më komplekse. Jeta që bënte një fis më homogjen, në një zonë më të vogël territoriale, karakterizohej me veprimtari të kufizuara ekonomike, kulturore e politike, si për shembull, blegtori, kryerje të disa ceremonive kolektive fetare e të tjera. Ndërkaq jeta që bënte një shoqëri heterogjene në një zonë më të gjerë territoriale, karakterizohej me veprimtari më të larmishme, si për shembull: dikush merrej me blegtori, tjetri me bujqësi, të tjerët me zanate, dikush ishte ushtar, tjetri klerik e kështu me radhë.

Përgjatë kohës, jeta u bë gjithnjë e më komplekse. Rrjedhimisht, normat e pakta të bashkësive homogjene, që rregullonin jetën e thjeshtë që bënin ato, nuk kryenin punë. Ato, jo vetëm që nuk mjaftonin pasi ishin të pakta për të adresuar shumë nevoja e situata të reja të shoqërive komplekse, por ishin edhe të papërshtatshme në një jetë shoqërore gjithnjë e më të larmishme dhe

73

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Puna me tekst

Nxënësit njoftohen me njësinë mësimore.

Shpjegimi i njësisë mësimore nga mësimdhënësi/ja fokusohet në:

- aspektin social dhe historik të ligjit;
- funksionin e ligjit në krijimin e rendit;
- ligji dhe normat dhe vlerat në shoqërinë moderne.

Në katër grupe nxënësit u përgjigjen pyetjeve të tekstit.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënët Mendim i lirë

Nxënësve u jepet të lexojnë disa parime nga e Drejta Romake. Pas leximit, nxënësit diskutojnë së bashku, duke argumentuar rëndësinë dhe koherencën e parimeve të lexuara.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për përgjigjet dhe diskutimin.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi
Lënda: Edukatë qytetare
Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII
Tema: Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij

Rezultatet e të nxënësve të temës:
 Përshkruan procedurat për nxjerrjen e ligjeve në Kosovë si dhe të drejtën e propozimit dhe miratimit të tyre.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkollës: I.1; II.5; III.5.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Rëndësia e ligjit në demokraci

Rezultatet e të nxënësve të orës mësimore:

- Shpjegon rëndësinë e ligjit në shoqëri;
- Analizon ndikimin e ligjit në ushtrimin e demokracisë;
- Jep shembuj të funksioneve të ligjit.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4.

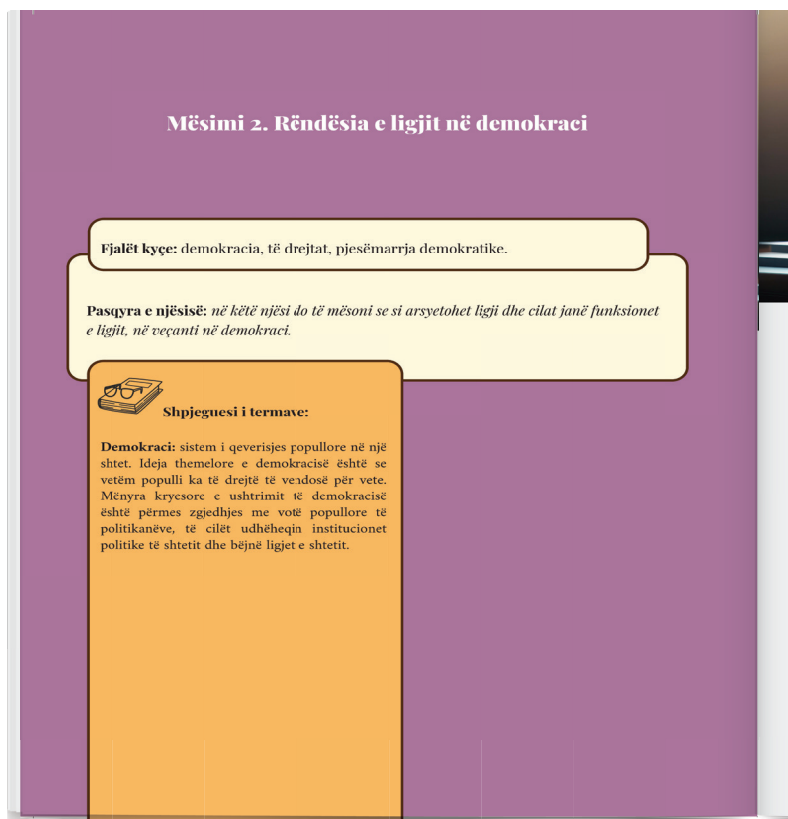
Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:
 Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për qytetari demokratike, Edukimi për paqe.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënësit
Kllaster

Duke pasur parasysh që nxënësit kanë dëgjuar për termin demokraci dhe kanë njohuri nga klasat paraprake, kërkohet që t'i paraqesin në kllaster si në figurë:

Ligji është i rëndësishëm duke qenë se siguron dhe ruan rendin shoqëror e politik

Ligji është i rëndësishëm për shoqërinë në disa aspekte. Ai është veçanërisht i rëndësishëm në sistemet demokratike, në të cilat ai përmbush disa funksione, të radhitura si më poshtë:

- **Siguron dhe ruan rendin** shoqëror e politik, në të cilin shoqëria mund të zhvillohet në aspekte ekonomike, politike, kulturore e sociale.
- **Zgjidh mosmarrëveshjet në mënyrë paqësore**, duke garantuar paqe në shoqëri.
- **Siguron drejtësi**, siguron të gjithë nga padrejtësitë dhe ndërhyrja arbitrare e njerëzve të tjerë, e institucioneve shoqërore dhe e vetë shtetit në jetët e njerëzve.
- **Mbron të drejtat dhe liritë** e njeriut, jetën, integritetin dhe pronën e njeriut.
- **Krijon barazi** formale të të gjithë qytetarëve.
- **Ua mundëson viktimave, që u bëhet e padrejtë, të kërkojnë drejtësi** dhe ndëshkon ata që bëjnë padrejtësi.
- **Mbron sidomos personat dhe grupet më të dobëta dhe më të rrezikuara** në shoqëri.
- **Përcakton standardet e sjelljes dhe të veprimeve të lejueshme dhe të palejueshme në shoqëri**, duke ua bërë me dije qytetarëve se çfarë mund të bëjnë dhe si mund të sillen në një shoqëri.
- **Procesi i jgëvënies demokratike u jep rast të gjithëve të jenë aktivë në jetën qytetare dhe politike.**

77

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: **Përpunimi i përmbajtjes** *Mësimdhënia e ndërsjellë*

Analizojmë funksionet e dhëna në libër. Gjatë analizë kemi parasysh disa pyetje që duhen parashtruar:

1. Si ndikon ligji në rregullimin e marrëdhënieve shoqërore?
2. Cili nga funksionet e paraqitura prek çështjet e barazisë/të drejtat e njeriut/drejtësinë?
3. Pse themi se ligji ka rëndësi në demokraci?

Përgjigjet formulohen nga leximi i funksioneve në libër.

Nxënësit ndahen në grupe dhe përzgjedhin një funksion që do ta paraqesin me informata shtesë dhe vizatime.

Përforcimi: **Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit** *Turi i galerisë*

Secili grup do të bëjë prezantimin e realizuar në hamer lidhur me funksionin e caktuar.

Nxënësit do të kenë mundësinë të shkëmbejnë pyetje

dhe mendime lidhur me funksionet e paraqitura.

Në fund përzgjidhet grupi i cili e ka bërë prezantimin më të qartë dhe ka dhënë argumentet më bindëse.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për përgjigjet, diskutimin, punën në grupe dhe prezantimin.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore.

Mësimi 18

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi
Lënda: Edukatë qytetare
Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII
Tema: Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij

Rezultatet e të nxënit të temës:

Analizon arsyeshmërinë e ligjeve dhe argumenton nevojën për rregullimin ligjor të jetës në shoqërinë demokratike.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: II.8; V.9; VI.1.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.2.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Përmbajtja e ligjit dhe hierarkia ligjore

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Njeh llojet e ligjeve në Kosovë;
- Rendit aktet ligjore sipas hierarkisë;
- Bën dallimin midis kushtetutës dhe akteve të tjera ligjore.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4, projektori.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për qytetari demokratike, Edukimi për paqe.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënë
Imagjinata e drejtuar

Nxënësve u shpalosen dy-tri fotografi me situata të ndryshme shoqërore.

Nxënësve u parashtrihen dy pyetje:

- Çfarë situatat janë paraqitur në foto?
- A mendoni që situatat e paraqitura zgjidhen nga të njëjtat ligje? Pse?

Mësimi 3. Përmbajtja e ligjit dhe hierarkia ligjore

Fjalët kyçe: ligji civil, ligji penal, kushtetuta.

Pasqyra e njësive: në këtë njësi do të mësojmë se si kategorizohen ligjet për nga përmbajtja e tyre dhe në çfarë marrëdhënies qëndrojnë normat ligjore mes tyre.

Shpjeguesi i termave:

Legjislacion: tërësi e ligjeve dhe akteve nën-ligjore që rregullojnë fusha të caktuara të jetës publike.

Nen: pjesë e një ligji ose një dokumenti ligjor. Çdo ligj ka një numër nenesh, që shkruhen me numra dhe me tituj përkatës për secilin nen. Për shembull, Nen 1: Qëllimi, Nen 2: Fushëveprimi, e kështu me radhë.

Eksplotim: shfrytëzim i punës së dikujt për të nxjerrë sa më shumë përfitime për të mirën e dikujt tjetër.

Ligjet rregullojnë aspektet ekonomike, politike e kulturore të jetës publike. Ato përcaktojnë të drejtat dhe detyrimet e qytetarëve si individë dhe si pjesëtarë të bashkësive që u takojnë, i mbrojnë ata nga abuzimet e qytetarëve të tjerë dhe nga vendimet arbitrare të institucioneve shoqërore, organizatave dhe të shtetit.

Ligjet rregullojnë aspektet ekonomike, politike e kulturore të jetës publike

Në varësi nga fushat e jetës që rregullojnë ato, ligjet janë të llojeve të ndryshme, si për shembull: ligji i të drejtave civile, i punës, i arsimit, i biznesit, i taksave, i ambientit, i pronës intelektuale etj. Për shembull, ligji i të drejtave civile garanton barazi të qytetarëve dhe i mbrohet ata nga diskriminimi, përcakton të drejtat dhe liritë e qytetarëve, të drejtat politike, si të drejtën për të zgjedhur përfaqësuesit politikë me votë, të drejtën për të garuar për vota të qytetarëve në zgjedhje e të ngjashme. Të gjitha ligjet e fushave të ndryshme mund të grupohen në dy lloje:

- **Ligji civil** - rregullon të drejtat e individëve dhe marrëdhëniet në mes personave private dhe kompanive. Ky lloj ligji merret me sjelljet që cenojnë pronën private ose të kompanive, si për shembull: shpifjen, shkeljen e kontratave, pakujdesinë që rezultojnë me lëndim ose vdekje etj.

82

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Diskutim përmes shqyrtimit të përbashkët*

Nxënësve u parashtrihen pyetjet:

- Çfarë ndodh nëse dikush shkel ligjin?
- Nga burojnë të drejtat me anë të të cilave ne veprojmë?
- Çfarë është kushtetuta?

Nxënësit shprehin mendime të ndryshme dhe analizojnë përgjigjet e nxënësve të tjerë. Pasi të merren përgjigjet e sakta dhe të shënohen në tabelë, bashkërisht bëhet renditja e akteve ligjore sipas hierarkisë.

Në fund përmendet kushtetuta e Kosovës, e cila vendoset në projektor dhe bëhet e gatshme për fazën e radhës.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënësve *Copëza të përziera*

Nxënësve u shpërndahen etiketa. Në secilën prej tyre qëndron nga një e drejtë e njeriut, vlerë apo parim që

gjendet në kushtetutë. Sipas shortit, nxënësit duhet të hulumtojnë fjalën që kanë përzgjedhur me të drejtën që përcakton kushtetuta.

P.sh: “Lëvizja” – Nxënësi duhet të gjejë Nenin 35 në Kushtetutë, për Lirinë e Lëvizjes.
Kështu veprojnë secili nxënës.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen angazhimin, diskutimin dhe punën hulumtuese.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi
Lënda: Edukatë qytetare
Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII
Tema: Ligji dhe procedurat për nxjerrjen e tij

Rezultatet e të nxënit të temës:
 Analizon arsyeshmërinë e ligjeve dhe argumenton nevojën për rregullimit ligjor të jetës në shoqërinë demokratike.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: IV.1; VI.1, VI.8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Si nxirret ligji në vendin tonë?

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Krahason mënyrën e nxjerrjes së ligjeve në demokraci dhe sistemet jodemokratike;
- Identifikon hapat e procedurës së nxjerrjes së ligjit;
- Njeh parimet e përgjithshme që ligji duhet të jetë në pajtimit me to.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: *Edukatë qytetare* 8, tabela, fletë A4, projektori.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për qytetari demokratike, Edukimi për paqe.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënë
Stuhi mendimesh

Nxënësvë u parashtrohet pyetje:

- Çfarë hapash duhet ndjekur që të nxirret një ligj në vendin tonë?
- Nxënësit shprehin mendimet e tyre.

Mësimi 4. Si nxirret ligji në vendin tonë?

Fjalët kyçe: nxjerrja e ligjit, parlamenti, nisma ligjore, projektligji, shqyrtimi i ligjit, miratimi i ligjit.

Pasqyra e njësise: në këtë njësi do të mësoni se si nxirren ligjet në vendin tonë: kush i shkruan ligjet dhe si bëhet i detyrueshëm ligji.

Shpjeguesi i termave:

Sistem politik/qeverisës: mënyra e organizimit të institucioneve udhëheqëse në një shtet. Demokracia dhe autokracia janë sisteme politike.

Autokraci: sistem i qeverisjes që udhëhiqet nga një person që e ka pushtetin e plotë dhe nuk e ndan me të tjerët.

Parlament: organ shtetëror që përbëhet nga deputetët e zgjedhur dhe që, përveç funksionit përfaqësues, kryen edhe dy funksione kryesore: ligjvënës dhe mbikëqyrës, domethënë nxjerr e miraton ligje dhe mbikëqyr punën e qeverisë ose të organit ekzekutiv. Parlamenti ynë quhet *Kuvendi i Republikës së Kosovës*.

A keni menduar se si nxirren ligji? Si vendoset se cfarë ligje janë të nevojshme të shkruhen? Kush rëndosë? Cilat janë procedurat që ndiqen për të hartuar një ligj? Si dhe kur miratohet ligji e si bëhet i detyrueshëm?

Në varësi prej sistemit politik, ligji mund të nxirret në dy mënyra.

Njëra është kur një person, bie fjala, mbreti ose kryetari i një shteti, ose një grup i vogël këshilltarësh e ministrash të mbretit a kryetarit, nxjerrin ligje sido që vendosin vetë ose duke u këshilluar brenda grupit të tyre të ngushtë. Në këtë mënyrë nxirret ligji në sistemet autokratike.

Në autokraci një mbret ose kryetar shteti nxjerr ligje si të dojë vetë

Ndryshe nga kjo, ligjet nxirren nga një organ shtetëror, që quhet *ligjvënës*, siç është parlamenti. Parlamenti është një institucion shtetëror që përbëhet nga ligjvënës, domethënë nga deputetë që hartojnë dhe miratojnë ligje. Në sistemet demokratike, ligjvënësit përfaqësojnë vullnetin ose interesat e popullit dhe ata i pasqyrojnë në përmbajtjen e ligjeve.

Kuvendi i Kosovës

87

Grupi i dytë - janë deputetët e pozitës;
Grupi i tretë - janë deputetët e opozitës;
Grupi i katërt - ministri i arsimit;
Grupi i pestë - grupi i interesit (nxënësit);

Nxënësit diskutojnë rreth një projektligji në lidhje me uniformat në shkolla. Në klasë simulohet votimi pro ose kundër këtij projektligji.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për hartimin e pyetjeve dhe përgjigjeve si dhe angazhimin në lojën me role.

Detyrë:

Të plotësohen fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Të lexuarit në dyshe*

Nxënësve u kërkohet të zgjedhin nga një partner për çift, pasi e gjithë puna do të bëhet përmes këtij bashkëpunimi.

Secilit çift i cakohet një numër mes 1 dhe 2.
Çiftit ndan mësimin në dy pjesë.

Nxënësi i parë fillon shpjegimin e njësisë, ndërsa nxënësi i dytë shtron pyetje gjersa kjo procedurë kthehet anasjelltas.

Për këtë aktivitet nxënësot dalin pranë tabelës.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënët *Loja me role*

Nxënësit ndahen në pesë grupe dhe do të simulojnë një seancë kuvendi.

Grupi i parë - janë kryesia e kuvendit që drejtojnë seancën;

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Shpjegon punën e organeve ligjvënëse dhe ato ekzekutive, si dhe jep shembuj rreth zbatueshmërisë së ligjit në jetën e përditshme.

Vlerëson rëndësinë e zbatimit të ligjshmërisë dhe kushtetutshmërisë në Kosovë dhe përgjegjësinë e institucioneve dhe qytetarëve për ruajtjen e tyre.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: II.7; VI.2; VI.8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.2.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Shteti dhe qeverisja kushtetuese

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Njeh funksionet dhe detyrat e shtetit;
- Vlerëson rolin e kushtetutës në shtet;
- Argumenton rëndësinë e shtetit në shoqëri.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Edukimi për qytetari demokratike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Kllaster

Shkruhet në tabelë fjala **Shtet** dhe rreth saj shkruhen fjale të cilat nxënësit i dinë për shtetin, si për shembull: bashkësi politike njerëzish, territor i caktuar, liri, përmban të drejta etj.

Kapitulli 5: Shteti i së drejtës

Mësimi 1. Shteti dhe qeverisja kushtetuese

Fjalët kyçe: shteti, qeveria, pushteti, qeverisja kushtetuese.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni se çka është shteti dhe çfarë funksionesh kryen ai.

Shpjeguesi i termave:

Pushtet: fuqia që dikush e ka të imponojë vullnetin e tij tek të tjerët përkundër kundërshtimit të tyre. Shteti është një organizatë që mban shumë pushtet.

Autoritet: e drejta për të dhënë urdhra, për të marrë vendime dhe për të kërkuar zbatimin e tyre.

Shtet: bashkësi politike njerëzish, në një territor të caktuar, që udhëhiqet nga një qeveri sipas ligjeve të saj.

Qeveri: një grup i njerëzve që udhëheqin shtetin sipas ligjit.

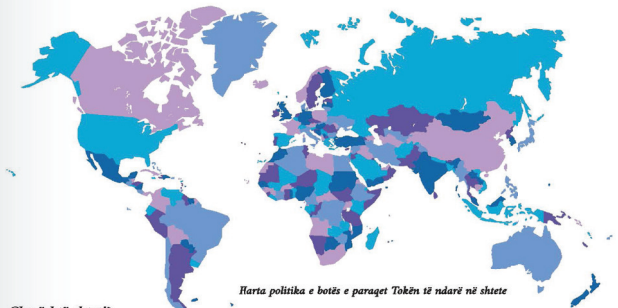
Qeverisje kushtetuese: kufizimi i pushtetit shtetëror nga një kushtetutë dhe rregullimi i veprimeve të shtetit me ligje.

Qytetar: shtetas i një shteti, që obligohet nga ligji i shtetit dhe që gëzon të drejta e mbrojtje nga shteti.

Para se të vazhdoni me leximin e njësisë, a mund t'ju përgjigjeni pyetjeve vijuese?

- Cka është shteti?
- Nga se përbëhet shteti?
- Çfarë funksione kryen shteti?
- Kush e udhëheq shtetin?

Mendoni pak, diskutoni me shoqet e shokët e klasës. Shkruani, së paku, nga një përgjigje për çdonjërin nga pyetjet e mësipërme!

Çka është shteti?

Harta politike e botës e paraqet Tokën të ndarë në shtete

Shteti është një bashkësi politike njerëzish, në një territor të caktuar, që udhëhiqet nga një qeveri sipas ligjeve të tij. Sipas këtij përkufizimi, elementet përbërëse të shtetit janë:

- një lidhje mes njerëzve të një shoqërie,
- një qeveri që e drejton shoqërinë,
- një ligj në bazë të të cilit qeveriset dhe
- një territor i caktuar në të cilin ligji i shtetit është i plotfuqishëm.

Krahasoni këto elemente me përgjigjet tuaja të pyetjes së parë në fillim të njësisë "Çka është shteti?". A përputhet ndonjëra nga përgjigjet tuaja me ndonjërin nga elementet e shtetit në listën e mësipërme? Nëse po, me cilin ose me cilat?

Shteti kryen një numër funksionesh. Këtu ai e bën përmes qeverisë. Qeveria është grupi i njerëzve

92

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Dëgjim dhe diskutim*

Lexohet pjesa e shkruar e tekstit.

Diskutojnë me shoqet e shokët e klasës, sqarohen të gjitha fjalët e panjohura. Parashtrohen pyetjet që janë në pjesën e tekstit që është e shkruar në libër.

Diskutojmë së bashku për funksionet që i kryen shtetit.

Përforsimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit *Mendim i lirë*

Nxënësve u shpërndahen letra të bardha, ku do t'i shkruajnë informacionet që u lexuan gjatë orës në klasë. I lexojnë ato edhe një herë në mënyrë të përmbledhur.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për shprehjen e njohurive të tyre dhe për informacionet e marra nga mësimi dhe dëgjimi.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Shpjegon punën e organeve ligjvënëse dhe ato ekzekutive, si dhe jep shembuj rreth zbatueshmërisë së ligjit në jetën e përditshme.

Vlerëson rëndësinë e zbatimit të ligjshmërisë dhe kushtetutshmërisë në Kosovë dhe përgjegjësinë e institucioneve dhe qytetarëve për ruajtjen e tyre.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.1, I.6; II.8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.2.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Kufizimi i pushtetit shtetëror

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Paraqet ndarjen e pushteteve në demokraci;
- Bën dallimin në mes detyrave të pushteteve;
- Argumenton rëndësinë e ndarjes së pushteteve.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: *Edukatë qytetare* 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për qytetari demokratike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Di

Përse pushteti shtetëror kufizohet dhe mbahet nën kontroll?
Cilat janë tri format e jetës së qytetarit dhe të shoqërisë?

Mësimi 2. Kufizimi i pushtetit shtetëror

Fjalët kyçe: kufizimi i pushtetit, sfera private, sfera publike, sfera ligjore.

Pasqyra e njësise: *në këtë njësi do të mësoni kufizimin e pushtetit shtetëror në sferën ligjore.*

Shpjeguesi i termave:

Sfera private: është hapësira e jetës private të personit dhe familjes në të cilën, në parim, shteti nuk ndërhyr dhe nuk rregullohet me ligj.

Sfera publike: është hapësira e shoqërisë civile në të cilën formësohen e debatohen opionet e pavarura nga autoriteti shtetëror. Shteti mban qëndrim asnjës, duke mos anuar apo mbështetur asnjë nga opionet e besimet që zhvillohen e debatohen në sferën publike.

Sfera ligjore: është hapësira e jetës publike në të cilën shteti detyron zbatimin e normave të sjelljes së qytetarëve.

Autonomia: aftësia e një organi shtetëror për të vepruar në mënyrë të pavarur.

Ta shohim njërin mënyrë të kufizimit të pushtetit shtetëror. Kjo mënyrë e kufizon pushtetin shtetëror në disa fusha të shoqërisë, në të cilat shteti mund ta ushtrojë pushtetin, ndërsa në të tjerat jo. Jeta e njeriut, si individ dhe si pjesëtar i shoqërisë, zhvillohet në tri trafshe: në privat, në familje dhe në publike.

Një pjesë e rëndësishme e jetës së njeriut zhvillohet në familje

- Jeta **private** ka të bëjë me aspektet e jetës personale. Shembuj të jetës private përfshijnë mënyrën e jetesës, nga zgjedhja e veshmbathjeve sipas parapëlqimeve personale e deri te hollësitë e brendshme shpirtërore. Një pjesë e jetës private përfshin edhe aspekte që nuk janë të dukshme dhe që personi nuk i zbulon, si për shembull: gjendjet emocionale, mendimet e ndryshme, sjelljet dhe veprimet e caktuara.
- Familja është institucion i rëndësishëm shoqëror, që kryen një varg funksionesh të ndërli-dhura dhe jetike për individin dhe shoqërinë. Familja bashkon njerëzit në grupe, anëtarët e të cilëve bashkëpunojnë dhe mbështesin njëri tjetrin në aspektin emocional dhe material. Në familje rriten dhe edukohen fëmijët dhe mësojnë sjelljet e tyre.
- Jeta **publike** ka të bëjë me pjesëmarrjen e individëve në grupe jashtë familjeve të tyre, me fjalë të tjera, në grupe shoqërore. Ato grupe mund të jenë, ta zëmë, nxënësit e një klase në shkollë, tërë nxënësit e shkollës, një grup miqsh, kolegë pune, një ekip sportistësh ose një trupë artistike. Publike quajmë jetën që zhvillohet përtej jetës private të një personi në sho-qëri më të gjerë se familja e tij.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Dua të di*

Nxënësit shkruajnë pyetjet për të cilat dëshirojnë të kenë më shumë informacione. Në tekst i gjejnë informatat e kërkuara, ndërsa për më shumë hulumtojnë në internet duke i shfaqur ato përmes projektorit.

Analizohen pjesët e caktuara.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit *Mësova*

Formojnë tri grupe, grupi DI, DUA TË DI, MËSOVA.

Në fletë A4 secili grup formon tabelën:
Shkruajnë për pjesët e tyre duke i lexuar ato dhe më pas i ndërronë rolet.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për shprehjen e njohurive të tyre dhe për informacionet e marra nga mësimi dhe dëgjimi.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson rolin e llogaridhënies në një shoqëri demokratike dhe të sunduar nga ligji.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: III.5; IV.1; VI.8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës:

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Kontrolli dhe baraspesha e pushtetit shtetëror - ndarja e pushteteve

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Bën dallimin në mes detyrave të pushteteve;
- Ilustron ndarjen e pushteve në Kosovë;
- Bën lidhjen e detyrave të pushteteve me jetën e përditshme.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Edukimi për qytetari demokratike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Stuhi mendimesh

Nxënësve u parashtrohen pyetjet:

Si bëhet ndarja e pushtetit? Çfarë funksione kryen parlamenti?

Çfarë funksione kryen gjykata?

Mësimi 3. Kontrolli dhe baraspesha e pushtetit shtetëror - ndarja e pushteteve

Fjalët kyçe: kontrolli i pushtetit, baraspesha e pushtetit, ekzekutivi, ligjvënësi, gjyqësori.

Pasqyra e njësise: në këtë njësi do të mësoni për ndarjen e pushteteve si mënyrë e kontrollit të pushtetit shtetëror.

Shpjeguesi i termave:

Ndarje e pushtetit: pushteti shtetëror shpërndahet në tri degë të shpërndara, ku secila është e autorizuar të ushtrojë një lloj ose pjesë të pushtetit shtetëror.

Organ i shtetit: njëra nga degët e shtetit, që kryen funksione specifike. Organet shtetërore mund të grupohen në tri grupe: ligjvënës, ekzekutive dhe gjyqësore.

Një mënyrë e mbajtjes nën kontroll të pushtetit shtetëror është ndarja e pushtetit. Në një shtet të së drejtës, askush nuk e mban gjithë pushtetin. Pushteti nuk është i përqendruar në asnjë person, në asnjë grup dhe në asnjë institucion, por është i shpërndarë në mes pozitave të ndryshme udhëheqëse e shërbyese shtetërore, institucioneve dhe organeve të ndryshme të pushtetit shtetëror. Pushtetet janë të ndara në mes organeve ligjvënës, ekzekutive dhe gjyqësore të shtetit, që i korrespondojnë parlamentit, qeverisë dhe gjykatave.

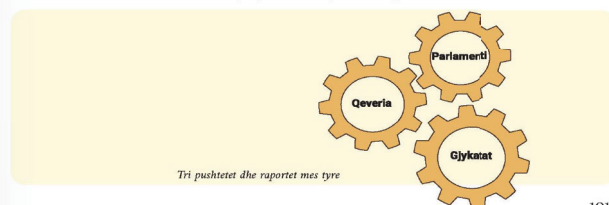

Ndarja e pushteteve në mes organeve ligjvënës, ekzekutive dhe gjyqësore është parim i shtetit të së drejtës

Secili nga këto organe është i pavarur nga dy të tjerat; organi ligjvënës dhe organi gjyqësor janë të pavarur nga qeveria dhe nga njëri-tjetri. Asnjëri nga tri pushtetet nuk mund të funksionojë pa dy të tjerët, domethënë që, nëse njëri nuk funksionon, nuk mund të funksionojë as dy të tjerët dhe secili mbikëqyr nga dy të tjerët. Në këtë mënyrë, edhe e përplotësojnë, edhe e kontrollojnë njëri-tjetrin. Parlamenti i vë ligjet, qeveria i ekzekuton dhe qeveris sipas ligjeve, ndërsa gjykatat sigurohen që ligji po zbatohet nga të gjithë qytetarët, kompanitë, organizatat dhe vetë organet shtetërore.

Pushteti	Organi përkatës	Funksioni
Ligjvënës	Kuvendi	Nxjerr ligje dhe mbikëqyr zbatimin e tyre
Ekzekutiv	Qeveria	Qeveris, sipas ligjit, duke marrë vendime të veçanta në situata konkrete.
Gjyqësor	Gjykatat	Interpretojnë ligjin dhe e zbatojnë atë në raste të veçanta.

Ndarja e pushteteve dhe funksionet e tyre

Tri pushtetet dhe raportet mes tyre

101

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Rrjet i diskutimit

Duke lexuar dhe diskutuar tekstin e dhënë në libër, ata kuptojnë rolin e ndarjes së pushtetit.

Cili është roli i qeverisë dhe i parlamentit?
Kush e udhëheq qeverinë e kush parlamentin?

Për të treguar se si funksionon vendi ynë, hulumtojnë në internet së bashku dhe nxjerrin të dhënat duke i listuar në tabelë.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit Turi i galerisë

Nxënësit do të paraqesin në grupe rolin e qeverisë, parlamentit, gjykatësve, deputetëve. Gjatë përshkrimit, diskutohet për lidhshmëritë dhe funksionet mes tyre.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për njohuritë e treguara, bashkëpunimin dhe diskutimin gjatë analizës dhe për aftësitë komunikuese gjatë përshkrimit.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson rëndësinë e zbatimit të ligjshmërisë dhe kushtetutshmërisë në Kosovë dhe përgjegjësinë e institucioneve dhe qytetarëve për ruajtjen e tyre.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: III.7, III.8; IV.1.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës:

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Shtyllat e shtetit të së drejtës

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Identifikon shtyllat mbi të cilat ndërtohet shteti i së drejtës;
- Krahason shtetet demokratike me ato diktatoriale.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Edukimi për qytetari demokratike.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Stuhi mendimesh

Nxënësve u parashtrohen pyetjet:

Çka është shteti i së drejtës?

Cilat janë shtyllat kryesore të shtetit të së drejtës?

Mësimi 4. Shtyllat e shtetit të së drejtës

Fjalët kyçe: shteti i së drejtës, sundimi i ligjit.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni se mbi cilat themele qëndron shteti i së drejtës.

Shpjeguesi i termave:

Shteti i së drejtës: shteti në të cilin sundohet me ligj dhe pushteti shtetëror nuk ushtrohet në mënyrë arbitrare.

Nëse do t'ju jepej mundësia të zgjidhnit midis dy mundësive: (a) të jetonit në një shtet në të cilin i tërë pushteti shtetëror është në duar të një grupi udhëheqës që qeveris si të dojë dhe sipas interesave të vet, në mënyrë të pakufizuar nga ligji dhe ndërhyr në jetën tuaj private, duke ju urdhëruar çfarë të vishni dhe duke ju ndaluar të shkoni aty ku dëshironi, çfarë të flisni e çfarë të besoni ose (b) të jetonit në një shtet që ka pushtet të kufizuar, që pamundëson qeverisjen sipas tekave e interesave të politikanëve udhëheqës që nuk mund të ndërhyjë në jetën tuaj private, duke ju urdhëruar se çfarë duhet të hani, çfarë libra të lexoni e çfarë muzike të dëgjoni, cilën do ta zgjidhnit? A mendoni se më e mirë do të ishte jeta në shtetin (a) me pushtet të kufizuar apo në shtetin (b) me pushtet të pakufizuar? A do të donit që shteti të përcaktonte shijen tuaj për art dhe besimin tuaj, apo do të donit që t'i zgjidhni vetë ato ose t'i mësonit nga familja e miqtë?

Në shtetin e së drejtës sundohet me ligj

Nëse anoni nga shteti "b", që qeveris sipas një kushtetute e ligji, ka pushtet më të kufizuar, lejon më shumë liri dhe respekton të drejtat e njeriut dhe të qytetarit, atëherë, ju parapëlqeni shtetin e së drejtës. Nëse anoni nga shteti "a", që qeveris sipas tekave e interesave të politikanëve udhëheqës, që mban pushtet të pakufizuar, që lejon fare pak liri dhe nuk respekton të drejtat e njeriut dhe të qytetarit atëherë, ju nuk e parapëlqeni shtetin e së drejtës.

Çka është më saktësisht shteti i së drejtës dhe cilat janë shtyllat mbi të cilat qëndron ai? Shteti i së drejtës është shteti në të cilin sundohet me ligj, qytetarët e të cilat janë të mbrojtur nga ushtrimi arbitrar i pushtetit shtetëror dhe nga forca dhe padrejtësitë e qytetarëve të tjerë. Drejt këtij qëllimi, shteti i së drejtës e kufizon pushtetin dhe ua nënshtrojnë atë rregullave e ligjeve të qarta dhe të njohura. Me fjalë të tjera, shteti i së drejtës është shteti i sundimit të ligjit. Ai ngrihet mbi disa shtylla:

Shtyllat kryesore të shtetit të së drejtës ose të sundimit të ligjit janë:

- *Bicrazia para ligjit* - në shtetin e së drejtës është një ligj që vlen për të gjithë njësoj, pa përjashtim, dhe të gjithë qytetarët janë të barabartë para ligjit.

106

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes *Rrjet i diskutimit*

Duke lexuar dhe diskutuar tekstin e dhënë në libër, ata kuptojnë rolin e shtetit të së drejtës dhe shtyllat kryesore të tij. Për të treguar se si funksionon vendi ynë, hulumtojnë në internet së bashku dhe nxjerrin të dhënat duke i listuar në tabelë.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit *Shkrim i lirë*

Nxënësit të ndarë në grupe do t'i shkruajnë tri cilësitë më të mira të shtyllave të shtetit të së drejtës.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për diskutimin e kriterëve dhe kontributin e dhënë me shkrim në pyetjet e parashtruara.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson rolin e zgjedhjeve të lira dhe të drejta për të ndërtuar institucione dhe shoqëri vërtet demokratike.

Vlerëson rëndësinë e pjesëmarrjes në zgjedhje dhe votës së dhënë në bazë të bindjes dhe vullnetit të lirë.

Kontributi në rezultatet për kompetencat

kryesore të shkallës: III.1; VI.1; VI.5.

Kontributi në rezultatet e fushës së

kurrikulës: 4.2.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Zgjedhjet demokratike

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Integron të nxënë të nga njësitet e ndryshme për shtetin;
- Diskuton rreth rëndësisë së zgjedhjeve në demokraci;
- Demonstron një votim në klasë.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: *Edukatë qytetare* 8, tabela.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Histori, Edukimi për qytetari demokratike

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Stuhi mendimesh

Nxitet të menduarit e nxënësve përmes pyetjeve:

A e dini cilat janë kushte që duhen plotësuar për të qenë zgjedhjet demokratike?

Cila është rëndësia e fushatës zgjedhore për zgjedhjet demokratike?

Mësimi 5. Zgjedhjet demokratike

Fjalët kyçe: zgjedhjet, fushatat zgjedhore, zgjedhjet e lira dhe të paanshme.

Pasqyra e njësisë: *në këtë njësi do të mësoni se në çfarë kushtesh zgjedhjet janë demokratike dhe çfarë kuptimi i zgjedhjeve të lira dhe të paanshme.*

Shpjeguesi i termave:

Demokraci e drejtpërdrejtë: formë e qeverisjes në të cilën qytetarët vendosin vetë "për" ose "kundër" një propozim politik.

Demokraci përfaqësuese: formë e qeverisjes, në të cilën qytetarët zgjedhin përfaqësuesi në poste të udhëheqjes politike të shtetit.

Votë: shprehje e vullnetit në mënyrë formale për të zgjedhur një kandidat ose për të mbështetur një vend të caktuar politik.

Kandidat: politikan ose qytetar që synon të arrijë një post politik në parlament ose në qeveri me anë të votave të qytetarëve.

Demokracia si sistem i qeverisjes popullore, në praktikë ushtrohet përmes votës së qytetarëve, të cilët votojnë "për" ose "kundër" një vendimi politik të propozuar. Kjo është formë e demokracisë së drejtpërdrejtë. Një formë tjetër e demokracisë është kur me votë të qytetarëve zgjidhen politikanë, të cilët, më pas, vendosin ligjin dhe udhëheqin organet e shtetit. Kjo është demokracia përfaqësuese.

Vota e popullit është institucioni kryesor i demokracisë. Në demokracinë përfaqësuese, të gjithë qytetarët me të drejtë vote mund të vendosin përmes votës së tyre se kë nga kandidatët duan ta zgjedhin për një post politik. Për shembull, në vendin tonë, votohet për deputet në Kuvendin e Republikës së Kosovës dhe për kryetar të një komune. Kandidatët që marrin më shumë vota, zgjidhen në postet përkatëse.

Në mënyrë që zgjedhjet të jenë vërtet demokratike, ato duhet të plotësojnë disa kushte:

- të mbahen rregullisht në mënyrë periodike, për shembull, rregullisht çdo katër vjet,
- secili qytetar ka të drejtë të votojë, përveç nëse ligji i përjashton disa nga e drejta e votës (si për shembull, të miturit ose personat nën moshën 18 vjeç),
- vota e çdonjërit të jetë e barabartë me votën e tjetrit dhe
- të jenë të lira dhe të paanshme.

Rëndësia e fushatës zgjedhore

Në sistemet demokratike në të cilat udhëheqja politike zgjidhet me votën popullore, partitë politike dhe subjektet e tjera politike (si nismat qytetare etj.) paraqesin kandidatët e tyre, domethënë politikanë që kërkojnë vota.

Para ditës së caktuar për hedhjen e votës, kandidatët nga partitë politike propozojnë vizione e drejtime të politikave, zgjidhje për probleme e sfida të ndryshme politike, ekonomike, sociale e kulturore, si dhe premtime që do t'i përmbushin ato vizione e drejtime të politikave. Kjo është periudha e fushatës zgjedhore. Politikanët përpiqen që t'i bindin votuesit të votojnë për ta, në vend se të votojnë për kandidatët e tjerë. Kandidatët janë në kërkim të votave të mjaftueshme për të zënë pozitat udhëheqëse të qeverisë së shtetit ose për të zënë postet politike të shtetit. Njëzet e katër orë para fillimit të votimit, pushon fushata zgjedhore me qëllim që votueset t'u lihet një ditë e plotë për të reflektuar dhe vendosur se për kë do të votojnë ditën e zgjedhjeve.

Fushata zgjedhore

110

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes Diskutim

Lexohet situata e parë në libër. Pas leximit, nxënësit u përgjigjen pyetjeve:

Çfarë është vota e popullit?

Cila është rëndësia e zgjedhjeve?

Gjithashtu, në projektor do të paraqiten disa foto të fletëve të votimit dhe te reklamave të fushatës zgjedhore, ku së bashku do t'i diskutojmë se çfarë përmbajnë ato.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit Shkrim i lirë

Në pjesën e fundit të orës, nxënësit do të shkruajnë në fletoret e tyre përgjigjen e pyetjes të parashtruar:

Pse është e rëndësishme mbajtja e zgjedhjeve demokratike?

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për angazhimin e treguar, dhënien e mendimeve dhe për shkëmbimin e njohurive.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson rëndësinë e zbatimit të ligjshmërisë dhe kushtetutshmërisë në Kosovë dhe përgjegjësinë e institucioneve dhe qytetarëve për ruajtjen e tyre. Vlerëson rolin e llogaridhënies në një shoqëri demokratike dhe të sunduar nga ligji.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.2; IV.6; V.5.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 4.2.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Ruajtja e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Analizon rëndësinë e ruatjes së kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë;
- Kupton rëndësinë e ligjshmërisë në përditshmëri;
- Shpjegon rëndësinë e llogaridhënies në shoqëri.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, tabela, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Shkathësi për jetë, Arsimit për zhvillim të qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënë
Stuhi mendimesh

Nxitet të menduarit e nxënësve përmes pyetjeve:

Pse gjyqtarët i binden ligjit?

Si realizohet llogaridhënia në një shtet demokratik?

Mësimi 6. Ruajtja e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë

Fjalët kyçe: kushtetutshmëria, ligjshmëria, bindja ndaj ligjit, llogaridhënia.

Pasqyrë e njësise: në këtë njësi do të mësoni për rëndësinë e ligjshmërisë, obligimin e zbatimit të ligjit dhe konceptin e llogaridhënies politike.

Shpjeguesi i termave:

Kushtetutshmëri dhe ligjshmëri: kur vendimet dhe politikat e qeverisë janë kushtetuese, domethënë në pajtim me kushtetutën dhe përkatësisht, me ligjin.

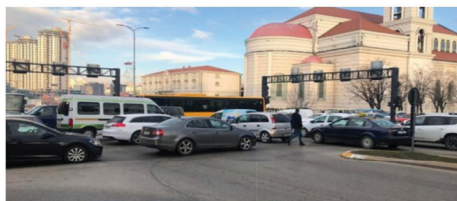
Llogaridhënie politike: kur qeveritë u japin llogari qytetarëve për të gjitha vendimet dhe veprimet e tyre duke bërë njoftime publike, duke ofruar sqarime dhe shpjegime shtesë përmes mekanizmave të ndryshëm raportues dhe kontrolues.

Obligimi për ta zbatuar ligjin

Shteti i së drejtës qeveriset sipas kushtetutës, ndërsa udhëheqësit e tij veprojnë në pajtim me ligjin. Shteti nënkupton që qeveria dhe zyrtarët shtetërorë në përgjithësi, të veprojnë e të sillen në pajtim me ligjin. Po ashtu, shteti kërkon që qytetarët të sillen në përputhje me ligjin. Vetëm duke respektuar ligjin, shteti i së drejtës mund të qëndrojë. Nëse veprimi i qeverisë nuk drejtohet nga ligjet dhe pushteti i saj, nuk kufizohet nga kushtetuta, atëherë, në vend të demokracisë, kemi shtet diktatorial, domethënë shtet në të cilin sundimtari ose qeveria mban pushtet të plotë, të pakufizuar dhe të parregulluar. Nga ana tjetër, nëse qytetarët nuk e respektojnë ligjin, por sillen sipas tekave dhe interesave të tyre, atëherë, në vend të sigurisë dhe rendit që i garanton shteti, kemi gjendje çrregullimi dhe pasigurie.

Që të mos kalohej në një gjendje të tillë, qeveria obligohet të veprojë sipas ligjit, por edhe qytetarët obligohen të sillen sipas ligjit. Vetëm kjo garanton sundimin e ligjit. Kjo do të thotë se qytetarët në demokraci kanë edhe përgjegjësi, jo vetëm të drejta. Përgjegjësia e qytetarëve është ta zbatojnë ligjin duke e respektuar atë, duke u sjellë në pajtim me të dhe duke mos lejuar shkeljen e tij. Nëse qytetarët duan rend kushtetues dhe rregulla në shtet, secili prej tyre obligohet ta ruajë rendin dhe ta respektojë ligjin.

Qytetarët i binden ligjit, jo vetëm nga frika e ndëshkimit për mosbindje, por të shtyrë nga një ndjesi e obligimit moral për t'u bindur ligjit. Kjo ndjesi vjen nga vetëdijësimi i tyre se, nëse të gjithë ose shumica e qytetarëve nuk do t'u bindeshin ligjeve të shtetit, por do të bënin siç do donin e mundnin, shoqëria do të përfundonte në kaos, nuk do të kishte rregulla të sjelljes e veprimit, nuk do të mund të parashikoheshin veprimet e të tjerëve dhe të vetë shtetit dhe kështu do të humbisnin besimin e ndërsjellë. Me një fjalë, duke qenë të vetëdijshëm për nevojën për rend, rregull, parashikueshmëri e mirëbesim, qytetarët obligohen t'i binden ligjit të shtetit.

Kaos në trafik si pasojë e mungesës ose mosrespektimit të rregullave të trafikut

114

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Lexim, dëgjim, komentim, përgjigje

Lexohet pjesa e shkruar e tekstit, obligimi për ta zbatuar ligjin. Komentohen fjalët e panjohura, të cilët nxënësit nuk mund t'i kuptojnë. Parashtrihen pyetjet që janë në pjesën e tekstit që është shkruar në libër.

Diskutohet për *llogaridhënien politike, që në demokraci, qeveria është përgjegjëse ndaj qytetarëve.*

Përforcimi:

Konsolidim dhe zbatimi i të nxënës

Mendim i lirë

U shpërndahet nxënësve nga një fletë e bardhë A4, ku do t'i shkruajnë informacionet që u lexuan dhe u dëgjuan gjatë orës mësimore.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për shprehjen e njohurive të tyre dhe për informacionet e marra nga mësimi.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Ruajtja e mjedisit

Rezultatet e të nxënit të temës:

Vlerëson rolin e qytetarisë aktive në parandalimin e sjelljeve negative në raport me mjedisin dhe biodiversitetin, duke kontribuar në fushata vetëdijësuese, lidhur me mbrojtjen e mjedisit dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: V.7; VI.5; VI.6.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 5.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Fushatat për mjedisin - pse duhen bërë ato?

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Vlerëson rolin e fushatave dhe ndikimin e tyre për mjedisin;
- Dallon fushatat e ndërgjegjësimit me ato të veprimt, duke vënë në pah katër shtyllat e fushatave të ndryshme me karakter mjedisor.
- Nxjerr në pah praktika të dobishme nga konteksti ku jeton.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8 dhe materiale të tjera shtesë.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Arsimi për zhvillimin e qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

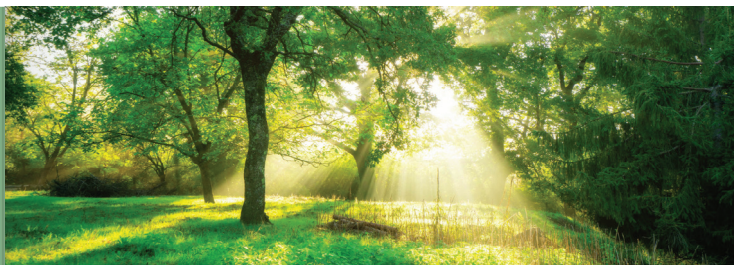
Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Punë në grupe

Mësimdhënësi/ja jep një ide të organizimit të një fushatë të vizatuar në flipçart. Përveç idesë së vet, merr parasysh

Nga qytetari i ditëve të sotme pritët që të ketë një vetëdije të lartë se Tokën duhet ruajtur në radhë të parë për një cilësi më të mirë të jetës sot, për një harmoni mes specieve që Tokën e kanë shtëpi të përbashkët, si dhe për nevojën që t'ua lëmë atë pasardhësve në një gjendje sa më të mirë.

Janë së paku 4 nivele, në të cilat njeri sot duhet të angazhohet për të mirën e Tokës:

Individual dhe familjar

Në nivel individual dhe familjar, secili prej nesh duhet ta bëjë pyetjen, ta zëmë: *kur ka qenë hera e fundit që jam kujdesur për lulet në shtëpi?*

Në lagje dhe komunitet

Në nivel të lagjes apo komunitetit: *kur ka qenë hera e fundit që kam organizuar ose i jam bashkuar një aksioni për mbledhjen e mbeturinave?*

Në shtetin e Kosovës

Në nivel të shtetit: *a kam mbjellë ndonjëherë diku ndonjë dru?*

Në nivel global

Në nivel global: *sa mësoj për sfidat e mjedisit dhe sa angazhohem për një botë më të mirë?*

118

edhe idetë e nxënësve. Pas hedhjes në votim, fiton p.sh., fushata “Pema”. Puna zhvillohet në grupe, që nënkupton se do të jenë 4 “Pemë” - grupe.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:
Përpunimi i përmbajtjes
Diskutim dhe analizë

Shtrohen pyetjet:

Si e shihni ju lidhjen e Tokës me njeriun?

Cilat janë katër nivelet e angazhimit të mundshëm për të mirën e Tokës?

Pasi të jenë përgjigjur nxënësit, së bashku e lexojnë dhe analizojnë tekstin.

Përforcimi:
Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit
Shkrim dhe prezantim i punës

Prezantohen katër pemë: “pema për ujin” “pema për ajrin” “pema për menaxhimin e mbeturinave” “pema për eficiencë të energjisë”, që paraqesin katër shtyllat kryesore në realitetin tonë mjedisor. Këto pemë tashmë

kanë “lulëzuar” dhe si të tilla vendosen nëpër kënde të ndryshme të klasës. Nxënësit, të rreshtuar, i bëjnë vizitë kësaj ekspozite dhe komentojnë mes vete për rëndësinë e secilës “pemë”.

Si përmbledhje dhe reflektim i qëllimit, parashtron pyetje:

- Pse është e nevojshme të bëhen fushatat mjedisore?
- Sa na ndihmojnë në edukim, zhvillim dhe në formim të qëndrimeve të mira për mjedisin?
- Sa kanë influencë fushatat për qytetarët?

Vlerësimi i nxënësve:

Prezantim, hulumtim, vlerësim përmes pyetjeve, informatë kthyesë, angazhim individual, dhënie idesh, aranzhim dhe koordinim individual dhe grupor me nxënësin/en në qendër.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Shteti i së drejtës

Rezultatet e të nxënit të temës:

Analizon shprehitë dhe praktikat personale në lidhje me artikujt dhe konsumin e përditshëm dhe është në gjendje t'i ndërrojë shprehitë e veta, sidomos ato në lidhje me ushqimin, në funksion të promovimit të produkteve bio.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: III.7; IV.2, IV.3.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 5.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Biodiversiteti - rëndësia dhe ruajtja e tij

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Diskuton biodiversitetin dhe kërcënimet ndaj tij;
- Rendit shkaqet që rrezikojnë biodiversitetin;
- Propozon zgjidhje për një ose më shumë probleme mjedisore në Kosovë;

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8 dhe materiale të tjera shtesë.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Arsimi për zhvillimin e qëndrueshëm.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Diskutim i njohurive paraprake

Nxënësve u shpjegohet se biodiversiteti është nocion shumë kompleks, që nënkupton tërësinë e llojeve në një rajon apo në gjithë botën. Kosova ka një biodiversitet të pasur që është trashëguar përgjatë shekujve. Aktualisht në

Mësimi 2: Biodiversiteti - rëndësia dhe ruajtja e tij

Fjalët kyçe: biodiversiteti, ekosistemi, konsumi, aktiviteti njerëzor, kërcënim.

Pasqyra e njësive: në këtë njësi do të mësoni për biodiversitetin dhe kërcënimet ndaj tij.

Shpjeguesi i termave:

Biodiversitet: shumëllojshmëria e jetës në tokë.

Endemike: flora dhe fauna që hasen vetëm në një zonë të caktuar gjeografike.

Halorë: lloj i bimëve që qëndrojnë përherë të gjelbra, si: bredhi, pishat e të tjera.

Shumëllojshmëria e specieve, gjeneve dhe ekosistemeve e përbëjnë biodiversitetin

Ta njohim biodiversitetin

Biodiversiteti nënkupton shumëllojshmërinë e jetës në Tokë. Pra, me të shprehe: tërësia e llojeve dhe e ekosistemeve në një rajon apo në gjithë globin, që janë produkt i zhvillimit prej më shumë se 3 miliardë vjetësh.

Ndërmjet llojeve të ndryshme në këtë kompleks të biodiversitetit ka një bashkëpunim që ua mundëson ekosistemeve të mbijetojnë dhe ta ruajnë veten. Ta zëmë, bagëti e ushqehen me bari, më pas, ato duke prodhuar pleh organik, ushqejnë tokën bujqësore për të cenë më pjellore. Kështu ajo prodhon ushqim për të mbajtur gjallë jetën njerëzore në Tokë.

Megjithatë, duhet theksuar se pjesa më e madhe e rrezikut, biodiversitetit të Tokës i vjen pikërisht nga konsumi dhe aktivitetet e tëra njerëzore. Ndotja e mjedisit, ndryshimet klimatike dhe rritja e popullsisë janë të gjitha kërcënime për biodiversitetin. Të kombinuara edhe me veprime të tjera shkatërruese, këto kanë shkakuar rritje të shkallës së zhdukjes së specieve si asnjëherë më parë. Supozohet se vetëm në 50 vitet e fundit, veprimet e njeriut kanë ndryshuar diversitetin e jetës në planet më tepër se në çdo etapë tjetër të historisë së njerëzimit. Shumë shpendë, gjitarë, ujëtokësorë, por edhe halorë kërcënohen me zhdukje. Edhe rezervat e peshqve të botës janë reduktuar jashtëzakonisht shumë që nga fillimi i industrisë së peshkimit.

123

Kosovë janë të shpallura nën mbrojtje të shtetit dy parqe kombëtare, parku kombëtar “Sharri” dhe “Bjeshkët e Nemuna”. Pastaj zhvillohet një diskutim i përbashkët rreth njohurive paraprahe për biodiversitetin dhe kërcënimet ndaj tij.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Diskutim dhe të nxënë në bashkëpunim

Hapen librat dhe parashtrohen pyetjet e paraqitura në libër:

Çka shpreh termi biodiversiteti?

Cilat janë problemet kryesore mjedisore në Kosovë?

Numëroni shkaktarët kryesorë që kërcënojnë biodiversitetin!

Nxënësit shprehin mendime lidhur me pyetjet e parashtruara. Analizohen fotografitë në libër dhe informacionet e dhëna për rregullat e mirëmbajtjes së mjedisit.

Përforcimi:

Konsolidim dhe zbatim i të nxënit

Shkrim dhe prezantim i punës

Nxënësit ndahen në grupe dhe i paraqesin rregullat e mirëmbajtjes në ndonjë mjedis të caktuar.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për aftësitë në shkrim, shprehjen e mendimeve dhe njohurive, gjykimet dhe arsyetimet e treguara.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Ruajtja e mjedisit

Rezultatet e të nxënit të temës:

Analizon shprehitë dhe praktikat personale në lidhje me artikujt dhe konsumin e përditshëm dhe është në gjendje t'i ndërrojë shprehitë e veta, sidomos ato në lidhje me ushqimin, në funksion të promovimit të produkteve bio.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: II.5; V.9; VI.8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 5.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Ruajtja e biodiversitetit dhe zhvillimi i qëndrueshëm

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Kupton rëndësinë e ruatjes së biodiversitetit;
- Vlerëson rolin e ekoqytetarisë në ruajtjen e mjedisit;
- Interpreton disa nga objektivat për zhvillim të qëndrueshëm të OKB-së.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore:

Gjuhë shqipe, Shkathësi për jetë.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:
Përgatitja për të nxënë
DI

Nxënësit shprehin mendimet e tyre për biodiversitetin dhe zhvillimin. Në tabelë shënojnë: Redukto, Ripërdor dhe Riciklo.

Mësimi 3. Ruajtja e biodiversitetit dhe zhvillimi i qëndrueshëm

Fjalët kyçe: morali, shëndeti, ekonomia ligji, ekoqytetaria, zhvillimi i qëndrueshëm.

Pasqyra e njësisë: në këtë njësi do të mësoni: pse është me rëndësi që të ruhet biodiversiteti; çfarë është ekoqytetaria dhe cilat janë ligjet dhe konventat që garantojnë ruajtjen e mjedisit.

Shpjeguesi i termave:

Moral: parime, norma dhe rregulla që synojnë të përcaktojnë dhe rregullojnë sjelljen dhe veprimet e njerëzve në shoqëri.

Proaktiv: sjellje që kanë për qëllim të parandalojnë një situatë apo problem të mundshëm në të ardhmen.

Objektiv: synimi që kemi ndaj dikujt apo diçkaje; qëllimi që duam të arrijmë.

Kompromentim: prishja ose dëmtimi i reputacionit të mirë, njoftosja ose vënia në rrezik e diçkaje.

Njeriu, si qenie e arsyeshme në Tokë, ka barrën kryesore për ruajtjen e biodiversitetit. Ekzistojnë një mori arsyes pse është e domosdoshme të ruhet biodiversiteti. Ato nisin me aspektet morale e përfundojnë te fakti se ruajtja e shumëllojshmërisë është jetike për vazhdimin e jetës në Tokë.

Si **aspekte morale**, së pari mund të përmendet se ruajtja e biodiversitetit shihet si detyrim ynë moral, që t'ua lëmë pasardhësve një mjedis të pasur, dhe së dyti, çdo qenie e gjallë ka të drejtë të jetojë, ashtu si edhe vetë njeriu.

Përveç kësaj, për ruajtjen e biodiversitetit ka edhe **aspekte shëndetësore**, meqë është e ditur se shumë lloje bimore kanë vlera të jashtëzakonshme shëndetësore, andaj zhdukja e tyre do të thotë zhdukje e kësaj vlere. Së dyti, mjekët historikisht e rekomandojnë natyrën si mënyrën më të mirë për trajtimin e shumë sëmundjeve, fizike e psikologjike.

Parku i Gërmisë

Si aspekt i tretë mund të përmenden **aspektet ekonomike**. Biodiversiteti paraqet një potencial të madh për zhvillimin e turizmit dhe të rekreacionit në një vend. Po ashtu, zhvillimi ekonomik i një vendi mund të sigurohet përmes ruajtjes dhe përdorimit të qëndrueshëm të pasurive natyrore e biologjike. Brezovica është vetëm një shembull nga shumë të tjerë të cilët Kosova mund t'i shfrytëzojë për këtë veprimtari.

Ndërsa i katërti, më i rëndësishmi, është **aspekti ekzistencial**, meqë proceset natyrore biologjike janë rregullatorët më të mirë të ruajtjes së mjedisit të pastër dhe të jetës në planetin tonë, si dhe, mbi të gjitha, vetë jeta e njerëzimit në Tokë është e varur nga biodiversiteti, shfrytëzimi i arsyeshëm i bimëve dhe i kafshëve.

128

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive: Përpunimi i përmbajtjes

Dua

Analizohet pjesa e dhënë në libër si dhe diskutohet për të panjohurat që kanë nxënësit, duke vendosur me shenjë informacioni që ata duan të dinë.

Përforcimi: Konsolidim dhe zbatimi i të nxënit

Mësova

Formohen tri grupe, grupi DI, DUA TË DI, MËSOVA.

Në fletë A4 paraqesin pjesët e tyre duke i lexuar ato.

Vlerësimi i nxënëseve:

Nxënësit vlerësohen për shpjegimin e rëndësisë së mbrojtjes së biodiversitetit.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

ASPEKTE TË PËRGJITHSHME TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Fusha kurrikulare: Shoqëria dhe mjedisi

Lënda: Edukatë qytetare

Shkalla e kurrikulës: 4 **Klasa:** VIII

Tema: Ruajtja e mjedisit

Rezultatet e të nxënit të temës:

Merr pjesë në mënyrë aktive në shoqata, organizata apo programe dhe aktivitete jashtë shkollore që merren me mjedisin, eficiencën, biodiversitetin dhe zhvillimin e qëndrueshëm, duke dëshmuar veten si një ekoqytetar i denjë për të inicuar dhe bërë ndryshimin e mënyrës së jetesës, bazuar në vizionin ekologjik të ndërlidhjes dhe ndërvlerësive në botë.

Kontributi në rezultatet për kompetencat kryesore të shkallës: I.1; III.8; VI.8.

Kontributi në rezultatet e fushës së kurrikulës: 5.1.

ASPEKTE SPECIFIKE TË PLANIT TË ORËS MËSIMORE

Njësia mësimore: Ushqimet bio dhe qëndrueshmëria

Rezultatet e të nxënit të orës mësimore:

- Kupton rëndësinë e të ushqyerit bio;
- Vlerëson rolin e kulturës në praktikën e të ushqyerit;
- Kategorizon ushqime bio që i konsumon zakonisht.

Kriteret e suksesit: Përcaktohen me nxënësit në klasë.

Burimet, mjetet e konkretizimit dhe materialet mësimore: Edukatë qytetare 8, fletë A4.

Lidhja me lëndët e tjera mësimore dhe/apo me çështjet ndërkurrikulare dhe situatat jetësore: Gjuhë shqipe, Shkathësi për jetë.

METODOLOGJIA DHE VEPRIMTARIA ME NXËNËS

Parashikimi:

Përgatitja për të nxënë

Imagjinatë e drejtuar

Mësimi 4 . Ushqimet bio dhe qëndrueshmëria

Fjalët kyçe: ushqimi, identiteti, kuzhina.

Pasqyra e njësise: në këtë njësi do të mësoni për konceptin dhe ciklin e ushqimit të qëndrueshëm, për ushqimet bio dhe rëndësinë e konsumit të tyre.

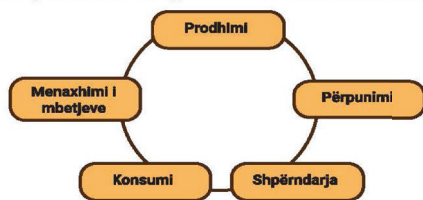
Shpjeguesi i termave:

Konservim: futja e ushqimit në enë apo pajisje të veçanta, të mbyllura mirë në mënyrë që të mos prishet, duke mundësuar ruajtjen e tij në një kohë më të gjatë. Një gjë e tillë mund të bëhet edhe me gjëra të tjera, jo vetëm me ushqim.

Kequshqyerja: kur trupi nuk merr sasinë e nevojshme të energjisë (kalorive), proteinave, karbohidrateve, yndyrave, vitaminave, mineraleve dhe lëndëve të tjera të nevojshme.

Të ushqyerit është nevojë e përhershme e njeriut. Si i tillë, ky akt është fiziologjik. Për të kryer një lëvizje fizike apo mendore, njeriut i duhet energji, të cilën e fiton me procesin e të ushqyerit.

Nga ana tjetër, të ushqyerit është një praktikë e jetës sonë të përditshme. Pra, ai është akt kulturor. Secila shoqëri, rrjedhimisht secila kulturë, krijon një stil dhe shije deri diku të veçantë të përgatitjes së ushqimit. Natyrisht, ajo u nënshtrohet kontakteve kulturore dhe recetat e gatimit qarkullojnë mes kulturash. Megjithatë, kuzhna është pjesë e rëndësishme e identitetit kulturor të një vendi.

Sistemi i ushqimit të qëndrueshëm

Një ndër sfidat më të mëdha globale aktualisht është sigurimi i qasjes së barabartë në ushqim të mjaftueshëm, të shëndetshëm dhe pak të kushtueshëm.

Pra, lufta që bëhet sot botërisht është drejt një vizioni të përbashkët të një bote, ku të gjithë njerëzit kanë ushqime të shëndetshme nga sistemet e qëndrueshme të ushqimit.

Ushqimi i qëndrueshëm nënkupton një zinxhir në sistem, i cili është i kontrolluar mirë në të gjitha fazat e tij. Ai përfshin prodhimin, përpunimin, shpërndarjen, konsumin dhe menaxhimin e mbetjeve. Shtetet janë të obliguara që të hartojnë politika që e mirëmbajnë këtë sistem në të mirë të qytetarëve të tyre.

Ushqimet bio nuk duhet të përmbajnë pesticide, plehra kimike apo hormone artificiale

133

Pyeten nxënësit:

Çfarë ushqime gatuajnë prindërit më shpesh?

Nxënësit përgjigjen duke i përshkruar gatimet që përgatiten më shpesh në familjet e tyre.

Ndërtimi i njohurive dhe i shkathtësive:

Përpunimi i përmbajtjes

Diskutim dhe analizë

Diskutohet se ushqimet “BIO” janë ato ushqime që i kanë ruajtur përbërësit e tyre natyralë dhe që nuk kanë përbërës të shtuar artificialisht apo kontaminime gjatë prodhimit, përpunimit dhe tregtimit të tyre.

Diskutohet se ku mund t’i gjejmë ato në vendin tonë.

Përforcimi:

Konsolidim dhe zbatimi i të nxënir

Klasifikohen ushqimet bio dhe komentohet pse duhen konsumuar ato.

Vlerësimi i nxënësve:

Nxënësit vlerësohen për analizën e ushqimeve dhe klasifikimin e tyre.

Detyrë:

Të plotësojë fletët ushtruese.

Reflektim për rrjedhën e orës mësimore:

